

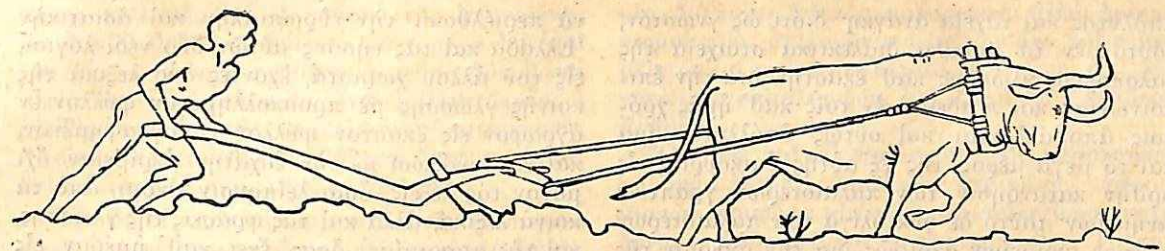
ΚΕΦΑΛΗ ΥΠΟ Π. ΛΑΜΠΡΟΝ
ΕΚΘΕΣΙΣ ΖΑΠΠΕΙΟΥ — ΦΩΤ. ΣΑΝΘΟΠΟΥΛΟΥ

ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΝ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ * ΑΘΗΝΑΙ * ΑΠΡΙΛΙΟΣ 1909-
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 1909 * ΤΟΜΟΣ ΙΗ'. ❀❀❀❀

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ
ΚΙΜΩΝ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

ΠΑΝΔΘΗΝΔΙΑ

ΕΤΟΣ Θ' 15
ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1909

ΣΚΕΨΕΙΣ ΤΙΝΕΣ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΛΕΞΙΚΟΥ

Πρὸς σύνταξιν λεξικοῦ γλώσσης τινὸς ἀπαι-
τοῦνται τρία τινά, ἤτοι α') νὰ συναχθῇ
πανταχόθεν τὸ ὕλικόν αὐτῆς, ἤτοι πᾶσαι αἱ
λέξεις, αἱ φράσεις κλπ. β') νὰ μελετηθῇ καὶ
νοηθῇ τοῦτο προσηκόντως, καὶ γ') νὰ ἐπεξεργα-
σθῇ λεξικογραφικῶς. Καὶ ἂν μὲν πρόκειται περὶ
λεξικοῦ γλώσσης σφζομένης μόνον ἐν γραπτοῖς
μνημείοις, ὅπως λ.χ. ἡ ἀρχαία βακτριανή, τότε
τὸ πρῶτον στάδιον, ἡ συλλογὴ τοῦ ὕλικου εἶναι
ἄφ' ἑαυτῆς δεδομένη καὶ ἀκριβῶς περιορισμένη,
εἶναι μόνον τὰ γραπτὰ μνημεῖα αὐτῆς ὑπολεί-
πονται ἄρα μόνον τὰ δύο ἄλλα, ἡ ἐπιστημονικὴ
κατανόησις καὶ ἐρμηνεία καὶ ἡ μεθοδικὴ κατα-
γραφή τῶν ἐν αὐτοῖς λέξεων, φράσεων κλπ. Ἄν
δὲ πάλιν πρόκειται περὶ γλώσσης μόνον λαλου-
μένης, ὅσον περὶ τῆς ἀλβανικῆς, τὸ πρῶτον στά-
διον περιορίζεται ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ ὕλικου τοῦ
ἐν τῷ στόματι τῶν λαλούντων τὴν περὶ ἧς ὁ
λόγος γλώσσαν. Ἄν δὲ τέλος πρόκειται περὶ
γλώσσης ἀπὸ μακροῦ χρόνου γραφομένης ἅμα
καὶ λαλουμένης, ὅπως λ.χ. περὶ τῆς ἐλληνικῆς,
τὸ ἔργον ἀποβαίνει εὐθὺς ἐν ἀρχῇ δυσκολώτε-
ρον· διότι καὶ τὰ γραπτὰ μνημεῖα ἀπαξιάπαντα
καὶ ἡ ὁποῦδήποτε λαλουμένη γλώσσα δρεῖλουσι
νὰ συναχθῶσι καὶ μελετηθῶσιν, οὕτω δὲ πᾶς ὁ
γλωσσικὸς θησανρὸς μεθοδικῶς καταχωρισθῇ
εἰς τὸ λεξικόν. Προφανὲς δὲ ὅτι ἐφ' ὅσον καὶ
τῶν γραπτῶν μνημείων ἡ ἀνεύρεσις καὶ ἐκδοσις
εἶναι ἐλλιπὴς (ὅρα τοὺς καθ' ἕκαστον ἔτος ἀνευ-
ρισκομένους καὶ δημοσιευομένους πολυαριθμούς
παπύρους, τὰς ἐπιγραφάς, τὰ μεσαιωνικά καὶ
ἄλλα γλωσσικά μνημεῖα, ὅσα καθ' ἕκαστον ἔτος
ἔρχονται εἰς φῶς) καὶ τοῦ ἐκασταχοῦ λαλουμέ-
νου λόγου συλλογαὶ πλήρεις, πισταὶ καὶ ἐπιστη-
μονικῶς κατηρτισμέναι δὲν ἔχουσι καθόλου
εἰπεῖν γίνεαι, ἡ σύνταξις λεξικοῦ δὲν δύναται νὰ
εἶναι τελεία. Καὶ ὅμως πρόδηλον ὅτι, ἂν πρό-

κειται νὰ γίνῃ λεξικὸν οὐχὶ τῆς ἀρχαίας μόνης
ἀλλὰ τῆς συμπάσης ἐλληνικῆς, ἂν πρόκειται νὰ
ἐξετασθῇ ἡ ἱστορία ἐκάστης λέξεως καθ' ἅπασαν
αὐτῆς τὴν ἱστορικὴν πορείαν, τότε ἀπαραίτητος
ἀνάγκη πλὴν τῆς μελέτης τῶν γραπτῶν μνη-
μείων ἀπαξιάπαντων νὰ συλλεθῇ καὶ τὸ ἐκ τῆς
λαλουμένης ὕλικόν, ἄλλως τε καὶ ἀφοῦ ὁμολο-
γουμένως καὶ τὸ πάλαι μέρος μόνον τῆς ἐλληνι-
κῆς γλώσσης κατεγράφη καὶ τούτου πάλιν μικρὸν
μέρος διεσώθη ἡμῖν διὰ τῶν βιβλίων, τῶν ἐπι-
γραφῶν κλπ., καὶ κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα τὸ
πλεῖστον αὐτῆς ἐφέρετο μόνον εἰς τὰ στόματα
τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ, ἀλλὰ δὲν ἐγίνετο αὐτῆς
χρῆσις καὶ ἐν τῷ γραπτῷ λόγῳ. Δῆλον ἄρα ὅτι
πλεῖστα γνησιώτατα ἐλληνικά στοιχεῖα φέρονται
ἀσύλλεκτα, ἄγνωστα καὶ ἀνερμηνεύτα ἐν τῷ
στόματι τῶν ἐλληνιστῶν λαλούντων, μάτην ἀπὸ
τοσούτου χρόνου περιμένοντα τοὺς συλλέξοντας
καὶ ἐρμηνεύοντας αὐτά. Πρόσθετες τούτοις ὅτι
ἐπειδὴ πολλὰ στοιχεῖα τοῦ ἀπὸ τῶν ἀρχαίων
χρόνων μέχρι σήμερον λαλουμένου τούτου λόγου
ὑπεισήρχοντο πολλάκις λεληθότως εἰς τὴν γρα-
φομένην τῶν μεταγενεστέρων χρόνων, τοῦ μέσου
αἰῶνος καὶ τῶν νεωτέρων χρόνων, διὰ τοῦτο
δὲν δύναται νὰ νοηθῶσι τὰ τῆς γλώσσης αὐτῶν
προσηκόντως, ἂν μὴ τυγχάνωσι τῆς ἀναγκαίας
ἐπιμελείας παρ' ἡμῶν τῶν λαλούντων καὶ γινω-
σκόντων, ἢ ὀρθότερον εἰπεῖν, δυναμένων νὰ
μαθῶμεν καὶ γινώσκωμεν πᾶσαν τὴν πανταχοῦ
λαλουμένην σήμερον ἐλληνικὴν. Οὕτως ἐκ τῆς
νέας γλώσσης κατὰ πρῶτον καὶ ἐκ τῆς ἀρχαίας
κατὰ δεύτερον λόγον θέλει ἐπιρριφθῇ τὸ ἀνα-
γκαῖον φῶς εἰς διαφώτισιν καὶ ἀληθῆ κατανόη-
σιν τῶν μεταγενεστέρων χρόνων καὶ τοῦ σκο-
τεινοῦ μέσου αἰῶνος.

Καὶ σημειωτέον ὅτι τοῦ φωτὸς τούτου τοῦ ἐκ
τῆς ἀρχαίας καὶ μάλιστα τοῦ ἐκ τῆς νέας εἶναι

ἀπόλυτος καὶ ταχεῖα ἀνάγκη· διότι ὥς γνωστόν, τοῦτο μὲν τὰ ποικίλα διαλεκτικά στοιχεία τῆς λαλουμένης γλώσσης καθ' ἑκάστην διὰ τὴν ἐπικοινωνίαν καὶ παιδεῖαν ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις ἀποβάλλονται καὶ οὕτως ἀπόλλυται ἅμα καὶ τὸ μέγα μέρος τῆς ἐξ αὐτῆς ἐπικουρίας εἰς ὁρθὴν κατανόησιν τῶν παλαιότερων γραπτῶν μνημείων· τοῦτο δὲ οὐκ ὀλίγα τῶν παλαιότερων τούτων μνημείων ἀκριβῶς διὰ τὴν ἄγνοιαν τῆς νέας, ἐν μέρει δὲ τινὶ καὶ τῆς ἀρχαίας γλώσσης ἀτελῶς μέχρι τοῦδε ἐνοήθησαν καὶ πλημελῶς ἐξεδόθησαν καὶ διη δέονται τῆς παρ' ἡμῶν βοήθειας πρὸς ἐπιστημονικὴν μελέτην καὶ ἐρμηνείαν.

Πάντες δέ, φρονῶ, θὰ ὁμολογήσωσι πρῶτον ὅτι προκειμένου περὶ τῆς καλλιέργειας καὶ ὁρθῆς νοήσεως τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ ἱστορίας ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες, ὑπὲρ πάντας τοὺς ἄλλους, ἔχομεν αὐτόχρημα ἱερὸν καθήκον νὰ ἀναλάβωμεν καὶ πάσῃ δυνάμει ἀγωνισθῶμεν νὰ ἐπιτελέσωμεν κατὰ μικρὸν τὸ μέγα τοῦτο ἔργον. Τὸ καθήκον τοῦτο ἔχομεν καὶ ὀφείλομεν νὰ ἐπιτελέσωμεν πρὸς τε τὴν ἱστορίαν ἡμῶν καὶ πρὸς τὸν πεπολιτισμένον κόσμον, ἂν πράγματι ἔχομεν βαθεῖαν συναίσθησιν τῆς καταγωγῆς καὶ τῶν πρὸς αὐτὴν ὑποχρεώσεων ἡμῶν. Δεύτερον ὅτι ἀκριβῶς τοῦ Λεξικοῦ τούτου ἡ ἐπιχείρησις θὰ συντελέσῃ, εἴπερ τι καὶ ἄλλο, εἰς τὴν πανταχόθεν συλλογὴν τοῦ ὕλικου, γραπτοῦ τε καὶ προφορικοῦ, ἡ δὲ κατὰ μικρὸν ἐπιστημονικὴ ἐπιτέλεσις οὐκ ἐλάχιστον θὰ συμβάλλῃ εἰς ὁρθὴν κατανόησιν τῶν γλωσσικῶν μνημείων, ὅσα μέχρι τοῦδε ἀτελῶς ἐξεδόθησαν καὶ πλημμελῶς ἐνοήθησαν.

Ἀλλὰ νῦν γεννᾶται τὸ ζήτημα: πῶς πρέπει νὰ ἐπιχειρήσωμεν τῷ ἔργῳ, ἵνα καὶ τὸ ὕλικόν πανταχόθεν συλλέξωμεν καὶ ἐπιτελοῦντες καὶ ἐπιτελέσαντες αὐτὸ βοηθήσωμεν εἰς τὴν ὁρθὴν κατανόησιν τῶν πλημμελῶς ἐχόντων; Φαίνεται ἀνεπίδεκτον ἀντιρρήσεως ὅτι, ἐὰν τὸ πρόγραμμα, ὥς εἰπεῖν, τῆς μελλούσης ἐργασίας νοηθῇ καὶ ἐκτεθῇ προσηκόντως, οὐ μόνον ἀπὸ πολλῶν θὰ ἀπαλλαγῶμεν πλανῶν, ἀλλὰ καὶ ἐλπίς ὑπάρχει νὰ χωρήσωμεν ἐπιτυχῶς εἰς τὸ περιεπληρωμένον ἔργον. Λοιπὸν ἐπειδὴ, καθ' ἃ εἵπομεν, τοῦ ὕλικου τούτου τὸ μὲν εἶναι γεγραμμένον καὶ ὁπωσδήποτε ἐκδομένον καὶ γνωστόν, τὸ δὲ ἄγραφον, ἀπλῶς λαλούμενον, καὶ ὡς τὰ πολλὰ ἄγνωστον, ἀνάγκη τοῦ μὲν γραπτῶς παραδοθέντος νὰ ἀναλάβωμεν τὴν ἐπιστημονικὴν μελέτην καὶ λεξικογραφικὴν ἐπεξεργασίαν, τοῦ δὲ ἀπλῶς λαλουμένου νὰ ἐπιχειρήσωμεν κατὰ πρῶτον τῇ ἀκριβεστάτῃ συλλογῇ, ὅπως ὁ ἀοιδίμος Κοραῖς πρὸ 100 ἀκριβῶς ἐτῶν συνεβούλευσεν, ἔπειτα δὲ τῇ ἐπιστημονικῇ αὐτοῦ μελέτῃ καὶ λεξικογραφικῇ ἐπεξεργασίᾳ. Ἰδοὺ τοὺς λόγους τοῦ ἀοιδίου ἀνδρός.

«Διὰ νὰ συναχθῇ τοιαύτη ὕλη, ἀνάγκη εἶναι

νὰ περιέλθωσι τὴν εὐρωπαϊκὴν καὶ ἀσιατικὴν Ἑλλάδα καὶ τὰς νήσους αὐτῶν δύο νέοι λόγιοι, εἰς τοῦ ἄλλου χωριστά, ἔχοντες δύο λεξικά τῆς κοινῆς γλώσσης μὲ προσκολλημένον φύλλον ἐν ἄγραφον εἰς ἕκαστον φύλλον τυπογραφημένον, καὶ νὰ συνάξωσι μὲ τὴν ἐσχάτην ἀκρίβειαν ὅχι μόνον τὰς λέξεις, ὅσαι λείπουν ἀκόμη ἀπὸ τὰ κοινὰ λεξικά, ἀλλὰ καὶ τὰς φράσεις τῆς γλώσσης, καὶ τὰς παροιμίας, ὅσας ἔχει καθ' ἡμέραν εἰς τὸ στόμα ὁ κοινὸς λαός». (Πλουτάρχου Παραληλίων Βίων, Τόμ. Α'. σ. κθ.).

Σήμερον ἀντὶ δύο ἔχομεν θεῖα χάριτι πολλάκις δύο λογίους διαμένοντας ἐν ἑκάστῃ ἑλληνικῇ χώρᾳ· οὐδεμία ἄρα νῦν ἀνάγκη ἀποστολῆς νέων πρὸς τοιαύτην συλλογὴν ἀνάγκη δ' ὅμως ἐκδόσεως καὶ ταύτης μάλιστα ταχείας τοιοῦτου λεξικοῦ τῆς νέας γλώσσης καὶ ἀποστολῆς αὐτοῦ πρὸς πάντας τοὺς ἐπιθυμοῦντας νὰ μετέσχωσι τῶν πρὸς συλλογὴν τοῦ θησαυροῦ τῆς λαλουμένης προκηρυσσομένων διαγωνισμῶν. Τὸ λεξικὸν τοῦτο ἐκτυπωθὲν ἐπιτηδὲς θὰ καταλείπῃ τὴν ἡμίσειαν σελίδα κενήν, ἵνα ἕκαστος, ἀφοῦ πρῶτον ἐπιγράψῃ τὴν χώραν ἣς τὴν διάλεκτον ἐξετάζει, σημειοῖ ἐπὶ τοῦ μέρους τούτου, εἰ μὲν σφάζεται ἡ λέξις ἀπαρραλλάκτως ὅπως φέρεται ἐν τῷ λεξικῷ, σημειῖόν τι, οἷον τὸ τῆς προσθέσεως, εἰ δὲ ἐλλείπει, ἄλλο, οἷον τὸ τῆς ἀφαιρέσεως· εἰ δὲ λέγεται μετὰ διαφόρου τύπου, γένους, σημασίας, συντάξεως, τόνου, κλπ., τότε καταγράφεται αὕτη ἐπὶ τοῦ κενοῦ χώρου, καθὼς καὶ πᾶσα φράσις, πᾶσα μεταφορικὴ χρῆσις, πᾶσα παροιμία ἢ παροιμιώδης φράσις κτλ. Ἐπίσης θὰ καταχωρίζηται εἰς τὴν προσήκουσαν ἀλφαβητικὴν τάξιν καὶ πᾶσα ἐλλείπουσα ἐκ τοῦ λεξικοῦ τούτου λέξις λεγομένη πον, σημειομένου ἅμα τοῦ ἐν ᾧ λέγεται τόπου.

Τὰ λεξικά ταῦτα οὕτω συμπληρωμένα θὰ ἀποστέλλωνται εἰς τὴν ἐπὶ τῆς συντάξεως τοῦ λεξικοῦ ἐπιτροπείαν, ἥτις κρίνουσα θέλει ἀμείβει τὴν ἐργασίαν ἑκάστου διὰ ἀναλόγων χρηματικῶν βραβείων, δι' ἐπαίνων κλπ.

Κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον οὐ μόνον θὰ ἀπαλαγῶσι καὶ οἱ συλλέγοντες καὶ οἱ μελετώντες τὰς συλλογὰς ταύτας τῶν αἰωνίων ὀχληρῶν ἐπαναλήψεων, ἀλλὰ καὶ μελετωμένων ὑπὸ τῆς λεξικογραφικῆς ἐπιτροπείας τῶν Λεξικῶν τούτων τοιοῦτοτρόπως συμπληρωμένων, θὰ γίνῃ ταχέως γνωστὴ ἡ ἔκτασις τῆς χρήσεως ἑκάστης λέξεως, ἑκάστου τύπου, ἑκάστου φθόγγου, ἑκάστης συντάξεως, καθόλου ἑκάστης χρήσεως, καὶ θὰ καταστῇ ἡμῖν οὕτω δυνατόν καὶ τὴν λαλουμένην σήμερον νὰ διαιρέσωμεν ἀκριβῶς εἰς διαλέκτους καὶ ἰδιώματα, καὶ πολλὰς μεταναστεύσεις, ἐποικήσεις καὶ λοιπὰς ἐπιδράσεις ἀλλήλων καὶ τῶν ξένων νὰ παρατηρήσωμεν καὶ καθορίσωμεν καὶ οὕτω ἀμύπολλα ἱστορικὰ γεγονότα ἡμιτελῶς ἢ ἀτελῶς μόνον γνωστὰ ἐξακριβώσωμεν.

Διὰ τῆς κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον γενησομένης συλλογῆς τοῦ θησαυροῦ τῆς λαλουμένης θὰ συμβῇ βεβαίως, ὥστε τὰ φαινόμενα ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ τόπου νὰ σημειῶνται ὑπὸ δύο ἢ καὶ πλείονων, ἀλλὰ τοῦτο θὰ εἶναι μᾶλλον ὄφελος ἢ βλάβη, διότι διὰ τῆς ὑπὸ πλείονων καταγραφῆς θὰ εἶναι δυνατόν νὰ ἐφαρμολογῇται ἔλεγχος αὐτῶν, καὶ μάλιστα νὰ συμπληρωσιν ἄλληλα.

Ἵνα δὲ οἱ κατὰ τὸν τρόπον συλλογῆς ἐπιστημονικῶς καὶ συστηματικῶς προβῶσιν εἰς τὸ ἔργον, θὰ δημοσιευθῶσιν ἐν τῷ προλόγῳ τοῦ Συμπληρωτέου Λεξικοῦ τούτου αἱ κατάλληλοι ὁδηγίαι, ἥτοι περὶ τοῦ πῶς πρέπει νὰ γράφονται οἱ ἑκασταχοῦ ἐκφωνούμενοι φθόγγοι, ἐπὶ τίνα σημεῖα τῆς φωνητικῆς, τῆς κλίσεως, τῆς συντάξεως κλπ. ὀφείλουσι νὰ προσέχωσι μάλιστα κτλ. πρὸς δὲ καὶ δείγματα τινὰ τοιαύτης ἐρεῦνης.

Καὶ γινώσκω μὲν καλῶς ὅτι οὔτε αἱ κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον γενόμεναι συμπληρώσεις τῆς λαλουμένης θέλουσι παραδώσει ἡμῖν πάντα τὸν ἐν τοῖς στόμασι τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνος φερόμενον θησαυρὸν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ μάλιστα τοσοῦτον ταχέως, ἀκριβῶς καὶ πλήρως, ἀλλ' ὅτι πολλὰ αὐτοῦ στοιχεῖα θὰ ὑπολειφθῶσι καὶ εἰς δευτέρας καὶ εἰς τρίτας φροντίδας, οὔτε ἡ ἑλληνὶς γῆ καὶ ἡ Αἴγυπτος θέλουσιν ἐπὶ μακρὸν ἔτι ἀποκρίναι παρέχουσαι ἡμῖν ἐπιγραφὰς καὶ παύρους, οὔτε αἱ πολλαὶ καὶ διάφοροι βιβλιοθήκαι τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως καὶ τὰ πολλαχοῦ διατηρούμενα ἀρχεῖα θέλουσι ταχέως παραδώσει πάντας τοὺς θησαυροὺς αὐτῶν διὰ τοῦ τύπου εἰς τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος. Ἀλλ' οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι ἡμεῖς ὁρμώμενοι τοῦτο μὲν ἀπὸ τῶν νῦν γνωστῶν γραπτῶν μνημείων, τοῦτο δὲ ἀπὸ τοῦ κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον συλλεχθισομένου θησαυροῦ τῆς λαλουμένης γλώσσης, θέλομεν δινηθῇ νὰ προβῶμεν εἰς τὸ ἔργον μετὰ πολλῆς ἐπιτυχίας. Τὰ δὲ μετὰ τὴν συντέλεσιν καὶ ἐκδοσιν τοῦ ἔργου εὐρεθισόμενα γραπτὰ καὶ συλλεχθισόμενα προφορικὰ λόγον ἄξια στοιχεῖα θὰ δύνανται νὰ περιληφθῶσιν εἰς τόμον ἢ εἰς τόμους δημοσιευθισμένους βραδύτερον ὥς παράρτημα, ἐν ᾧ θὰ περιέχωνται πλὴν τῶν προσθηκῶν τούτων καὶ ὅσαι τυχόν ἐν τῷ μεταξύ κριθῶσιν ἀναγκαῖαι διορθώσεις. Οὕτω καὶ εἰς ἕκαστον τόμον τοῦ μεγάλου ἐπιτατόμου Ἰνδικοῦ λεξικοῦ ἔπονται διορθώσεις καὶ προσθήκαι, καὶ μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν αὐτοῦ ὁ ἕτερος τῶν συντακτῶν Ο. Böhtlingk ἐξέδωκε νέον ὅλον τόμον, ἐν ᾧ πλείστα τῶν ἐν τῷ μεγάλῳ ἔργῳ ἐπληρώθησαν καὶ συνεπλήρωσεν.

Ἐπειδὴ δὲ καὶ πολλὰ σημασίαι, κύριαι καὶ μεταφορικαὶ καὶ πολλὰ λέξεις καὶ πολλοὶ τύποι κτλ. συνήθως καὶ ἐπὶ πλείονα χρόνον διασφύζονται καὶ ἀκριβέστερον πολλάκις νοοῦνται ἐν ἔξομασι, παροιμίαις, παροιμιακαῖς φράσεσιν ἢ ἀποφθέγμασιν, ἀνεκδότοις, παραμυθίαις, ἐν το-

πωνυμίαις, ἐν κυρίοις ὀνόμασι καὶ ἐπιθέτοις κλπ. διὰ τοῦτο θὰ προκηρυσσῶνται ἄλλοι διαγωνισμοὶ πρὸς συλλογὴν καὶ τούτων, ἵνα καὶ ταῦτα μελετῶνται καὶ ἀπανθίζηται ἐκ τούτων ὅτι δυνατόν εἰς συμπλήρωσιν καὶ διόρθωσιν ἑκάστου ἄρθρου.

Ὅτι δὲ καὶ αἱ πολλαχοῦ ἤδη ὑπάρχουσαι συλλογαὶ λέξεων, ῥημάτων, παροιμιῶν, παροιμιακῶν φράσεων κλπ. θὰ περισυλλεχθῶσι κατὰ δύναμιν πρὸς μελέτην, νοεῖται οἰκοθῆναι. Τὰ τοῦ Συλλόγου Κοραῖ, πρὸ ἐτῶν ἱκανὰ συναγαγόντος, καὶ τὰ τῆς μέχρι σήμερον λειτουργούσης Γλωσσικῆς ἐν Ἀθήναις Ἑταιρείας θέλουσι προθυμότητα παραχωρηθῇ εὐθὺς ἀπὸ τοῦδε εἰς τοιαύτην μελέτην.

Καὶ περὶ μὲν τῆς συλλογῆς τοῦ θησαυροῦ τῆς λαλουμένης τοσαῦτα φαίνονται ἡμῖν ἀρκοῦντα πρὸς τὸ παρόν· τῶν δὲ γραπτῶν μνημείων ἡ προμήθεια εἶναι μᾶλλον ἔργον χρημάτων, ἵνα καὶ ὅσα εὐρίσκονται ἐν τῇ ἐμπορίᾳ ἀγορασθῶσι, βιβλία, ἐπιγραφαί, ἐκδομένοι ἀπτήρητοι κλπ., καὶ πολύτιμα χειρόγραφα φωτογραφηθῶσι καὶ ἄνδρες ἐπιστημονικῶς κατηρτισμένοι σταλῶσι καὶ μελετήσωσι τὰ κατὰ τὸν τρόπον ἀρχεῖα, συμβόλαια, ἐξετάσωσι τὰς πλουσίας βιβλιοθήκας κλπ. Ὅμοιος θὰ δεῖσθαι νὰ προμηθευθῶμεν τοὺς κατὰ καιροὺς ἐκδοθέντας γεωγραφικοὺς χάρτας τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν, τοὺς διαφόρους περιηγητάς, τοὺς ἐκλογικοὺς καταλόγους, τὴν «Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως» κλπ., κλπ. Ἐπειτα ἄνδρες ἔμπειροι περὶ τὴν νομισματικὴν θὰ συλλέξωσι πάντα τὸν ἐπὶ τῶν νομισμάτων γλωσσικὸν θησαυρὸν, ἄλλοι ἐπιστάμενοι τὰς ξένας γλώσσας, ὅσαι ποτὲ ἦλθον εἰς σχέσιν πρὸς τὴν ἑλληνικὴν, καὶ ἔδωκαν ἢ ἔλαβον παρ' αὐτῆς, θὰ ἐξετάσωσι τὰς σχέσεις ταύτας, ἵνα καὶ τῶν εἰς ἐκείνας εἰσαχθέντων ἑλληνικῶν στοιχείων ὀρισθῇ ὁ χρόνος, ὁ τύπος κλπ. (οὐχὶ σπανίως συμβαίνει ὥστε ἑλληνικὴ τις λέξις ἢ τύπος λέξεως νὰ παραδίδεται ἡμῖν πρότερον ἐν ἄλλοις γλώσσαις ἔργοις ἢ ἐν ἑλληνικοῖς, ἥτοι νὰ πιστῶται ἢ ὑπαρξῇ ἑλληνικῶν στοιχείων πρῶτον ἐν ξένῃ γλώσσῃ καὶ βραδύτερον, ἢ καὶ οὐδέποτε ἐν τῇ ἑλληνικῇ), καὶ τῶν ἐξ ἐκείνων εἰσελασάντων εἰς τὴν ἡμετέραν γνωστῇ καὶ τὸ ἔτυμον καὶ ὁ τύπος καὶ ἡ σημασία καὶ ὁ χρόνος τῆς εἰσαγωγῆς κλπ.

Ὅμοιος θέλουσιν ἄλλοι ἔμπειροι ἐιδικῆς τινος ἐπιστήμης μελετῆσαι τὰ τῆς ἐπιστήμης αὐτῶν συγγράμματα ἀπὸ τῶν ἀρχαίων χρόνων μέχρι σήμερον καὶ οὕτως ἐξακριβώσωσι μὲν τὸν χρόνον τῆς γενέσεως καὶ τὴν χρῆσιν ἑκάστου ἐπιστημονικοῦ ὅρου καὶ καταρτίσωσι τὸ λεξικὸν ἑκάστης ἐπιστήμης. Οὕτω λ. χ. ἱατρός τις ἀπὸ τοῦ Ὀμήρου ἀρχόμενος, θὰ μελετήσῃ τοὺς ἀρχαίους τοὺς τε ἄλλους καὶ μάλιστα τοὺς ἱατρούς, θὰ παρακολουθήσῃ διὰ τοῦ μέσου αἰῶνος ἐν τε

τοῖς ἄλλοις ἱατρικοῖς συγγράμμασι καὶ ἐν τοῖς λεγομένοις ἱατροσοφίαις τῇ ἀνελίξει τῆς ἱατρικῆς καὶ ταῖς ὀνομασίαις τῶν παθῶν, τῶν μελῶν τοῦ σώματος, τῶν φαρμάκων κλπ. μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων καὶ τῆς νεωτέρας ἱατρικῆς ἐπιστήμης. Τὸ αὐτὸ θὰ πράξῃ καὶ νομικός τις ἀπὸ τῶν ὀμηρικῶν χρόνων διὰ τῶν ἀττικῶν ῥητόρων, τῶν ἐπιγραφῶν, τῶν παπύρων, τῶν μεσαιωνικῶν νομικῶν συγγραμμάτων μέχρι τῆς σήμερον. Τὸ αὐτὸ θὰ γίνῃ ὑπὲρ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, ὑπὲρ τῶν μαθηματικῶν, ὑπὲρ τῆς φιλοσοφίας, ὑπὲρ τῆς θεολογίας, καθόλου ὑπὲρ πάσης ἐπιστήμης καὶ τέχνης, ἀπαιτούσης ἐιδικὰς γνώσεις καὶ ἀποτελούσης ἴδιον κεφάλαιον τοῦ ἐθνικοῦ βίου. Τὰ διδάγματα δὲ τῶν εἰδικῶν τούτων ἐρευνητῶν θέλουσι περιληφθῇ, ὡς εἰκός, ἐν τῷ σχετικῷ ἄρθρῳ τοῦ Λεξικοῦ. Ὅτι δὲ ἐκ τῶν εἰδικῶν μελετῶν τούτων πάμπολλα θὰ προκύψωσι χρησιμώτατα καὶ εἰς πρακτικὴν χρῆσιν, ἥτοι εἰς ἐκλογὴν καὶ ἀπαρτισμὸν ἐπιστημονικῶν καὶ τεχνικῶν ὄρων, νοεῖται οἰκοθεν.

Περὶ δὲ τῆς μεθόδου φρονῶ ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐπιδιώξωμεν τὴν καθολικὴν ἀποδελτίωσιν, ἥτοι τὴν εἰς δελτία καταγραφὴν ἀπαξαπάντων τῶν χωρίων ἐν οἷς ἀπαντᾷ λέξεις τις καὶ τὴν καταχώρισιν αὐτῶν ἔπειτα εἰς τὸ Λεξικόν. Διότι πρόδηλον ὅτι εἴκοσι χωρία καλῶς ἐκλεγεγμένα καὶ κατατεταγμένα εἶναι διδακτικώτερα ἑκατὸν εἰκῇ καὶ ὡς ἔτυχε συλλεχθέντων καὶ παρατεθέντων. Ἐπειτα εἶναι ἐπίσης προφανές ὅτι οὕτως οὐδέποτε θὰ ἐπερατοῦτο τὸ ἔργον. Διὰ ταῦτα ἄνδρες ἐπιστήμονες λαβόντες ἕκαστος ἐν στοιχείῳ τοῦ ἀλφαβήτου (ἢ καὶ μέρος αὐτοῦ, λ. χ. ἀπὸ τοῦ Α μέχρι τοῦ ΑΜ, ἄλλος δὲ ἀπὸ τοῦ ΑΜ μέχρι τοῦ ΑΩ) θὰ καταγράφωσιν ἐπὶ δελτίων πᾶσαν λέξιν ἀπαντῶσαν παρ' ἑκάστῳ συγ-

γραφῇ, πρὸς δὲ καὶ πάντας τοὺς τύπους καὶ πάντα τὰ παράγωγα καὶ σύνθετα αὐτῆς. Δύ- νανται νὰ σημειώσι καὶ πάντ' ἀνεξαιρέτως τὰ χωρία ἐν οἷς παρ' ἑκάστῳ δοκίμῳ συγγραφῇ κεῖται ἕκαστον τούτων, ἀλλὰ τὰ δελτία ταῦτα θὰ φυλάττωνται ἐν ἀσφαλεῖ, ἵνα ὁ βουλόμενος νὰ μάθῃ ἂν λέξεις τις ἢ τύπος, παράγωγον, σύνθετον κτ. αὐτῆς κεῖται καὶ ποσάκις παρ' ἑκάστῳ συγγραφῇ, δύναται νὰ συμβουλευθῇ εὐκόλως καὶ ταχέως τὰ ἐν τοῖς δελτίοις τούτοις ἀποτεθησανρισμένα. Ἄλλ' ἐν τῷ λεξικῷ θὰ καταχωρισθῇ ἐκλογὴ μόνον τῶν χωρίων, τ. ἔ. μόνον ἐκεῖνα ὅσα διδάσκουσι καὶ τὴν κυρίαν σημασίαν καὶ τὴν μεταφορικὴν ἢ τὰς μεταφορικές, πρὸς δὲ καὶ πᾶσαν μεταβολὴν περὶ τὸν τύπον, τὴν σύνταξιν, τὸν τόνον, τὴν σημασίαν, ἐν ἐνὶ λόγῳ τὸν βίον τῆς λέξεως.

Ἐπειδὴ δὲ προσέτι ἄλλοι μὲν τῶν συνεργα- τῶν θὰ εἶναι ἐμπειρότεροι περὶ τὴν ἀρχαίαν φιλολογίαν, ἄλλοι δὲ περὶ τὴν νέαν, διὰ τοῦτο δυνατὸν ἄλλοι μὲν κατὰ λόγον τῆς μεγαλυτέρας ἐμπειρίας αὐτῶν ν' ἀσχολῶνται καὶ ἐξετάζωσι τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν, συγγραφεῖς, ἐπιγραφάς, παπύρους κλπ., ἄλλοι δὲ ἀρχόμενοι τὸ μὲν ἀπὸ τῶν μεταγενεστέρων χρόνων τὸ δὲ ἀπὸ τῆς νέας ἑλληνικῆς νὰ μελετῶσι τὰ τοῦ σκοτεινοῦ μέσου αἰῶνος καὶ τὰ τῆς νέας ἑλληνικῆς.

Οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι αὐτὸ τοῦτο τὸ μέγα ἔργον, καθ' ὅσον βαθμυδὸν θὰ προχωρῇ, θὰ ὀδηγῇ τοὺς διευθυντὰς καὶ συντάκτας αὐτοῦ εἰς συμπλήρωσιν καὶ βελτίωσιν τῶν ἀνωτέρω μέτρων· ἀλλὰ πέπεισμαι ὅτι, ἂν σήμερον ἡ ἐργασία ἀρχίσῃ κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον, δὲν θὰ ἀστοχήσῃ περὶ τὴν μέθοδον, καὶ κατὰ τὴν πα- ροιμίαν.

ἀρχὴ δέ τε ἡμῖν παντός.

Γ. Ν. ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ

Ο ΝΕΡΟΜΥΛΟΣ

Ἐκεῖ βαθεῖα ὁ νερόμυλος μὲ τὴ γυρμένη στέγη
Χωμένος μὲς τῇ ῥεματιᾷ τριζολογάει καὶ κλαίγει.
Μέρα καὶ νύχτα στὸ γκρεμὸ δουλεύοντας στενάζει
Καὶ τὸ ψωμί ποὺ λαχταρᾷ τριγύρω του μοιράζει.

Περνοδιαβαίνουν ἀπ' ἐκεῖ καὶ τὸν καλοτυχοῦνε
Καὶ τὸ κρυφὸ τὸ δάκρυ του οἱ διαβάτες δὲν κυττοῦνε.
Γύριζε, μύλε, γύριζε μὲ τὴ γυρμένη στέγη,
Ὅποιος μοιράζει τὴ χαρὰ τοῦναι γραφτὸ νὰ κλαίγῃ.

ΑΛΕΚΟΣ ΦΩΤΙΑΔΗΣ

Ο ΓΕΡΟ ΜΟΥΓΑΣ

Ἔχαν φθάσει. Ὁ ψαρᾶς ἔπαψε τὴ διήγησί του γιὰ νὰ κυττάξῃ καὶ αὐτὸς τοὺς βράχους, τοὺς ὑφάλους. Ὁ σύντροφός του εἶχε ἀρχίσει νὰ κωπηλατῇ σιγά. Τὰ κουπιά βυθίζονταν ἥσιχα στὴ θάλασσα, ἡ ὁποία, σὰ νὰ τὰ κατάπινε μὲ γέλιο, ῥυτιδονόταν γύρω ἐκεῖ. Ὁ Δαμίδας ἐκύτταζε τοὺς μυτεροὺς βράχους, ποὺ μαῦροι, ὅμοιοι μὲ φαντάσματα, φαινόταν νὰ σηκώνονται καὶ νὰ παρατηροῦνε τὴ βάρκα ποὺ διάβαινε σιγά, ἀθόρυβα, σὰ νὰ φοβότανε μὴ μὲ πειδὶ δυνατό χτύπημα τῶν κουπιῶν ξυπνήσῃ τὸ κοιμισμένο ἄγριο κύμα.

Ἐνας ὑφαλός ἐπρόβαλε σὰ νὰ τοὺς κρυφοκύτταζε, ἔπειτα σὰ νὰ κουνουλώθηκε μὲ πάλωμα, ποὺ τὸ εἶχε ἀποσύρῃ γιὰ νὰ ᾄδῃ, σκεπᾶσθηκε ἀπὸ ἓνα ἐλαφρὸ κύμα, ὄνειρο τοῦ κύματος τοῦ ἀγρίου ποὺ κοιμώταν.

Ὁ νέος ψαρᾶς τράβηξε πειδὶ γρήγορα κουπί. Ὁ βράχος ὁ κρυφός, ὁ ὑφαλός ἐπρόβαλε πάλι. Ἐλαμψε σὰ μάτι στὸ μικρὸ φῶς τῆς ἡμισελήνου καὶ κρύφθηκε μὲ χαμόγελο, γέλιο σιωπηλὸ τρελλοῦ μανιακοῦ! Ὁ ψαρᾶς γύρισε στὸν Δαμίδα.

— Ἐ; Δὲν εἶναι ἄγριο πολὺ;

— Ναί, ναί, ἀγριώτατο.

Ὁ γέρο ψαρᾶς κίνησε τὸ κεφάλι κυττάζοντας τὰ βράχια.

— Σκεφθῆτε, ὅτι αὐτὰ τὰ καταραμένα βράχια, δὲν παύουνε ποτὲ νὰ ἔχουν μέσα στὰ δόντια τοὺς πνιγμένους. Ποτέ. Γιὰ κυττάτε κεῖ. Δὲν σὰς φαίνεται σὰ νᾶναι μασέλες καὶ δύο μπροστινὰ δόντια θηρίου; Τί λέτε; ἀπαράλλαχτα!

— Μὰ γιὰ πές μου γιὰ τὸν γέρο Μούγα...

— Ἀ! ναί. Ἐχετε δίκαιο. Τί σὰς ἔλεγα;

— Ἐκεῖ πού...

— Θυμοῦμαι, θυμοῦμαι...

Ὁ γέρο ψαρᾶς τὸν διέκοψε γρήγορα σὰ νὰ φοβόταν μὴν προσβληθῇ ἡ δύναμις τῆς μνήμης του.

— Ἐλεγα, ὅτι κανεὶς δὲν μποροῦσε νὰ μάθῃ ἀπὸ ποῦ κρατοῦσε ἡ σκούφια τοῦ γέρο Μούγα! Αὐτὸς μὲ κανέναν δὲν εἶχε σχέσι, μὲ κανέναν δὲν ἔπιανε ὀμιλία, ἀλλὰ μόνος γύριζε, μόνος μιλοῦσε, μόνος. Ὁ παπᾶς μιὰ ἐορτὴ θῆλῃσε, ὅπως κάνουν, νὰ ἀγιασῇ τὸ σπίτι του, ἀλλ' ὁ γέρο Μούγας ἀγρίεψε καθὼς τὸν εἶδε, καὶ δίνει μιὰ καὶ τοῦ κλείνει τὴν πόρτα στὰ μοῦτρα. Ἀπὸ τότε τὸν ἔλεγαν καὶ Ἑβραῖο! Δὲ σὰς εἶπα καὶ τὸ σποινδαλιότερο. Κόντευα νὰ τὸ λησμονήσω.

Ὁ γέρο Μούγας μαζί του, ἀπ' ἐκεῖ πού ἦλθε, εἶχε φέρεῖ καὶ ἓνα ἄλογο τρελλό. Ναί, τρελλό. Μὴ σὰς φαίνεται παράξενο, πὼς βρίσκονται καὶ ἄλογα τρελλά, γιὰ τὴν τρελλαίνονται οἱ ἄνθρωποι, τρελλαίνονται καὶ τὰ ζῶα!.. Δάγκανε, κλωτσοῦσε, πηδοῦσε, ἀγρίεψε καὶ ἔκανε τέτοια καμώματα, ποὺ ἦταν τρομάρα. Ἀλλά, ἓνα περίεργο πρᾶμα, στὸν ἀφεντικό του στεκόταν ἡμερο

μὲ μιὰ φωνή, ποὺ τοῦ ἔβγαζε. Ὁ παπᾶς ἔλεγε, ὅτι ὁ Ἑβραῖος ἤξερε καὶ τοῦ ἔβγαζε τὸ δαιμόνιο, ποὺ εἶχε μέσα του τὸ ἄλογο, ὅταν τὸ ἤθελε γιὰ δουλειά του, καὶ πάλι τὸ ἄφινε ἐλεύθερο καὶ γινόταν τὸ ἄλογο τρελλό, γιὰ νὰ μὴ μποροῦν νὰ τοῦ τὸ κλέψουν...

Μιὰ μέρα ἔγινε ἀφαντος αὐτὸς καὶ τὸ τρελλὸ ἄλογό του. Περνοῦνε μέρες· τίποτα, δὲν φάνηκε. Τί ἔγινε ὁ Ἑβραῖος, τί ἔγινε ὁ γέρο Μούγας κανεὶς δὲν ἤξερε. Ἐλεγαν πολλοὶ μὴ ψόφησε αὐτὸς καὶ τὸ ἄλογό του μέσα στὸ σπίτι, καὶ ὅτι ἔπρεπε νὰ σπάσουνε τὴν πόρτα. Ἄλλοι πάλι συμβούλευαν νὰβάλουν φωτιά καὶ νὰ κάψουν τὸ σπίτι, γιὰ τὴν γρήγορα θὰ βρουκολάκιζε ὁ γέρο Μούγας!... Πάνω στὴ συζήτησι αὐτὴ τοῦ κόσμου, νὰ σου ὁ γέρο Μούγας πάνω στὸ τρελλὸ ἄλογό του. Ἀλλὰ δὲν ἐρχόταν μόνος, ἔφερνε καὶ ἓνα κοριτσάκι μαζί του ἴσαμε δέκα χρόνων. Ποῦ τὸ βρῆκε; Μόνον ὁ γέρο Μούγας τὸ ἤξερε. Ὁ παπᾶς τοὺς ἔβγαλε ἀπ' τὴν ἀπορία. Τί ἄλλο τὸ ἤθελε τὸ παιδάκι αὐτό, παρὰ νὰ τὸ θρέψῃ καλὰ καλὰ γιὰ τὸ αἷμα του! καὶ αἷμα θραφῆ, νὰ τὸβάλουν στὸ βαρέλι μὲ τὰ καρφιά καὶ σιγὰ σιγὰ κουνώντας το νὰ τρέξῃ ὅλο του τὸ αἷμα! Μ' αὐτὸ μεταλαβαίνουν οἱ Ἑβραῖοι!... Θὰ τὸ εἶχαν κλέψῃ, τοὺς ἔλεγε, ἀπὸ κανένα μακρινὸ μέρος καὶ τὸ ἔδωσαν στὸν γέρο Μούγα νὰ τὸ θρέψῃ καὶ νὰ τὸ φυλάῃ!... Αὐτὸ τοὺς ἔτρωγε πολὺ καιρὸ καὶ ὅσο πῆγαινε, αὐτὴ ἡ ἰδέα δυνάμωνε, γιὰ τὸ δὲν τὸ ἔβλεπαν ποτὲ μόνον τοῦ τοῦ κοριτσάκι, ἀλλὰ πάντα μαζί μὲ τὸν γέρο Μούγα. Ἐπιτέλους ἀποφασίσανε νὰ τὸ ἀρπάξουν, καὶ μάλιστα, καθὼς εἶπε ὁ παπᾶς, ἐπειδὴ πλησίαζε τὸ ἑβραϊκὸ Πάσχα. Καὶ τὸ κοριτσάκι, ποὺ ἦλθε ἀδύνατο ἀδύνατο, εἶχε ἀρχίσῃ νὰ παχαίνει καὶ νὰ κοκκινίξῃ σὰν κεράσι. Φύλαγαν λοιπὸν νὰ δοῦνε πότε θὰ βροῦνε εὐκαιρία νὰ τὸ ἀρπάξουνε καὶ ἐπιτέλους βρῆκαν. Ἦταν μιὰ καλὴ μέρα, ἀνοιξὴ πειά, καὶ τὸ κοριτσάκι βγήκε ἔξω στὰ χόρτα, ποὺ εἶχαν σκεπασμένη τὴ γῆ, καὶ ἔπαιζε κυνηγώντας πεταλοῦδες. Αὐτοὶ τὸ εἶδαν, καὶ σιγὰ σιγὰ σὰ γάτα σὲ ποντικό, ὥρμησαν καὶ τὸ ἀρπάξαν. Φώναζε δυνατὰ τὸ κοριτσάκι, ἀλλ' αὐτοὶ τοῦ βούλωσαν τὸ στόμα καὶ κρατώντας το καλὰ τὸ ἔβαλαν στὰ πόδια.

Ὁ γέρο Μούγας δὲν ἀκουσε τὴ φωνή, ἀλλὰ σὲ λίγο φάνηκε στὴν πόρτα καὶ κύτταζε νὰ δῇ, ποῦ ἦταν τὸ κοριτσάκι. Ἐπειδὴ δὲν τὸ εἶδε, κύτταζε τριγύρω. Τίποτα. Τὸ κοριτσάκι εἶχε χαθῇ. Στέρνα ἢ πηγάδι δὲν ἦταν ἐκεῖ κοντὰ γιὰ νὰ φοβηθῇ μὴν ἔπεσε μέσα. Ὅρμᾳ στὴ χώρα γύρω καὶ σὰν τρελλὸς ἀρχίζει νὰ ῥωτᾷ τὸν καθέναν μὴ τὸ εἶδε. Μιλᾷ τοῦ μιανοῦ, τοῦ ἄλλου, ἀλλὰ κανεὶς δὲν τοῦ δίνει ἀπόκρισι. Τί νὰ κἀν;

Κατὰ τὰ μεσάνυχτα γυρίζει στὸ σπίτι του καὶ φεύγει πάλι παίρνοντας μαζί του ἓνα τουφέκι παληό καὶ πάει ἴσια ἴσια στοῦ παπᾶ τὸ σπίτι.

— Παπᾶ, τοῦ λέγει, μοῦ πήραν τὸ κοριτσάκι μου. Ἐπάνω κάτω ξέρω ὅτι σὺ μοῦ τὸ πήρες, ἢ ξέρεις ποὺς τὸ πήρε...

Ὁ παπᾶς τὸν ἐσπρωξε καὶ τὸν ἐβγαλε ἔξω, ἀλλὰ πρὶν κλείσει τὴν πόρτα, ὁ γέρο Μούγας εἶχε πάρει τὸ τουφέκι του, πού τὸ εἶχε ἀφήσει ἀπ' ἔξω, καὶ τοῦ τραβᾶ μιὰ τουφεκιά. Ἡ σφαῖρα βρίσκει τὸν παπᾶ στὸ κεφάλι καὶ πάει ὁ παπᾶς... Τότε ὅλο τὸ χωριὸ σηκώθηκε στὸ πόδι καὶ παίρνοντας ὅ,τι ὄπλο βρῆκε ὁ καθένας πρόχειρο, ὀχύτηκαν ἀπὸ κοντὰ του. Ἄλλ' αὐτὸς εἶχε καβαλικέψῃ τὸ τρελλὸ ἄλογό του καὶ ἔφρευγε σὰν ἀστραπή. Ὁρμῶνε τότε πολλοὶ καβάλλα καὶ αὐτοὶ ἀπ' ἄλλον δρόμον, καὶ κοντὰ τὰ ξημερώματα, ἐπειδὴ ἦταν γέριχο, σὰν τὸν γέρο Μούγα, τὸ τρελλὸ ἄλογό του, κατόρθωσαν νὰ τοῦ κλείσουν τὸ δρόμο.

Ὁ γέρο Μούγας, μόλις εἶδε ὅτι τὸν ἔφθαναν, χτύπησε καλὰ τὸ ἄλογό του καὶ τοῦ ἔδωσε πρὸς τὴ θάλασσα, καὶ ἴσια ἴσια πρὸς τὸ μέρος, πού ἀρχίζει ὁ μεγάλος γκρεμνός. Οἱ ἄλλοι, ἅμα φθάσανε κοντὰ στὸ γκρεμνὸ, σταθῆκαν. Ὁ γέρο Μούγας ὅμως ὄχι. Χτυποῦσε, χτυποῦσε τὸ τρελλὸ ἄλογό του, τρελλὸς καὶ αὐτός, καὶ τὸ ἄλογο ἔτρεχε ἔτρεχε τυφλὰ στὸ γκρεμνὸ... Φθάνει ἐκεῖ, πέφτει σὰν βράχος, πού κυλᾷ ἀπὸ βουνό, καὶ ἀπ' ἐκεῖ ὀχίνεται στὴ θάλασσα, πού χτυποῦσε μανισμένη κάτω. Ἐχάθησαν καὶ οἱ δύο... Ἀπὸ τότε ὅμως ἡ θάλασσα αὐτὴ δὲν ἔπαισε νὰ εἶναι ἀγριεμένη, ποτέ, ἐκτὸς ὅταν θέλῃ νὰ πῆσῃ μεγάλη ἀσθένεια στὴ χώρα. Τότε ἡ θάλασσα παύει νὰ χτυπᾷ ἀγριεμένη τὰ βράχια, καὶ τὸ μέρος, πού πρὶν δὲν μπορούσε κανεὶς νὰ περάσῃ, γίνεται ἡσυχὸ σὰ λιμανιὸ καλοῦ νερά. Ἀλλὰ στὴ χώρα πέφτει ἀσθένεια μεγάλη καὶ θερίζει κόσμος...

Πρῶτ' ἡ μετὰ τὰ μεσάνυχτα, πρὶν ἀκόμα φανῇ ἡ ἀρρώστια, ὅσοι εἶναι ξυπνοί, θὰ ἀκούσουν ἓνα τρέξιμο ἄλόγου μακρινό, πού ὅσω πάει θὰ πλησιάζῃ, ἀλλὰ μόλις κἀνὴ νὰ πλησιάσῃ, νὰ ἀκουσθῇ κοντὰ, πάλι θὰ μακρυνθῇ, καὶ θὰ χαθῇ, θὰ σβύσῃ σιγὰ σιγὰ. Καὶ καθὼς αὐτὸ θὰ σβύνη, θὰ ἀρχίσουν τὸ οὐρλιασμα τὰ σκαλιὰ τοῦ χωριοῦ... Ὁλοι ξέρουνε, ὅτι ὁ καβαλλάρης αὐτός, πού δὲν φαίνεται, ἀλλὰ ἀκούγεται μόνο, εἶναι ὁ γέρο Μούγας πάνω στὸ τρελλὸ ἄλογό του...

Καὶ ἔπαυε τὴ διήγησί του. Σὲ λίγο πάλι εἶπε: — Νὰ καὶ τώρα ἡ ἡσυχία κέινῃ... Ἀχ! κύριε, ὁ Θεὸς νὰ μᾶς φυλάξῃ, εἶναι ἀδύνατο νὰ μὴν πῆσῃ ἀσθένεια στὴ χώρα, ἀδύνατο. Θὰ δῆτε, ὅτι θὰ ἀκούσωμε τὰ πέταλα τοῦ τρελλοῦ ἄλόγου τοῦ γέρο Μούγα.

— Καὶ τὸ κορίτσι τί ἔγεινε;

— Δὲν ξέρω. Ἔτσι μοῦ τὸ εἶπαν καὶ μένα, ἔτσι σὰς τὸ λέω... Μὰ μὴ νομίζετε, ὅτι εἶναι χθεσινὴ ἱστορία; Εἶναι χρόνια καὶ χρόνια... Ὁλοι ὅμως τὴν ξέρουνε τὴν ἱστορία τοῦ γέρο Μούγα τοῦ Δαίμονα, πού κατοικεῖ στὰ βράχια αὐτὰ τοῦ Σαμαρᾶ, μέσα στοὺς υφάλους καὶ στίς σπηλιές... Ἀλλοίμονο ὅμως σὲ κέινον, πού τὸν δῆ! Χάνει τὴ λαλιά του καὶ δὲν μπορεῖ νὰ ἀποκριθῇ τίποτα σὲ κείνους, πού τὸν ὥτοῦνε τί ἔπαθε καὶ τί τοῦ συνέβηκε.

Ὁ Δαμίδας γύρισε καὶ εἶδε τὸ ἀγριο μέρος, πού περνοῦσαν. Τὰ βράχια σὰ μαγεμένα τέρατα ἀπὸ κάποια ἀόρατη μάγισσα, φαινόταν νὰ τοὺς κυττάζουν χωρὶς νὰ δύνανται νὰ τοὺς βλάψουν, νὰ τοὺς συντρίψουν. Ἐκύτταξε ἔπειτα τὴ σελήνη καὶ ἐτρόμαξε καθὼς τὴν εἶδε. Τοῦ φάνηκε νὰ ἔχῃ σχέση με ὅσα τοῦ εἶχε διηγηθῇ ὁ γέρο ψαράς, γιὰ τὴν ἔξοδο τοῦ γέρο Μούγα ἀπ' τὴ θάλασσα. Ἡ ἡμισέληνος εἶχε χάσῃ τὸ χρῶμα της, εἶχε κοκκινίσῃ καὶ ἡ λάμψη της θαμπωθῇ. Κάτω ἀπ' αὐτὴ καὶ γύρω, ἐκεῖ πού ἐνώνεται ἡ θάλασσα με τὸ κῆμα, ἦταν μιὰ μαυρίλα σὰ βουνό. Ἡ ἡμισέληνος σὲ λίγο ἔφθασε κεῖ. Ἐδάμωσε περισσότερο καὶ φάνηκε τότε μέσα στὴ μαυρίλα σὰν παράθυρο ἀπεραντὴς οἰκοδομῆς, παραδόξου σχήματος. Ἡ μαυρίλα ἦταν ἡ οἰκοδομῇ. Καὶ νόμισε τότε, ὅτι θὰ ἔβλεπε νὰ παρουσιασθῇ στὸ παράθυρο κέينو μορφὴ μάγον μυθική. Ἐφερε τὰ μάτια στὸν ψαρά. Αὐτὸς με σκιμμένο τὸ κεφάλι λίγο, διεύθυνε τὴ βάρκα. Ὁ ἄλλος ὁ νέος, τραβοῦσε τὰ κουπιά σκεπτικός. Φάνηκαν τὰ φῶτα τῆς χώρας. Κανεὶς θόρυβος. Στὸ ἀνάμμα ἐνὸς σπέρτου κύτταξε τὴν ὥρα καὶ τὴν εἶπε καὶ στὸν γέρο ψαρά. Εἶχαν περάσῃ μεσάνυχτα.

Ὁ Δαμίδας ἐκύτταξε πίσω. Σὰ μαῦρο ἀπεραντὸ φάντασμα φαινόταν τὸ σκοτάδι καὶ ἓνα φῶς, πού ἔλαμψε κέινῃ τὴ στιγμὴ, φῶς φάρου, σὰ μάτι τοῦ φαντάσματος.

Ἐξαφνα καθὼς ἔμπαιναν στὸ λιμανάκι καὶ ἔβλεπαν τίς μαῦρες γραμμὲς τῶν καταρτιῶν στὸ σκοτάδι, ὁ Δαμίδας σηκώθηκε γεμῆτος φόβου. Μακρινὰ, μακρινὰ ἐνόμισε ὅτι ἀκούσε ἓνα τρέξιμο μανιακὸ ἄλόγου: Εἶδε τὸν γέρο ψαρά νὰ σηκώνεται, τὸν νέο νὰ ἀφίνη τὰ κουπιά. Τὸ τρέξιμο πλησίαζε, πλησίαζε, καὶ στὴν ἡσυχία μέσα ἀκουγόταν καλὰ τὸ μανισμένο κάλπασμα ἄλόγου!... Ἀλλὰ πρὶν ἀκουσθῇ, πρὶν πλησιάσῃ κοντὰ, ἄρχισε νὰ ἀπομακρύνεται, νὰ φεύγῃ, νὰ φεύγῃ, ἔως πού ἔσβυσε. Καὶ τότε καθὼς ἔκλεινε πάλι ἡ σιωπὴ, ἓνα οὐρλιασμα σκύλων ἐτάραξε τὸ χωριό.

— Τ'ἀκούσατε; Ἀλλοίμονο! ὁ γέρο Μούγας!

Ὁ γέρο ψαράς τρομαγμένος μίλησε, ἀφοῦ εἶχε χαθῇ περὶ ὁ κρότος τῶν πετάλων τοῦ τρελλοῦ ἄλόγου καὶ ἀκουγόταν τώρα τὸ οὐρλιασμα τῶν σκύλων τοῦ χωριοῦ...

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ Ν. ΒΟΥΤΥΡΑΣ

Γ' ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Ἀχάριστον τὸ ἔργον τῆς Καλλιτεχνικῆς Ἐταιρείας, ὅταν κατ' ἀνάγκην φαίνεται ἐνδοτική διὰ νὰ μὴ μείνουν κενοὶ οἱ τοῖχοι.

Ὁλοι: καλλιτέχνη, κοινόν, διοργανωταί, κριτικοί, παλαίμεν εἰς τὸ κενόν. Οὔτε μαῦρο μαῦρο, οὔτε ἄσπρο ἄσπρο. Ἐπιτροπή: ἐπιεικὲς μέχρι κουταμάρας. Καλλιτέχνη: θεοὶ ἐκὰς οἱ βέβηλοι. Κριτικοί (μεταξὺ αὐτῶν καὶ πρῶην προσωπογράφοι ἀγελᾶδων, καὶ καλὰ θὰ κάμουν νὰ γείνουν καὶ πρῶην κριτικοί): ἓνα ξεφωνητό. Κοινόν: λευκὸν ὡς περιστέρα.

Μοῦ εἶπαν ὅτι ἓνας ἐκ τῶν ὑπουργῶν σκοπεῖ νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τὸ Κράτος γενναίαν ἐτησίαν ἐπιχορήγησιν πρὸς τὴν Καλλιτεχνικὴν Ἐταιρείαν δι' ἀγορὰν ἔργων, τὰ ὅποια καὶ θὰ σχηματίσουν σιγὰ σιγὰ τὴν νεοελληνικὴν Πινακοθήκην. Τὸ γιγάντιον χέρι τῆς Πολιτείας θὰ δώσῃ τὴν ὠθησιν καὶ θ' ἀνοίξῃ τὸν δρόμον.

Φροντίζομεν διὰ τὴν ὑλικὴν ὑπαρξιν· ἀλλ' ἡ ζωὴ ἡ πνευματικὴ, πού θὰ ἀνυψώσῃ ἐκείνην καὶ θὰ τῆς δώσῃ τίτλον εὐγενείας, αὐτὴ μένει στοὺς πέντε δρόμους. Ἡ ἀμιλλα μαζί με τὴν ὑλικὴν βάσιν, θὰ λύσουν τὴν ἀπογοήτευσιν πού κρατεῖ τώρα τὰ χέρια τῶν περισσοτέρων καλλιτεχνῶν μας δεμένα. Σήμερα ἀναγκαζόμεθα νὰ κάμωμεν ἐκθέσεις ὅπως-ὅπως. Ἔτσι ὁ σκοπὸς τῶν παραγνώριζεται. Καὶ οἱ δλίγοι καλοὶ τεχνῖται θὰ χάσουν κατ' ἀνάγκην τὴν ὁρμὴν καὶ τὸ σθένος τῶν.

Κάθε ἔργον ὅπου τοῦ ἐδόθη ἐκεῖ μία θέσις καλὴ ἢ κακὴ, περιμένει μετὰ τὸ δίκην τοῦ μίαν κρίσιν. Ὅμως, εἰμαι βέβαιος, περισσότερον θὰ ὠφελῇ τὸ τεχνίτης ἂν ἀπορριφθῇ τὸ ἔργον τοῦ παρὰ ἂν μείνῃ ἐκεῖ κρεμασμένον, ν' ἀποζητήσῃ ἐκτεντικὰ τὸ βλέμμα καὶ τὴν προσοχὴν τοῦ ἐπισκέπτου. Καὶ τὸ χειρότερον ἀπ' ὅλα, καὶ διὰ τὸν τεχνίτην καὶ διὰ τὸ κοινόν, — ἡ Τέχνη θὰ μείνῃ πάντα ἀνέγγιχτη — εἶναι ὅτι, εἰκόνες πού δὲν ἔπρεπε νὰ κάμουν καμίαν γνωριμίαν ἔξω ἀπὸ τὸ ἐργαστήριον τοῦ ζωγράφου ἢ τοῦ γλύπτου, εὐρίσκουν ἀγοραστὰς πολὺν περισσότερον προθύμους παρὰ τὰ καλὰ ἔργα.

Τὴν ἐτησίαν ἐκθεσιν τὴν φαντάζομαι ἐράμιλλον πρὸς τὴν ζωγραφίαν πού κατ' ἡμέραν θαυμάζομεν γύρω μας. Νὰ πάρῃ ἡ ζωγραφικὴ μας τὸ χρῶμα τοῦ ἀττικοῦ δνεῖρου καὶ κοντὰ σ' αὐτό, ἀδελφωμένον, τὸ πνεῦμα τῆς παραδόσεως, τῆς τέχνης τῆς βυζαντινῆς. Καὶ θὰ χρησιμεύσουν πρὸς δημιουργίαν τῆς ἀναγεννωμένης ἑλληνικῆς τέχνης. Μέσα εἰς αὐτὸ τὸ περιβάλλον ἔζησε, εἰς τὴν καλλιτεχνικὴν ἐξορίαν τοῦ Μονάχου, τὸ πνεῦμα τοῦ Γύζη. Ἀφίνων τὴν Ἑλλάδα ἀπέφερε μαζί του τὸ ὄραμα, τὸ ὁποῖον βλέπετε καὶ αἰσθάνεσθαι εἰς τὴν σύλληψιν τῶν

ιδανικῶν του μορφῶν καὶ εἰς τὸν συνδυασμὸν τῶν χρωμάτων. Καὶ τὰ δύο βγαλμένα ἀπὸ τὰ σπλάχνα τῆς πατρίδος γῆς.

ΓΛΥΠΤΙΚΗ

Ἐνα πρόπλασμα τοῦ κ. Θωμοπούλου με σταματᾷ. Εἶναι ἡ «Ἀγχίαλος» ὁπὺ πενθεῖ διὰ τὰ εἰδώλια τῶν ἐφεστίων, τὰ ἐγκαταλειφθέντα στὰ ξένα. Ἡ σκέψις ἀπλὴ, τὸ περιγγραμμὰ ἀπλοῦν. Ὁλοι αἱ γραμμαὶ τείνουν νὰ κλείσουν τὴν συγκίνησιν τοῦ ἐργάτου μέσα εἰς τὸ τετραγώνον σχῆμα, πού ἔδωσε εἰς τὴν σύνθεσιν· τὸ θλιβερόν πνεῦμα πού περιθῇ τὸ ἔργον, ἔχει ἀπαλύνει τὸν πόνον καὶ ἀφομοιώσει τὸ σχῆμα πρὸς τὴν ἰδέαν· τὴν ἰδέαν τῆς θλίψεως καὶ μαζί τῆς κορυπτομένης εἰς τὸ βάθος ἐλπίδος.

Μ' ἐνδιαφέρει ἰδιαιτέρως ἡ τέχνη τοῦ κ. Θωμοπούλου. Βγαίνει κατ' ἐξοχὴν ἀπὸ τὴν σφαῖραν τὴν πνευματικὴν. Θέλει νὰ συνδυάσῃ τὴν λιτότητα τῆς γραμμῆς μετὰ τὸ σημερινὸν ἀνήσυχον πνεῦμα. Ἡ ἐργασία του ἔως τώρα μᾶς ἔχει δώσει ὠραῖα δείγματα τῆς ἀριστοκρατικῆς τέχνης του: τὴν «Νύμφην τῆς Ἀβύδου», τὸν «Ἐλεύθερον Θάνατον», τὸ πρόπλασμα τῆς «Προτομῆς τοῦ Σολωμοῦ». Ἡ πάλῃ τοῦ τεχνίτου πρὸς τὴν ὕλην, πού πολλὰ φορὲς μένει ἀκαμπτη στὰ χέρια του, εἶναι θαυμαστική. Ἡξεύρει καλὰ ὅτι τὸ σχῆμα ὁμιλεῖ ὄχι τὴν γλῶσσαν τὴν συνθηματικὴν ἀλλὰ τὴν ἔμφυτον εἰς ἀνθρώπον αἰσθανόμενον. Αὐτὸ ἐπιζητεῖ πρῶτα πρῶτα καί, ὅπως εἶπα, σιγὰ τὸ ἐπιτυχαίνει. Καὶ κάθε ἐπιτυχία του εἶναι ἓνας σταθμὸς ὠραῖος.

Ὁ κ. Γεωργαντῆς ἠλλάξε κατεύθυνσιν. Ἀφῆκε τὰ τολμηρὰ ἐγχειρήματα καὶ παίρνει τὸν ἴσιον δρόμον. Καὶ δὲν ἔκαμε ἄσχημα. Δείχνει μετὰ τὸν «Ἀστεγόν» του — γιατί ἄστεγος; — ὅτι γνωρίζει τὸ ἀνθρώπινον σῶμα. Κάτι μικραὶ ἐλλείψεις, ἀλλ' ὄχι πού νὰ μὴ μ' ἀφήσουν νὰ τὸν ὀνομάσω καλὸν τεχνίτην· καὶ ἓνας τεχνίτης καλὸς θὰ ἤμπορέσῃ, μετὰ μίαν ἐπιτυχίαν εὐρεσιν, νὰ παρουσιάσῃ ἔργον ἄρτιον, ἀφοῦ ἐγκαταλείψῃ κάθε τι πού εἶναι περιττόν.

Κοντὰ του ἡ κ. Γεωργαντῆ μετὰ τὴν καὶ θέλησιν καὶ μελέτην θὰ εὕρῃ τὸν δρόμον της.

Γιατὶ ἀπομονωμένη ἀπὸ τὸ σύμπλεγμα τῆς γλυπτικῆς, εἰς τὴν τελευταίαν αἰθούσαν, ἡ μαρμαρίνη ἐκείνη προτομή; Εἶναι ὠραῖα ἐργασμένη. Βέβαια δὲν εἶναι κανένας ἀρχάριος ὁ γλύπτης. Ἐπέρασε ἀπαλὰ καὶ τεχνικὰ ἐπάνω στὸ μάρμαρον ἡ σμίλη. Πιστὴ τοῦ Βικέλα ἡ εἰκὼν, ὅμως παραγνωρισμένη. Λέπει ἡ εὐγενικὴ ἡρεμία, τὸ μείλιχον τοῦ χαρακτῆρος πού ἔδινε τόσο συμ-

ΑΝΑΜΝΗΣΙΣ ΤΟΥ 1897, Γ. ΡΟΪΛΟΥ

ΕΚΘΕΣΙΣ ΖΑΠΠΕΪΟΥ
Φωτ. Ξανθοπούλου

παθητικήν έκφρασιν εἰς τὸ πρόσωπόν του, καὶ στὰ λόγια του τόσο θερμὸν τόνον. Ἐκεῖνος δὲν εἶχε τὸ ἀγέρωχον καὶ ψυχρὸν αὐτό. Αὐτὸς δὲν εἶναι ὁ Βικέλας, κύριε Σάχο. Τί χρειάζεται ἡ προτομὴ ὅταν δὲν ἀποδίδει τὸν ἄνθρωπον;

Πολὺ καλὴ ἡ προτομὴ τοῦ Β. Μελά. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι δὲν ἐγνώρισα τὸν ἄνθρωπον· ποιὸς ξέρει ἂν δὲν θὰ εἶχα τὰς ἰδίας ἐπιφυλάξεις.

Καὶ ὁ κ. Κ. Κωνσταντινίδης πάντα κατὰ ἐκθέτει. Καὶ εἰς τὴν γλυπτικήν καὶ εἰς τὴν ζωγραφικήν δὲν εἶναι ἄμειον κάποιος ἰδιοφυΐας. Ποῦ θὰ καταλήξῃ δὲν πολυβλέπω· ἄς μοῦ ἐπιτρέψῃ νὰ περιμένω.

ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ

Ὁ κ. Γεώργιος Ροῦλὸς ἐπανέρχεται ἀπὸ τὰ ξένα. Πάντα ὁ εὐγενικὸς καὶ ἥρεμος, ὀλίγον ἀθλητικώτερος ἴσως μόνον, ζωγράφος μας. Καὶ πάντα ὁ ἐπιμελὴς τεχνίτης. Δὲν εἶναι ἓνα ἔτος ποὺ ἐπέστρεψε καὶ στολίζει τὴν ἐκθεσὶν μὲ πέντε εἰκόνας του.

Πόσα πράγματα ἔχει νὰ ἰδῇ κανεὶς εἰς τὸν Ροῦλόν. Εἶναι πρῶτα-πρῶτα ὁ ἐργάτης, ποὺ σπουδάζει καθεὶ καὶ θέλει ὅ,τι βγῇ ἀπὸ τὸ χέρι του, νὰ εἶναι εὐσυνείδητα ἐργασμένον. Φοβοῦμαι μάλιστα ὅτι, προσέχων πολὺ εἰς λεπτομερείας, χάνει κάποτε τὸν εἰρμόν, τὴν ἀτμόσφαιραν ποὺ θὰ περιβάλλῃ τὸ ὅλον ἔργον του καὶ θὰ συγκεντρώσῃ τὴν προσοχήν εἰς τὴν κυρίαν ἰδέαν. Αὐτὸ παρατηρῶ εἰς τὴν «Σαλαμινίαν Νύμφην». Τεχνικώτατα καὶ τελειῶς μελετη-

μένη. Πολλὰ ὅμως πράγματα, ὅπου μὲ ἀπασχολοῦν. Καὶ καθένα χωριστά, καλὰ δουλεμένον, σὰν νὰ διαμφισβητῇ τὰ πρωτεῖα καὶ ὅχι νὰ τείνῃ νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ συνόλου.

Ἴσως ἐφοβήθη ὁ κ. Ροῦλὸς μὴ τοῦ προσάψουν πνεῦμα μιμήσεως καὶ ἐπρόσθεσε τὸ ἄδειασμα τοῦ νεροῦ, διὰ νὰ φύγῃ ἀπὸ τὸ γνωστὸν θέμα. Ὅπωςδὴποτε αὐτὴ ἡ πράξις τῆς «Σαλαμινίας Νύμφης» ἀδικεῖ πολὺ τὴν εἰκόνα. Πῶς νὰ μὴν ἐξάρω ὅμως τὴν λεπτὴν ἐπεξεργασίαν τῶν πτυχῶν τοῦ φορέματος, τοὺς ἐπιτυχημένους τόνους, τὴν πλαστικότητα τοῦ σώματος; Γεμᾶτα ἀπὸ ἀλήθειαν μιλοῦν εἰλικρινῇ καὶ τεχνικὴν ἐργασίαν.

Ἀπὸ τοὺς ἀπαλούς καὶ διαφανεῖς χρωματισμούς τῆς «Νύμφης» καὶ τὴν προσήλωσιν εἰς τὴν ἀπόδοσιν ζωῆς ἑλληνικῆς, μᾶς καλεῖ εἰς τὴν ἄλλην αἴθουσαν ἡ «Ἀνάμνησις τοῦ 1897» σκοτεινὴ, ὑποβλητικὴ πένθους καὶ σκέψεως. Εἶναι μία ἀπὸ τὰς κατευθύνσεις τοῦ κ. Ροῦλου τὰ στρατιωτικὰ θέματα, ἐμπνευσμένα, ὅλα, ἀπὸ τὸ θλιβερόν βιβλίον τοῦ τελευταίου πολέμου. Ἄν ἐνθυμοῦμαι καλά, ἡ τρίτη ἢ τετάρτη εἰκὼν του ἀπὸ τὸ 97. Αὐτὴν τὴν φορὰν ὅμως μὲ νέαν ἐντύπωσιν καὶ νέαν μορφήν. Ἡ στιγμή ἢ περισσότερον τραγικὴ τῆς φυγῆς. Ὅλα ζοφερά. Σὰν ἀνάγλυφον ἐπάνω εἰς χαλκόν. Ὁ ζωγράφος ἐπεξήτησε τὴν ἐντύπωσιν εἰς τὸ σχῆμα καὶ εἰς τὴν ἑλλειψιν χρώματος. Καὶ ἐπέτυχε. Ἡ ἐνότις τοῦ ἔργου εἶναι πλήρης. Ἡ ἰδία πνοὴ διήκει πέρα πέρα ὅλην τὴν εἰκόνα. Ὁ

ὄγκος τῶν ἀνθρώπων καὶ πραγμάτων ποὺ μόλις διακρίνονται, εἶναι αὐτὸς ὁ ὄγκος τοῦ τρόμου, ποὺ διώχνει ὀλόκληρον πολιτείαν, ὁ ὄγκος τοῦ ἀνθρωπομαζώματος ποὺ κύπτει κάτω ἀπὸ τὴν συμφορὰν χωρὶς νὰ ἡμπορῇ ν' ἀντιτάξῃ τὸ στήθος ἐμπρὸς εἰς τοὺς ἐγκαταλειπομένους ἐφεστίους. Ἡ εὐρεσις τῆς γραμμῆς εἶναι ζηλευτὴ. Ἄν ἐδῶ κ' ἐκεῖ κατὰ ἐλάχισται ἀδυναμίαι κόβουν τὴν ἐντύπωσιν, δὲν ἀρκοῦν ὅμως νὰ μειώσουν τὸ ἐνδιαφέρον καὶ τὸ θλιβερόν συναίσθημα ποὺ γεννᾶται εἰς τὸν θεατὴν.

Τί ὄνειρον καὶ ποιήσις καὶ χάρις εἰς τὴν κεφαλὴν ποὺ ἐκδέτει ἕνας παλαιὸς ζωγράφος, ὁ κ. Λεμπέσης. Ποιὸς ἡμπορεῖ νὰ περάσῃ ἀπὸ τὴν αἴθουσαν αὐτὴν χωρὶς νὰ αἰσθανθῇ μίαν ἔλξιν ἰσχυρὰν καὶ νὰ σταματήσῃ, ὅπως ἐμπρὸς σὲ καθεὶ ποὺ μιλεῖ τὴν γλῶσσαν τῆς ἐμορφιάς, στολισμένην μὲ τὰ πειδὲ εὐγενικὰ δῶρα; Ποιῶν λουλουδιῶν τὰ πέταλα ἀπάλυναν τόσον τὸ πινέλο τοῦ ζωγράφου γὰρ νὰ δώσουν τὴν ἔκφρασιν αὐτὴν τῆς λεπτότητος τῆς τέχνης ποὺ δροσιζέται εἰς τὴν πηγὴν τῆς Ἀναγεννήσεως καὶ εἰς τὴν ἀπωτέραν ἀκόμη πηγὴν τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος;

Θὰ παρατρέξω μερικὰ ἔργα τὰ ὁποῖα θεωρῶ κατώτερα τῆς ἀναγνωρισμένης ἀξίας τῶν ἐκθετῶν καὶ τὰ ὁποῖα ποιὸς ἡξέουρι ἂν ἀπὸ στιγμιαίαν στοργὴν πρὸς αὐτὰ ἢ ἄλλο τι ἠθέλησαν νὰ ἐκθέσουν. Μ' ἐνδιαφέρουν τὰ ἔργα ποὺ κατὰ μοῦ λέγουν. Καὶ αὐτὸ τὸ παραγέμισμα τῆς Ἐκθέσεως — καὶ μάλιστα μὲ εἰκόνας ἐρασιτεχνῶν ποὺ δύο καὶ τρεῖς φορὲς ἕως τώρα ἀπερρίφθησαν — δὲν συντελεῖ βέβαια καθόλου εἰς τὴν ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ τῆς Καλλιτεχνικῆς Ἐταιρείας. Ἄλλοι πάλιν ἐκθέτουν μόνον σκίτσα. Καλὰ μὲν καὶ αὐτά, ἀλλὰ νὰ συνοδεύωνται τοῦλάχιστον καὶ ἀπὸ ἓν ἢ δύο ἔργα.

Σκίτσα μόνον, ἐκθεσὶν οὐ ποιοῦν.

Ἡ δυνὰς τῶν Κερκυραίων ζωγράφων κ. Γιαλλινᾶ καὶ Μποκατσιάμπη πάντα τιμᾷ τὰς ἐτησίας ἐκθέσεις. Καὶ ὁ μὲν κ. Γιαλλινᾶς ἐξακολουθεῖ τὰ ἴδια θέματα καὶ τὴν ἰδίαν τεχντροπίαν, τόσον, ποὺ ὅταν εὐρίσκει ἐμπρὸς εἰς μίαν εἰκόνα του νὰ λές: μὰ, αὐτὸ τὸ εἶδα καὶ ἄλλοτε. Ὁ δὲ κ. Μποκατσιάμπης, μὲ τὰ παλαιὰ θέματα ἀρχίζει ν' ἀλλάξῃ τρόπον ἐργασίας, νὰ βλέπῃ τὰ πράγματα πειδὲ ἐλεύθερα καὶ πειδὲ φυσικά. Μία θαλασσογραφία του, ἡ ὁποία βγαίνει ἀπὸ τὸ παλαιόν του σύστημα, ἔχει πολλὰ προτερήματα τὰ ὁποῖα μὲ κάποιαν ποικιλίαν εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ θέματος θ' ἀνα-

δείξουν πολὺ τὰ ἀγαπητὰ ἄλλως τε ἔργα τοῦ συμπαθοῦς καλλιτέχνου.

Εἶναι ἓνα ἢ δύο χρόνια ποὺ δὲν εἶδαμεν τὸν κ. Παρθένην. Γιατὶ ἀπηρνήθη τὰς Ἀθήνας; Ἡ Καλλιτεχνικὴ Ἐταιρεία καὶ ἡ ὑποστήριξις τοῦ Κράτους δὲν θ' ἀρκέσουν διὰ τὴν πρόοδον τῆς τέχνης. Χρειάζεται καὶ κάποια ἀγάπη ἐκ μέρους τῶν καλλιτεχνῶν. Ἡ τέχνη τοῦ κ. Παρθένη (εἰς τὴν ὁποίαν ἀφιέρωσα ἄλλοτε ἐνθουσιαστικὰς γραμμὰς), μολονότι εἶχε ξενίσει εἰς τὴν ἀρχὴν τοὺς Ἀθηναίους, κατέκτησε ὅμως γρήγορα τὴν ἐκτίμησίν των. Ἄς μὴ φαίνεται ἀστοργος πρὸς τὴν μικρὰν αὐτὴν γωνίαν, ποὺ ἀγωνίζεται τιμημένα καὶ εὐγενικὰ κατὰ τόσων ἀντιδράσεων.

Ἀδελφὴ τῆς τέχνης τοῦ κ. Παρθένη, ἀπὸ τὴν ἰδίαν ἀρχὴν τῆς διαιρέσεως τῶν τόνων ἐπάνω εἰς τὴν ὁθόνην, ὥστε τὸ χρῶμα νὰ διατηρῇ ὅλην τὴν φυσικὴν του δροσιὰ καὶ νὰ μὴ γίνεταί ἐκείνη ἢ κατὰ συνθήκην ἀνάμειξις ἐπάνω εἰς τὴν παλέταν, εἶναι ἡ τέχνη τοῦ κ. Max Fröhlich. Εἶναι λίγοι μῆνες ποὺ ἦλθε ἀπὸ τὸ Βερολῖνον, νὰ ἐφαρμόσῃ τὴν τεχντροπίαν του εἰς τὸ ἀττικόν

ΑΡΧΗ ΒΙΟΠΑΛΗΣ, Ε. ΘΟΜΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΚΘΕΣΙΣ ΖΑΠΠΕ ΟΥ
Φωτ. Ξανθοπούλου

τοπίον. Ἄν δὲν ἀπέδωσε τελείως τοὺς τόνους τῆς ἑλληνικῆς φύσεως, ὅπως εἰς τὴν «Σελήνοφωτιστον Νύκτα», μᾶς δίδει ὅμως δείγματα ὥραια τῆς ἐργασίας του. Ἀπὸ τὴν λεπτὴν αἰσθησιν τοῦ ζωγράφου τὴν ὁποίαν ὁδηγεῖ πνεῦμα διακοσμητικόν, ἔχομεν ἀρκετὰς εἰκόνας, ὅπου μολοντόι ἢ ξενότροποι ἐκτέλεσις εἶναι τόσον καταφανής, ἀφίνουν ὅμως μίαν ἐντύπωσιν εὐγενικὴν ἢ ὁποία κρύβει μέσα της καὶ ἀντίληψιν καὶ αἰσθημα.

Τὸν ἴδιον τρόπον ἐργασίας ἐφαρμόζει ὁ κ. Ε. Θωμόπουλος ἐκ Πατρῶν. Δὲν ἔχω νὰ προσθέσω τίποτε ἰδιαιτέρον εἰς ὅτι ἄλλοτε ἔγραψα δι' αὐτόν. Ἄς μὴν εἶναι τόσον νεωτεριστής, ὥς προσπαθήσῃ νὰ εὕρῃ τὸν καθαντὸ δρόμον τῆς σχολῆς αὐτῆς. Περιμένω ἀνυπόμονα τὴν στιγμήν πού θὰ ἀφήσω κάθε ἐπιφύλαξιν τεχνικὴν διὰ νὰ γράψω ἐλεύθερα καὶ μὲ ἐνθουσιασμόν διὰ τὸ ἔργον του. Οἱ «Ἀθανάτοι» του ἔχουν καλοὺς καὶ θερμοὺς τόνους.

Πολὺ μοῦ ἀρέσει ἓνα «Τοπίον» τοῦ κ. Φερεικούδη. Ἀρμονία χρωμάτων χύνεται γύρω καὶ ἐπαναλαμβάνεται πάλιν ἐπανερχομένη εἰς ἄλλους τόνους σὰν συμφωνία μουσικὴ πού διαδέχεται εὐχάριστα καὶ καταλείπει τὴν θωπεῖαν ὥραϊας ἀναμνήσεως.

Ἀπὸ τὸ Παρίσι ἐκδέτει ὁ κ. Κ. Γκέσκος μίαν αὐτοπροσωπογραφίαν του καλὰ σχεδιασμένην καὶ ἀρμονισμένην. Τὸ «Μαγκόπαιδός» του ἐπίσης ἔχει τὴν αἰσθησιν τοῦ χρώματος εἰς ἀπλούς τόνους καθὼς καὶ ἡ «Φιλανθής», ἃν καὶ τὸ σχέδιον τῆς τελευταίας εἶναι ὄχι πολὺ ἐπιμελημένον.

ΣΠΟΥΔΗ, Ε. ΙΩΑΝΝΙΔΗ ΕΚΘΕΣΙΣ ΖΑΠΠΕΙΟΥ

ΟΙ ΝΕΟΙ

Εἰς ὅλας τὰς ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς τὸ νέον συγκινεῖ, καὶ παρακολουθοῦμεν προσεκτικὰ τὴν ἐξέλιξιν μιᾶς ἰδιοφυΐας:

Ποῖος ξέρει τί μπορεί αὐριο νὰ μᾶς δεῖξῃ.

Καὶ εἰς τὸ ἔργον τῶν νέων—ὡς ἦναι κάποτε καὶ ἀτεχνώτερον—ζητῶ πάντα ν' ἀνεύρω κατὰ πού δὲν ἐτόλμησε ἀκόμα ὁ ἄλλος ἢ πού δὲν αἰσθάνθηκε εἴτε ἐξ ἰδιοσυγκρασίας εἴτε δι' ἄλλους λόγους.

Σήμερα δύο ὀνόματα μὲ σταματοῦν: ἡ Δ^ς Φ. Τσίλλερ καὶ ὁ κ. Α. Κογεβίνας.

Εἶναι τρία ἔτη πού πρωτοεξέδυσεν ἡ Δ^ς Τσίλλερ εἰς τὸν «Παρνασσόν». Τὸ ἔργον της ἔκτοτε γίνεται ὁλοένα περὶ ἐνδιαφέρον. Προσπαθεῖ νὰ ἀποδώσῃ μίαν πτυχὴν τῆς ζωῆς, μὲ θέματα ἀπλά, μὲ σπουδὰς μᾶλλον ἄλλ' αἱ σπουδαὶ αὐταὶ ἔχουν τὸ ἐνδιαφέρον τῶν διὰ τὴν ἀλήθειαν πού ἡ ζωγράφος προσπαθεῖ νὰ εὕρῃ καὶ νὰ τῆς δώσῃ μίαν ἑκφρασίαν, νὰ τὴν προσαρμόσῃ πρὸς τὰ ἀντικείμενα ὥστε νὰ τὰ παρουσιάσῃ μὲ μίαν ἐντύπωσιν αἰσθητικὴν πρὸς τὴν ὁποίαν βαδίζει ὁλοένα περὶ γεμάτα, καὶ ὁποῦ ἡμπορεῖ νὰ καταλήξῃ, καὶ θὰ καταλήξῃ, εἰς ἓνα ἔργον ἀτομικόν.

Γιατὶ ἐπιτέλους εἰς τὴν τέχνην δὲν πρέπει νὰ ζητοῦμεν πράγματα ὁρισμένα ἐκ τῶν προτέρων.

Νὰ προσπαθοῦμεν μόνον νὰ εὕρωμεν τί ἔχει καλὸν τὸ ἔργον καθενὸς τεχνίτου.

Τὴν Δ^α Τσίλλερ ἀπασχολεῖ ἰδιαιτέρως τὸ χρῶμα. Αἰσθάνεται ὅτι κρύβει μέσα του καὶ θέλει μὲ χίλιους τρόπους νὰ τὸ κάμῃ αἰσθητὸν καὶ εἰς τὸν ἄλλον: δροσιά, θερμότητα, χαράν. Ἐντυπώσεις, πῶς νὰ εἰπῶ; ἀπλά, πού δὲν ἐπέρασε δίπλα τους ἡ σκέψις. Τίποτε τὸ σύνθετον, τὸ βαθύτερον κρυμμένον εἰς τὴν ζωὴν: τέχνη καθαρῶς ζωγραφικὴ, ἀπλή, ἢ ὁποία βέβαια—εἶναι νεωτᾶτῃ ἡ Δ^ς Τσίλλερ—μόνη της θὰ προσλάβῃ, ἐνὸς προχωρεῖ, τὸν χαρακτήρα της, συνθετοποιουμένη ἀφ' ἑαυτῆς.

Ἄλλα πράγματα, βαθεῖα, αἰσθαντικά, μᾶς μιλεῖ ὁ κ. Κογεβίνας. Τελείως νέα γνωριμιά. Υἱὸς τοῦ Γλαύκου Πόντιου, τοῦ λογίου ὁ ὁποῖος ἐπέρασε χωρὶς πολὺ νὰ τὸν προσέξουν εἰς τὸ μεταφραστικὸν ἔργον του τοῦ Γκαίτε καὶ τοῦ Σίλλερ.

Εἰς τὰς εἰκόνας πού ἐκδέτει, δὲν ἀπορροφᾶται ἀπὸ τὴν ἐμορφιὰ τοῦ τοπίου: «Κερκυραϊκὴ Βραδεία», «Τοπία». Τοὺς δίνει μίαν ἰδικήν του αἰσθησιν, κατὰ πού πέρασε ἀπὸ τὴν ζωὴν του καὶ τὸ ὁποῖον αἰσθητοποιεῖ μέσα εἰς τὸ τοπίον. Ἡ εἰκὼν, μολοντόι πλήρης, χρησιμεύει μᾶλλον ὥς θέμα, ἐπάνω εἰς τὸ ὁποῖον περνᾷ ἀόρατῃ ἀλλ' αἰσθητῇ ἢ ψυχικῇ διάθεσις τοῦ ζωγράφου. Ἵσως γι' αὐτὸ νὰ μὴν ἔδωκε καὶ παραπολλὴν προσοχὴν εἰς τὴν καθαντὸ ζωγραφικὴν ἀπόδο-

ΦΙΛΑΝΘΗΣ, Κ. ΓΚΕΣΚΟΥ

ΕΚΘΕΣΙΣ ΖΑΠΠΕΙΟΥ
Φωτ. Ξανθοπούλου

σιν καὶ εἰς τὴν διαφορὰν πού παρουσιάζουν στὸ μάτι τὰ ἀντικείμενα πού εὐρίσκονται κοντὰ μας καὶ πού τὰ βλέπει φυσικὰ κανεὶς περισσότερον πραγματικά, ὅπως εἶναι ἔξωφρα οἱ κορμοὶ τῶν ἑλῶν. Ἀλλὰ προχωρῶ γρήγορα διὰ νὰ δεῖξω ὅτι οὔτε ἐγὼ δίδω εἰς αὐτὸ σημασίαν—ἐπιτέλους μπορεί νὰ ἔγινε καὶ ἐν γνώσει—καὶ ἡ ἐντύπωσίς μου μένει ἡ ἰδία ἀπὸ τὴν εἰκόνα αὐτὴν, πλασμένην μὲ αἰσθημα καὶ ψυχὴν καὶ παλμὸν ζωῆς ἐσωτερικῆς.

Εἶναι ζηλευτὰ πολὺ τὰ προσόντα, μὲ τὰ ὁποῖα ἔρχεται προικισμένος νὰ μᾶς δεῖξῃ ὁ κ. Κογεβίνας ἓνα ἐγὼ καλλιτεχνικόν.

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

Γνωρίζετε τὸν κ. Ζάχον. Ἐγράφη εἰς τὰ «Παναθήναια» πρὸ ὀλίγων μηνῶν—15 Νοεμβρίου 1908—μελέτη ὑπὸ τοῦ κ. Θωμοπούλου παρουσιάζουσα τὸ ἔργον του. Σήμερα ὁποῦ ὁ κ. Ζάχος ἐκδέτει τὰ δύο σχέδια «Ἐπισκοπεῖον τῆς Σπάρτης» εἶμαι εὐχαριστημένος πολὺ νὰ γράψω δύο λέξεις δι' αὐτόν.

Τὸ ἓνα σχέδιον κλείει μέσα στὰς γραμμὰς του τὴν βυζαντινὴν παράδοσιν μὲ τὸν πλοῦτον τῶν καμπυλῶν καὶ τόξων, τεχνικώτατα ἀρμονισμένων πρὸς τὴν εὐθεῖαν γραμμὴν, μὲ πλήρη γνώσιν τῆς αἰσθητικῆς ἐντυπώσεως τὴν ὁποίαν θὰ δώσῃ εἰς τὸν θεατὴν. Βέβαια ἡ ἀρχιτεκτονικὴ ὡς ἐκ τοῦ προορισμοῦ της, τελείως πρακτικὴ καὶ τῆς γεωμετρικῆς ἀρχῆς ἀπὸ τὴν ὁποίαν δὲν εἴμπορεῖ νὰ παρεκκλίνῃ, εἶναι ἡ

περισσότερον ἀπρόσωπος τέχνη, ἐκείνη εἰς τὴν ὁποίαν εἶναι δύσκολον νὰ δώσῃ ὁ καλλιτέχνης ἀτομικὴν σφραγίδα. Ὁ κ. Ζάχος ἡμπόρεσε, κατέχων τὰ στοιχεῖα πού τοῦ παρέχει ἡ παράδοσις καὶ ἄλλα τὰ ὁποῖα ἀντλεῖ ἀπὸ ἀνάγκας συγχρόνους, τοπικὰς ἢ γενικὰς καὶ ἀπὸ τὴν ἀτομικὴν του ἰδιοφυΐαν, νὰ μᾶς δώσῃ ἐργασίαν ἢ ὁποία δειχνεῖ τὸν τεχνίτην πού ἐμελέτησε τὰς λεπτομερείας καὶ ἐπεξήγησε τὴν ἐκ τοῦ ὅλου ἐντύπωσιν, τὴν χάριν, τὴν μεγαλοπρέπειαν, συνδυάζων εὐφρῶς γραμμὰς, κενά, θόλους, γωνίας καὶ ὅλα τὰ ὕλικά μέσα τὰ ὁποῖα διαθέτει.

Τὸ δεύτερον σχέδιον, ἀπλούστερον, εἶναι σὰν ἀδελφῶμα τοῦ πνεύματος τοῦ βυζαντινοῦ μὲ τὴν λεπτότητα τοῦ ἀρχαίου, τόσον ὥραϊον καὶ ἐπιτυχημένον ὥστε ἡ ἐντύπωσις ν' ἀποτελῇ ἐν ὅλῳ τελείως ἀρμονικόν, προσαρμοσμένον μᾶλλον πρὸς τὴν ἀπλότητα καὶ τὸ ἐλαφρὸν τοῦ αἰτιχοῦ τοπίου.

Εἰς τὴν ἀρχιτεκτονικὴν του ἐν γένει ὁ κ. Ζάχος δειχνεῖ σπάνια προσόντα ζωγραφικά. Οἱ τόνοι τοὺς ὁποῖους δίνει εἰς τὰ σκίτσα τοῦ Μυστρά—ἁψίδες, ἐσωτερικά, ἀπόψεις κλπ.—εἶναι τόσον ἐπιτυχημένοι, τόσον θερμοὶ καὶ ποικίλοι καὶ ἐνέχουν τόσον αἰσθημα, ὅπου θὰ τοὺς ἐξήλεγε καὶ ὁ καλύτερος ζωγράφος. Καὶ ἀρχιτέκτων-ζωγράφος εἶναι τίτλος πού πρέπει κανεὶς νὰ σεμνύνεται.

Παραπλεύρως τοῦ κ. Ζάχου βαδίζει ὁ κ. Θεοδωράκης, μὲ τόλμην ἐπίσης καὶ μὲ λεπτὴν ἀντίληψιν, μακρὰν ἀπὸ τὰς δουλικὰς μιμήσεις ἢ

τάς αντιαισθητικές συνθέσεις που φυτρώνουν τώρα τελευταία εις κάθε δρόμον των Ἀθηνῶν και ἀσχημίζουν την πρωτεύουσαν.

Δὲν ἤξεύρω ἂν εἰς τὴν πραγματικότητα ἡ «Ἐπαυλὶς διὰ μουσουργόν» θὰ παρουσιάσῃ τὰ ἴδια προτερήματα που δείχνει τώρα ζωγραφισμένη ἐπάνω εἰς τὸ χαρτί. Γιατὶ καθεὶ εἰς τὴν ἀρχιτεκτονικὴν πρέπει νὰ ἔχῃ τὸν λόγον του τὸν πρακτικόν. Ἐκεῖνος ἔξαφνα ὁ μακρὸς διάδρομος ὁ κατάκλειστος, ὁ ὁποῖος ἐνώνει τὰς δύο πτέρυγας τοῦ κυρίου οἰκοδομήματος, μοῦ ἀρέσει ζωγραφικῶς, ἀλλὰ διστάζω πολὺ νὰ δεχθῶ ὅτι κάθε φορὰ που ὁ μουσουργὸς θὰ θελήσῃ νὰ περάσῃ ὅλην αὐτὴν τὴν κλειστὴν ἀπόστασιν, ὅσον καὶ ἂν ὁ ἐσωτερικὸς διάκοσμος ὑποτεθῇ ἐλκυστικὸς, δὲν θὰ προτιμοῦσε ἓνα διάδρομον ἀπὸ κολόνες μόνον, γιὰ νὰ δικαιολογῆται ἐπὶ τέλους καὶ ἀρχι-

τεκτονικῶς. Αὐτὴν τὴν ἐπιφύλαξιν ἔχω ὡς πρὸς τὸ ὡραιότατον ἄλλως τε σχέδιον τῆς «Ἐπαύλεως».

Ἀπὸ τὸ «Δικαστικὸν Μέγαρον» ἔχω ἐπίσης πολὺ καλὰς ἐντυπώσεις. Τὸ πνεῦμα τὸ ὁποῖον ἐγκλείεται μέσα εἰς τὴν ἱεροτελεστίαν τῆς Δικαιοσύνης — ὅχι ὅπως τὸ ἐννοῦν ἐδῶ κάποτε, ὁπου λείπει καὶ σεβασμὸς καὶ εὐλάβεια — ἀπεδόθη μὲ τὴν λιτότητα τῶν γραμμῶν τοῦ οἰκοδομήματος εἰς τὸ πρῶτον σχέδιον — διότι ὑπάρχει καὶ δεύτερον. — Μία εὐγενικὴ καὶ αὐστηρὰ ἰδέα τὸ περιβάλλει ὁλόκληρον, μὲ θαυμαστὴν εὐρεσιν ἀναλογιών. Τὸν συγχαίρω θερμότατα.

Εἶναι πολὺ ἐνθαρρυντικὴ ἡ ἐργασία τῶν δύο αὐτῶν ἀρχιτεκτόνων, οἱ ὁποῖοι ἠμποροῦν νὰ μᾶς ἀπαλλάξουν ἀπὸ τὰ τερατοεργήματα τῆς νέας ἀρχιτεκτονικῆς τῶν Ἀθηνῶν.

ΚΙΜΩΝ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

ΑΠΟ ΤΟΝ ΒΙΟΝ ΚΑΙ ΤΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΣΟΛΩΜΟΥ *

Β'

Ὡς γνωστὸν τῷ 1828 ὁ Ποιητὴς μας ἀνεχώρησεν εἰς Κέρκυραν ἀφοῦ κατέστησε γενικὸς ἐπιτρόπος, τῇ 19 Νοεμβρίου τοῦ ἰδίου ἔτους 1828, τὸν Ἰωάννην Γαλβάνην καὶ τὸν Ἑμμανουὴλ Λεονταράκη. Ἐπειτα ἐπανῆλθεν εἰς Ζάκυνθον καὶ τῇ 29 Ὀκτωβρίου τοῦ ἔτους 1831 καθιστᾷ γενικὸς πληρεξουσίου τὸν ἀδελφόν του Δημήτριον καὶ τὸν Ἰωάννην Γαλβάνην, καὶ ἐκ νέου μετέβη εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῶν Νήσων.

Σημειωτέον ὅτι τῇ 5/17 Ἰουλίου τοῦ ἔτους 1828 διενεμήθη ἡ περιουσία τῶν δύο ἀδελφῶν κατόπιν ἐκτιμήσεως τῶν πραγματογνομόνων, γενομένης τῇ 14/26 Ἰουνίου. Τῆς πατρικῆς οἰκίας — ἥ, ὡς κοινῶς λέγεται ἐν Ἑπτανήσῳ τῆς ντομενικᾶλε — τῆς κειμένης ἐν τῇ Πλατεῖᾳ Σολωμοῦ ἀρ. 18 ὑπὸ τῶν σεισμῶν τοῦ 1893 δυστυχῶς καταστραφείσης, ὁ ποιητὴς ἔλαβε τὸ ἄνω μέρος καὶ ὁ ἀδελφός του τὸ κάτω.

Κατὰ καιρὸν ὅμως ὁ Ποιητὴς μετέβαινεν εἰς τὴν γενέτειραν νῆσον ἐπὶ τινὰς ἡμέρας, ἀλλ' ἡ τακτικὴ διαμονὴ του ἦτο ἡ Κέρκυρα. Καὶ εἰς τὴν Κέρκυραν χάριν ἡσυχίας, ἐπὶ μῆνας ἔμενεν εἰς τὴν ἔσοχῃν.

Ὁ γνωστὸς λόγιος Μάριος Πιέρης ἐν τῇ αὐτοβιογραφίᾳ αὐτοῦ γράφει:

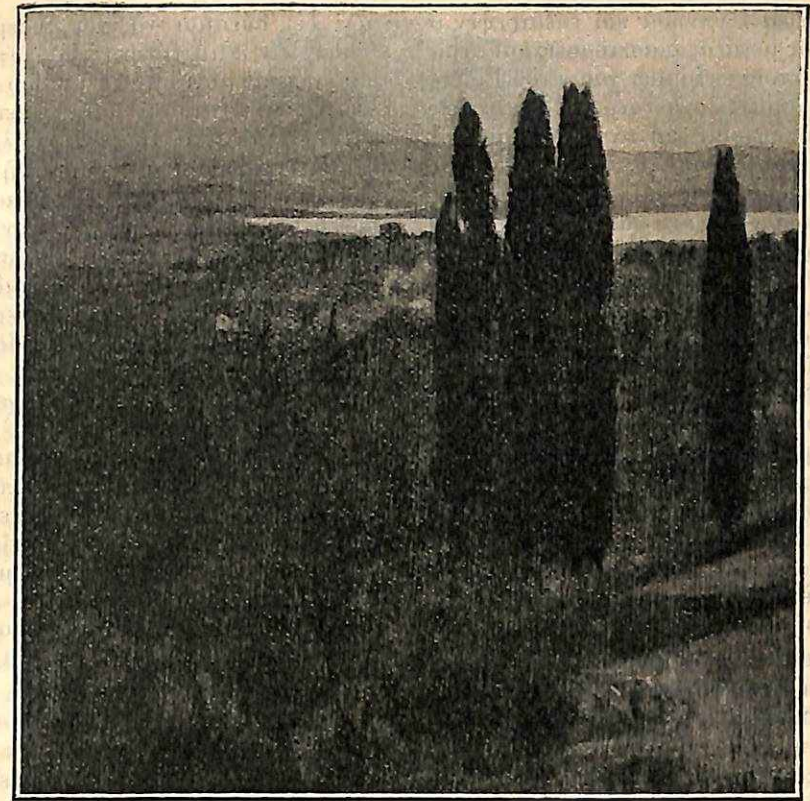
«..... διὸ εὐρισκόμην τοιοιτοτρόπως ἀναίσθητος καὶ ἐκτὸς τοῦ ἑαυτοῦ μου, ὥστε ἡμέλησα καὶ λυποῦμαι, τοῦ νὰ σχετισθῶ μετὰ τοῦ κυρίου Σολωμοῦ, ἐκείνου τοῦ ἐνδόξου ποιητοῦ» Ἑλληνας καὶ Ἰονίου, δηλαδὴ τῆς Ζακύνθου,

* Συνέχεια: «Παναθήναια» 31 Μαρτίου.

» συγγραφέως τοῦ ὑψίστου ὕμνου εἰς τὴν Ἑλευθερίαν καὶ — ὡς μοὶ λέγουσι — ἄλλων ὡραιότητων ποιήσεων εἰς τὴν νεοελληνικὴν, αἱ ὁποῖαι εἰς τὸ μέλλον θὰ τὸν ἀναδείξουν διὰ ἀληθῆ δημιουργὸν τῆς γλώσσης μας, — ὡς ὁ Δάντης ἢ ὁ Πετράρχης — τῆς νεοελληνικῆς, ὅστις ἀκόμη περιμένει μίαν μεγίστην διάνοιαν διὰ νὰ τὴν φέρῃ εἰς τὴν ὠριμότητα καὶ στερεώσῃ τὸν ἀληθῆ αὐτῆς χαρακτήρα. Κατὰ τοὺς πρώτους μῆνας τῆς ἐπανόδου μου εἰς τὴν Κέρκυραν αὐτὸς εὗρίσκετο εἰς τὴν Ζάκυνθον καὶ ἐπῆγαινε καὶ ἤρχετο ἀπὸ τῆς Ζακύνθου εἰς Κέρκυραν, ἐπασχολούμενος μὲ μίαν πολὺ ἐνδιαφέρουσαν δίκην. Ἀφοῦ τὴν ἐκέρδησεν ἐπανῆλθεν εἰς τὴν συνήθη διαμονήν, δηλαδὴ εἰς τὴν Κέρκυραν, τὴν ὁποίαν ἐξέλεξε διὰ νὰ διαμείνῃ, ἴσως διότι αὐτὴ παρέχει εἰς τοὺς μελετητὰς περισσοτέρας εὐκολίας. Εἶναι νέος ὑψηλῆς διανοίας καὶ θερμῆς θελήσεως, ὑπερβολικὰ προικισμένος ἀπὸ τὰ δῶρα τῆς τύχης. Εὐτυχὴς οὗτος, ὅστις ζῇ ἐλεύθερος καὶ μόνος καὶ ὅλως ἀφιερωμένος εἰς τὴν τέχνην ἐκείνην, ἥτις τὸν ἀνθρώπον ἀφαιρεῖ ἀπὸ τὸν τάφον καὶ τὸν διατηρεῖ εἰς τὴν ζωὴν».

Ὁ Σολωμὸς πάντοτε βοήθειαν ἔδιδεν εἰς τοὺς ἀπόρους λογίους καὶ εἰς τοὺς ἐν γένει ἀνθρώπους τῶν γραμμάτων. Ὅταν τις τοῦ ἐξήτει βοήθειαν καὶ δὲν εἶχεν τὴν στιγμὴν ἐκείνην χρήματα, πολὺ ἐστενοχωρεῖτο καὶ ἐλυπεῖτο.

Οἱ τακτικοὶ ἀναγνώσται τῶν «Παναθηναίων» θὰ ἐνθυμοῦνται ὅτι εἰς τὸ τεῦχος 56 ὁ ἀγαπητὸς

ΚΕΡΚΥΡΑΪΚΗ ΒΡΑΔΕΙΑ, Α. ΚΟΓΕΒΙΝΑ

ΕΚΘΕΣΙΣ ΖΑΠΠΕΙΟΥ
Φωτ. Σανδοπούλου

φίλος καὶ λόγιος ἐπιστήμων κ. Ἀντ. Μάτεσις ἐδημοσίευσεν ἐπιστολὴν τοῦ Σολωμοῦ γραφεῖσαν τῇ 1 Ἰουνίου τοῦ ἔτους 1833 πρὸς τὸν γνωστὸν ποιητὴν καὶ πατριώτην Γεώργιον Τερτσέτην, εἰς τὴν ὁποῖαν ἀναγινώσκεται καὶ ἡ ἐξῆς περικοπή:

«..... Ἀλλ' ἂν κ' ἐγὼ ἀκόμη ἤμουν τόσον πτωχός, ὅπως ἤμουν τότε ὅταν ἔστειλε καὶ μοῦ ἐξήτησεν ἐκεῖνα τὰ δέκα ὄβολα, ποῦ δὲν τὰ εἶχα — καὶ ὁ Γαλβάνης τὸ γνωρίζει — ποῦ δὲν τὰ εἶχα οὐδὲ ἂν ἤθελα νὰ τὰ στερηθῶ...».

Τὸ κείμενον τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Σολωμοῦ ἔχει dieci oboli δέκα ὄβολα καὶ ὁ κ. Μάτεσις μετέφρασεν ὀλίγα χρήματα, νομίζων ὅτι ἦτο φράσις καὶ ὄχι πραγματικὴ ἐκφρασις. Ὁ Τερτσέτης διὰ ἐπιστολῆς του, ἥτις σώζεται μετὰ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Σολωμοῦ, ἐξήτησε δέκα τάλληρα¹ ἀλλὰ δυστυχῶς τὴν στιγμὴν ἐκείνην ὁ ποιητὴς μας δὲν τὰ εἶχε. Ὁ Σολωμὸς ὑπενθυμίζων εἰς τὸν φίλον του τὸ γεγονὸς εἶπε δέκα ὄβολα, διὰ νὰ δεῖξῃ τὸ μικρὸν ποσόν, διότι πράγματι διὰ τὸν Σολωμὸν τὸ τάλληρον εἶναι ὄβολον. Τὴν ἐπιστολὴν

ταύτην τοῦ Τερτσέτη τὴν δημοσιεύομεν διότι ἔχει τὴν ἀξίαν της. Εἶναι γραμμένη ἰταλιστὶ καὶ δημοσιεύομεν μόνον τὴν μετάφρασιν.

«Πάτρας 28 Σεπτεμβρίου 1830

Ἀξιότιμε φίλε,

«Ἀπὸ ἐνὸς περίπου μηνὸς λείπω ἀπὸ τὴν Ζάκυνθον καὶ εὗρίσκομαι εἰς Πάτρας. Εἶναι σχεδὸν εἴκοσις ἡμέραι, ὁπου ἐσκέφθην νὰ σᾶς γράψω, παρακινήθεις, σᾶς ὀρκίζομαι, ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ διασκεδάσω μέρος τῆς ἐνοχλήσεως ἐκείνης, τὴν ὁποίαν σᾶς ἔδωκα μετὰ τὴν ἐπιστολὴν μου, ἥτις φυσικὰ πολὺ μὲ διετάραξεν, ὡς διέκρινα ἀπὸ τὰς γραμμὰς, αἱ ὁποῖαι μὲ ἀφεώρουν εἰς τὴν ἐπιστολήν, τὴν ὁποίαν ἐγράψατε εἰς τὸν Γαλβάνην, καὶ ἤθελον ὡς κοινῶς λέγεται ν' ἀλλάξω ἄλλο βαρέλι, καὶ τὸ ἀντικείμενον τῆς ἐπιστολῆς μου θὰ ἦτο νὰ σᾶς τέρψω μετὰ τὴν περιγραφὴν ἐνὸς σχολαστικοῦ λογιωτάτου, τὸν ὁποῖον ἐγνώρισα ἐδῶ καὶ πιστεύω νὰ μὴ ὑπάρχῃ ὑπὸ τὸν οὐρανὸν ὅμοιος πρὸς αὐτόν. Μόλις ἡ Μοῖρα μὲ ἔφερε διὰ νὰ τὸν ἀκούσω ἐνόμιζα ὅτι ἐβλεπα ὄνειρον ἀλη-

¹ Τὸ τάλληρον ἦτο ἐξ δραχμαί, διὸ ἐξήτει ἐξήκοντα δραχμάς.

»θινόν, ἀλλ' ἔπειτα ἐξύπνησα καὶ ἐπέστρεψεν ὁ νοῦς μου εἰς τὰς μεγάλας διασκεδάσεις καὶ περιπαίγματα, τὰ ὅποια ἐκάμαμεν χάριν τοῦ Ροῦθι, τοῦ ὁποίου ὁ ῥηθὴς λογιώτατος με ἔφερεν εἰς τὴν μνήμην τὴν ἡλικίαν καὶ τὰ χαρακτηριστικά λεπτομερῶς. Κι' ἐνῶ τὸν ἔβλεπον ἐνδεδυμένον ἄρβανίτικα, περισσότερον μοῦ διήγειρε τὴν ἱλαρότητα. ὦ! πόσας φορὰς σὰς ἐπεθύμησα νὰ εἶσθε ἐδῶ παρών. Σὰς ὀρκίζομαι ὅτι ἀπὸ τὴν καρδίαν σας θὰ ἔφευγεν ὁποιαδήποτε καὶ ἂν εἶχατε λύπην. Κι' ὅσον περισσότερον ἐθεώρουν αὐτὸν τὸν λογιώτατον, τοῦ ἀπέδιδον τὴν ἐνέργειαν τοῦ φυτοῦ ἐκείνου, τὸ ὅποιον οἱ Σπαρτιάται ἐδῶκαν εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Ἰθακησίου.

«Ἀνέβαλα διὰ τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν νὰ σὰς γράψω λεπτομερῶς περὶ τοῦ λογιωτάτου τούτου, περὶ τῆς πατρίδος του, τῶν ῥητορικῶν σημάτων, ἀλλὰ τὴν νύκτα ἐκείνην με κατέλαβε ὁ ἐπιδημικὸς πυρετὸς τῆς πόλεως ταύτης, ὅστις ἔχει βυσαντιτικὸν χαρακτήρα καὶ ἀπὸ δέκα καὶ ἕξι ἡμέρας με ἀφῆκε καὶ ἐλπίζω διὰ τῆς κινήσεως νὰ μὴ μοῦ κάμῃ ἄλλην ἐφοδον.

«Δὲν δύναμαι νὰ φύγω τὸν πειρασμὸν τοῦ νὰ σὰς εἶπω κατὰ περὶ τοῦ λογιωτάτου. Εἶναι Κύπριος καὶ ἀδελφὸς τοῦ ἐπισκόπου Πατρῶν. Ἦλθεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Μπότσαρη διὰ νὰ προσκυνήσῃ τὸν Μητροπολίτην Ἀρτῆς καὶ διὰ νὰ δικαιολογήσῃ τὸν ἀδελφόν του ὅστις δὲν ἦτο εἰς τὴν πόλιν. Ἦρchiε τὸ προοίμιόν του με πολλὰς στροφὰς τῆς κεφαλῆς καὶ πνευματικὰ μειδιάματα πρὸς τοὺς παρευρισκομένους. Ἐπειτα ἤρχισεν, ὁμιλῶν ὡς ἐνόμιζε με τὴν καθαρὰν ἑλληνικὴν, ὅτε μὲν ἐχαμήλωνε τὴν φωνὴν ἐπίτιδες ὅτε δὲ τὴν ἀνύψωνε. Εἰς κάθε λέξιν, τὴν ὁποίαν ἔλεγεν, ἐφούσκωνεν ὡς ἐκ θαυμασμοῦ. Κάθε ὄνομα συνέδεε με πολλὰ ἐπίθετα καὶ συνηθίζει νὰ κάμῃ νεύματα ἢ με τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας. Θὰ ἔλθῃ ἴσως ἡ ἡμέρα, καθ' ἣν θὰ ξαναῖδω ἠθῶμεν καὶ θὰ εἴπωμεν προφορικῶς καὶ ταῦτα καὶ ἄλλα πλέον ἐνδιαφέροντα. Δὲν τολμῶ νὰ σὰς εἶπω νὰ ἐλθῇτε εἰς τὰ μέρη ταῦτα, εἰς τὰ ὅποια παραπολὺ βασιλεύουν αἱ ἀσθένειαι.

«Ἡ ἀσθένεια, γλυκύτατε φίλε, με ἀφῆρεσε καὶ τὰ ὀλίγιστα χρήματα τὰ ὅποια εἶχον καὶ ἔλαβα μαζί μου, διότι ἀνεχώρησα ἀπὸ τὴν Ζάκυνθον χωρὶς νὰ ἔχω τὰ μέσα, τῶν ὁποίων εἶχον ἀνάγκην καὶ περὶ τῶν ὁποίων σὰς ἔγραψα καὶ μόνον ἐνεπιστεύθην εἰς σὰς τὴν Καλὴν Θεὰν καὶ γιομάτος ἀπὸ παρηγορίαν ἀνεχώρησα. Ἐνεκα τῆς φιλίας, ἥτις με συνδέει με τὴν οἰκογένειαν Μπότσαρη, διαμένω εἰς τὴν οἰκίαν τῆς οἰκογενείας ταύτης με ὅλην τὴν οἰκειότητα, ἀλλὰ δὲν μοῦ συμφέρει νὰ μείνω ἐδῶ καὶ ἐπιθυμῶ νὰ μεταβῶ εἰς Ναύπλιον καὶ Αἴγιναν, ὅπου ὁ Μουστοξύδης δύναται νὰ με τοποθετήσῃ εἰς τι σχολεῖον. Τὰ δικαστήρια εἶναι εἰς Βοστίτσα καὶ ὄχι εἰς Πάτρας καὶ συνε-

»πῶς δὲν δύναμαι νὰ ἔχω οὐδεμίαν ὠφέλειαν. Ὅθεν, ἂν κατὰ τύχην, ἔχετε δέκα τάλληρα νὰ μοῦ στείλετε μόνον διὰ νὰ κάμω τὸ ταξίδι ἀπὸ ἐδῶ εἰς Αἴγιναν, θὰ μοῦ κάμει ἀνεκτίμητον καλόν. Ἀπ' αὐτὰ τὰ δέκα τάλληρα ἐξαργύται ὅλη ἡ τύχη μου καὶ ἐνθυμηθῆτε τὸν πτωχὸν φίλον σας. Ἄν δύνασθε νὰ μοῦ ἀποστείλετε συνιστατικὴν ἐπιστολὴν διὰ τὸν Αὐγουστίνον Καποδίστριαν ἢ ἐπειδὴ εἴσθε στενὸς φίλος με τὸν Μουστοξύδην, ἂν τοῦ γράψετε γραμμὰς τινας δι' ἐμέ, θὰ με εὐεργετήσετε. Ὁ κ. Κωνσταντῖνος Γεροστάθης θὰ ἐμβάσῃ χρήματα εἰς τὴν κυρίαν Μπότσαρη καὶ ἂν αἱ περιστάσεις σὰς τὸ ἐπιτρέπουν, εἰς αὐτὸν ἐγχειρίσετε τὰ ἄνω χρήματα καὶ τὴν ἐπιστολὴν με τὴν διεύθυνσιν «Γεώργιον Τερτσέτην διαμένοντα εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ κυρίου Κώστα Μπότσαρη». Σὰς παρακαλῶ, ἀξιότιμε φίλε, οὔτε περὶ τούτου, οὔτε περὶ τῆς ἀσθενείας μου νὰ μὴ εἰπῇτε τίποτε εἰς τὸν Γαλβάνην, διὰ νὰ μὴ τὰ μάθῃ ἡ οἰκογένειά μου καὶ λυπηθῇ.

»Ἀγαπᾶτε με, καὶ συγχωρήσατέ με, καὶ τὴν συγχώρησιν σὰς τὴν ζητῶ μέσα ἀπὸ τὴν καρδίαν μου.

«Ὁ ὑμέτερος
ΤΕΡΤΣΕΤΗΣ»

Ἡ διεύθυνσις τῆς ἐπιστολῆς εἶναι ἑλληνικά: «Πρὸς τὸν εὐγενέστατον Κόμητα Διονύσιον Σαλαμών, Κορυφούς».

Σημειωτέον ὅτι ὁ Τερτσέτης ἠγαπᾶτο πολὺ ἀπὸ τὴν οἰκογένειαν Μπότσαρη καὶ ἦτο καὶ ὁ οἰκογενειακὸς διδάσκαλος.

Τοῦ πρώτου ταξιδίου ἐπιστολὰς δὲν εὗρεν ὁ κ. Λούντζης Σολωμός. Μόνον τοῦ δευτέρου. Εἰς τὰς ἐπιστολὰς ταύτας θὰ ἴδῃ ὁ ἀναγνώστης ὅτι ὁ ποιητὴς μας πολλάκις εἶναι πρακτικώτατος, φροντίζων πολὺ διὰ τὰ οἰκονομικά του, ὅτι μέγα ἦτο τὸ ἐνδιαφέρον διὰ τὸν ἀδελφόν του καὶ τὴν οἰκογένειάν του, ὅτι πολλάκις συνεβούλευε τὸν ἀδελφόν του, ὅτι ἀδελφὸς του ἐπίσης τὸν συμβουλευέτο διὰ τὰ πολιτικά, εἰς τὰ ὅποια οὗτος ἦτο ἐκ τῶν δρώντων. Δυστύχημα ὅτι πολλὰ ἐπιστολαὶ ἐκῆσαν, διότι τὴν σήμερον θὰ εἶχον ἱστορικὴν ἀξίαν μεγάλην.

Ἰδοὺ ἡ πρώτη, τὴν ὁποίαν ἔστειλεν εἰς τὸν ἀδελφόν του, περιγράφουσα καὶ τὸ αἶσιν ταξίδι.

«Κέρκυρα, Ε. Ν. 6 Νοεμβρίου 1831.

«Ἀγαπητέ μου Δημήτριε,

«Τὸ ταξίδι μας ἦτο θαυμαστό· ἐντελὸς παράδοξο διὰ τὴν ἐποχὴν· οὐδὲ τὴν παραμικρὰ ἐλπίδα εἶχαμεν δι' αὐτό. Ἡ θάλασσα ἦτο ἓνα ἀληθινὸ καθρέφτι, πού ἐτρέχαμε με θαυμαστὴ ταχύτητα, χωρὶς νὰ τὸ καταλάβωμε· καὶ κατὰ

»τὰς τρεῖς μετὰ τὸ μεσονύκτιον τῆς ἡμέρας, πού σὰς ἄφισα, ἐφθάσαμεν εἰς Κέρκυραν. Ὀλίγοῦ ἔπειτα πού ἐφθάσαμεν ἤρχισε ἡ θάλασσα νὰ ταράζεται καὶ ὅταν ἐπατήσαμε τὸ πόδι στὴ ξηρὰ, ἐννοήσαμε ὅτι μᾶς φιλοξενεῖ ὁ χειμῶνας. Εὐὺρηκα ἐκείνους τοὺς ὀλίγους φίλους πού μᾶς περιμένανε· ὅλους χαρούμενους γιὰ τὴν συμπιλίωσίν μας, διὰ τὴν ὁποίαν πάντα ἔδειξαν τὴν μεγαλειέταν ἐπιθυμίαν. Τοῦτοι ὅλοι σὲ χαιρετοῦνε. Ἀλλ' ὅμως «κάθε καλὸ ἔχει τὸ κακό του» ἔλεγε τραυλίζοντας ὁ συχωρεμένος θεῖος κόντε Στέφανος· καὶ ἐγὼ εὐρίσκομαι σ' ἓνα ξενοδοχεῖο. Ἐκεῖνοι πού μπο-

»ροῦσαν νὰ μοῦ προσφέρουν τὸ σπίτι των, τὸ προσέφεραν, ἀλλ' ἐγὼ δὲν τὸ ἐδέχτηκα. Καὶ περιμένω ἐδῶ νὰ μοῦ ἐτοιμάσουνε τρία καλά δωμάτια σὲ ὠραιότατη θέσιν καὶ διὰ ἡσυχία καὶ διὰ ἀέρα καὶ διὰ ἥλιο, πού κατορθώσαμε νὰ εὗρουμε, γιὰ τὸ δυστυχὲς μου πατεράκι ἀπὸ πολὺν καιρὸ ἦτο ἄρρωστος. Γυρεύουν ἕξι μῆνες νοικί προκαταβολικά· λοιπόν, σεῖς κύριοι πληρεξούσιοι, διατάξτε τὸν κύριον Στέφανο με τὸν τρόπο, πού καλλίτερα γνωρίζετε.

«Μὲ ὅλη τὴ στενοχωρία τῆς θέσεως πού βρίσκομαι, καὶ τοῦ καιροῦ, δὲν ἀμέλησα νὰ γυρίσω με τὴν κυρία Μαντζάρου διὰ νὰ εὗρω τὰ χειρόκτια. Ἐδῶ δὲν θὰ κάμουμε τίποτε· καὶ ἐκείνη γυρεύει διὰ τὰ παιδιά της· θὰ γείνῃ τὸ καλλίτερο. Θὰ γράψωμε στὴ Νεάπολι ὅπου θὰ εὗρωμε ὠραιότατα. Καὶ ἡ κυρία Ἑλένη ἂς κάμῃ με τὰ χερᾶκια της δύο χειροκτῖα διὰ δειγμα καὶ νὰ μοῦ τὰ στείλῃ, καὶ τὰ πράγματα θὰ πάνε καλά. Τότε ὁ παπᾶς χωρὶς μουστάκι θὰ φέρῃ προσωπικῶς εἰς τὰς κόρας τὰ παραγεγμένα χειρόκτια καὶ ἡ μικρὴ πολύλογος καὶ ἡ ἄλλη ἡ μικρότερη ἡ ὀλιγόλογη θὰ εἶναι εὐχαριστημέναι. Ἀς φιληθοῦνε καὶ αἱ δύο ἀπὸ μέρος μου καὶ ἂς χαιρετηθῇ ἀκριβὰ ἡ κουνιάδα. Χαίρετά μου καὶ τὴν οἰκογένειαν τοῦ Ροβέρτου καὶ σὺ ἀγάπα πάντοτε τὸν

Δ. ΣΟΥ

«Υ. Γ. Χαίρετά μου τὸν κόμητα Π. Μερκάτη, τὸ Ματεσάκι, τὸν Κομιώτην, τὸν Ταγιαπέρα, τὸν Πελεκάτη, τὸν Κοριανίτη, τὸν Μαρινέλλο, τὸν Μάτσαν, τὸν Διαμαντόπουλο, τὸν Κοκκίνη,

ΑΓΙΣ ΘΕΡΟΣ
(Σπ. Ι. Θεοδωρόπουλος)

ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΝ ΜΑΣ ΖΩΗΝ ΥΠΟ Θ. ΘΩΜΟΠΟΥΛΟΥ

»τὸν Δομενεγίνην καὶ ἄλλους πού εἰς τὸν νοῦ μου τώρα δὲν ἔρχονται.

«Ἀφίνω ἀνοικτὸ τὸ γράμμα διὰ τὴν μητέρα μας διὰ νὰ μὴ βαρύνῃ πολὺ τὸ δικό σου. Ἀλλὰ σὺ πρὶν τῆς τῶ δώσης σφραγίσέ το».

Ἐν τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ ἀναφέρεται ὅτι οἱ ἐν Κερκύρᾳ φίλοι ἐχάρησαν διὰ τὴν συμπιλίωσιν τῶν δύο ἀδελφῶν. Τὸ αἷτιον τῆς διχονοίας ἦτο ὅτι οἱ δύο ἀδελφοὶ κατῴκουν εἰς τὴν ῥηθείσαν οἰκίαν Πλατείας Σολωμοῦ, ὁ μὲν ποιητὴς εἰς τὴν πρώτην ὁροφὴν, ὁ δὲ ἀδελφὸς του εἰς τὴν δευτέραν. Ἡ πρώτη ὁροφὴ ἦτο πολὺ στενόχωρος. Ἐπὶ πλέον ὁ ἀδελφὸς του εἶχε καὶ τὰς ἀποθήκας. Ὁ ποιη-

τὴς εἶχε καὶ αὐτὸς μίαν ἀποθήκην με ἄλλην εἴσοδον, ἐνθα διεφύλαττε διάφορα πράγματά του. Τῆς ἀποθήκης ταύτης ὁμοίαν κλεῖδα εἶχε ὁ ἀδελφὸς του. Ἐπειδὴ ὁ ποιητὴς ἤθελε νὰ τοποθετήσῃ ἐκεῖ τὰ ἀντικείμενα ἀξίας, ἀντικατέστησε τὴν κλειδωνιάν. Τοῦτο δυσηρέστησε τὸν ἀδελφόν του καὶ ἐπιστατοῦντος τοῦ ὑπηρετοῦ τοῦ ἀδελφοῦ του, ἡ θύρα βιάζεται. Δικαίως ὁ ποιητὴς ὠργίσθη, ἀλλὰ φίλος τῆς ἡσυχίας καὶ ἀποφεύγων τὰ σκάνδαλα καὶ τῶν ἀεργῶν τὰ σχόλια κατέφυγεν εἰς τὸν διονικτὴν τῆς νήσου. Ἀλλ' ἔπειτα συμφώνως με τὰς φίλησυχους ἀρχὰς του, κατέδεσε τὴν κλεῖδα τῆς ἀποθήκης εἰς τὸν συμβολαιογράφον Γ. Δικόπουλον με τὴν σκέψιν νὰ μετοικίσῃ. Ἐπειτα ὅμως ἐγένετο ἡ διανομή, ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω τῆς πατρικῆς περιουσίας, καὶ, ὁρθῶς σκεπτόμενος ἀπεφάσισε νὰ ἐκλέξῃ ὡς τόπον διαμονῆς τὴν Κέρκυραν. Ἡ ἀνωτέρω ἐπιστολὴ μᾶς ἐπιβεβαίωσεν ὅτι ἡ παλαιὰ μεταξὺ τῶν ἀδελφῶν ἀγάπη εἶχεν ἐπανέλθῃ. Ὁ Σολωμός πάντοτε προσεπάθει νὰ εὐχαριστήσῃ τοὺς συγγενεῖς του. Μετὰ τῆς κυρίας Μαντζάρου, συζύγου τοῦ περιλαλήτου μουσουργοῦ, προσπαθεῖ νὰ εὖρῃ χειρόκτια διὰ τὴν Ἑλένην σύζυγον τοῦ ἀδελφοῦ του καὶ τὰς θυγατέρας. Ἡ Ἑλένη ἦτο τῆς οἰκογενείας Ἀρβανιτάκη καὶ ἐγέννησε δύο κόρας τὴν Ἀγγελικὴν, ἥτις ἀπέθανε καὶ τὴν ἀπηθανάτισεν ὁ ποιητὴς διὰ ὀλίγων στίχων καὶ δι' ἐπιστολῶν, τὰς ὁποίας κατωτέρω ὁ εὐμενὴς ἀναγνώστης θὰ ἀναγνώσῃ, καὶ τὴν Ἀνναν, ἥτις ἐγένετο σύζυγος τοῦ Νικολάου Λούντζη πατρὸς τοῦ ζῶντος κ. Δημητρίου,

ὅστις εὐηρεστήθη νὰ μᾶς παραχωρήσῃ τὰς ἐπιστολάς, ὡς δημοσιεύομεν. Ὁ Ροβέρτος ἦτο ἐτερομήτριος ἀδελφός του, λαβὼν διὰ σύζυγον τὴν Στέλλαν Μακρῇ καὶ ἐτέκνωσε πολλὰ παιδιά, τὰ ὁποῖα ἀπέθανον καὶ μόνον ἐπέζησεν ἡ Μπετίνα, ἣτις ἐγένετο σύζυγος τοῦ Νικολάου Κυβετοῦ τῆς ὁποίας οἱ ἀπόγονοι ζῶσιν.

Ἐκ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης μανθάνομεν ποιοὶ ἦσαν οἱ καλλίτεροι αὐτοῦ φίλοι οἵτινες ἔμειναν εἰς τὸν νοῦν του. Ὁ Ματεσάκης εἶναι ὁ γνωστός Ἀντώνιος Μάτεσης ὁ συγγραφεὺς τοῦ Βασιλικοῦ καὶ ἄλλων ἔργων.

Ὁ ἀναφερόμενος Παπᾶς δὲν εἶναι ἄνθρωπος, ἀλλὰ ἔργον, ὡς εἰς τὰς κατωτέρας ἐπιστολάς δηλοῦται.

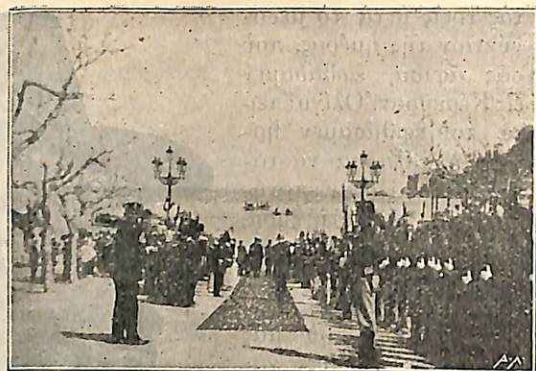
Ἡ ἐπομένη ἐπιστολὴ δὲν φέρει ἡμερομηνίαν. Ἀλλ' ἐκ τῆς σφραγίδος τοῦ ταχυδρομείου φαίνεται ὅτι ἐστάλη τῇ 1 Δεκεμβρίου τοῦ 1831.

Ἀγαπητὲ Δημήτριε

Κέρκυρα

«Ἐλαβα τὴν ἀγαπητὴ σου καὶ χαίρομαι ὅτι ὅλοι εἰσθε καλὰ καὶ σὺ καὶ ἡ κουνιάδα μου καὶ τὰ κορίτσια. Ὁ Παπᾶς ἐτοιμάζεται καὶ ἡ κόρη θὰ τὸν δεχθῇ μὲ τὸν κ. Ἀνδρέαν Γαῆταν» στείλει μου τὰ δύο χειροκτιᾶκια διὰ τὸ μέτρο, διὰτὶ μία ἀπ' αὐταῖς ταῖς ἡμέραις θὰ εἶναι εὐκαιρία διὰ τὴ Νεάπολι. Εἶμαι εἰς τὸ νέο σπίτι καὶ εἶμαι εὐχαριστημένος. Ἐκαμα ἔξοδα διὰ κουρτίνες καὶ θὰ κάμω καὶ ἄλλα διὰ ἄλλα. Ἐπῆρα πενήντα κολονάτα ἀπὸ τὸν κ. Στέφανον.

Μὲ ὥραιο τρόπο μάθε ἀπὸ τὴν Ἑλένην πόσο ἐστοίχισε ἐκεῖο τὸ χτένι, ποὺ μοῦ ἀγόρασε πλῆρωσέ το καὶ βάλτο στὸ λογαριασμὸ λέγον-

Ἡ ὑποδοχὴ τῶν αὐτοκρατόρων τῆς Γερμανίας ἐν Κερκύρᾳ

»τας εἰς αὐτὴ ὅτι ἔλαβες τὰ χρήματα ἀπὸ τὸν Γαλβάνη, ποὺ θὰ φανῇ ποὺ τὰ ἔλαβε ἀπὸ ἐμέ. Στείλει ὅσο μπορείς γληγορώτερα ἓνα βαρελάκι ἀπὸ πολὺ καλὴ βερδέα καὶ βάλ' τη στὸ λογαριασμό, ἄλλοιῶς, μοῦ ἀφαιρεῖς τὴν ἐλευθερίαν νὰ ὠφεληθῶ ἀπὸ σέ καὶ θὰ ἀποτανθῶ εἰς ξένο πρόσωπο. Χαιρέτα μου τὴν Ἑλένην, τὴν Ἀννέττα, τὴν Ἀγγελικὴν, τὸν κ. Ἀρβανιτάκη καὶ ὅσους ἄλλους νομίζεις. Σοῦ συσταίνω τὰ πράματά μου.

Ὁ ἀφωσιωμένος ἀδελφός σου Δ.

«Υ. Γ. Ἡ κυρία Ἑλένη θὰ κάμῃ πολὺ καλὰ ἂν διορίσῃ νὰ μοῦ κάμουν δύο-τρία ζευγάρια σετόνια χειμωνιάτικα καὶ ἐξί ντεμένες»¹.

[Συνέχεια]

ΣΠ. ΔΕ ΒΙΑΖΗΣ

¹ Αἱ δύο αὗται λέξεις εἶναι εἰς τὴν ἐπιστολὴν ἑλληνικὰ γραμμέναι.

ΤΟ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΘΕΑΤΡΟΝ ΑΠΟ ΤΟΥ 1844-1854*

Αἱ ἐπανειλημμέναι ἀπόπειραι καὶ ἀποτυχίαι τοῦ Καπέλλα.—Ὁ γαλακτοπώλης θεατρῶνης.—Οἱ noble capaille.—Αἱ ἐλευθερωμέναι Ἀθηναί.—Νέοι ἠθοποιοί.—Ἡ ἑφιππος θεατρικὴ πομπή.—Ὁ «Πουρσονιακός» καὶ τὰ παθήματά του.—Τέσσαρα πρωτότυπα ἔργα.

Δυστυχῶς αἱ ἁμαρτίαι τοῦ κυρίου δὲ Πουρσονιάκ ἦσαν πολλαὶ καὶ ἔπρεπε πρὸς ἐξίλασιν νὰ ὑποστῇ καὶ ἄλλας τιμωρίας, ὡς χάριν τῆς συνοχῆς τῆς ὑποθέσεως θ' ἀναφέρωμεν ἐνταῦθα, καίτοι ἐπεβλήθησαν αὐτῷ εἰς μεταγενεστέραν τῆς ἐξιστορουμένης τοῦ θεάτρου περιόδου.

Ἡ «διασκευὴ» τοῦ Κούγκουλη δὲν ἤρρεσε, φαίνεται, εἰς τὸν μετέπειτα θιασάρχην Παντελῆν Σούτσαν, ὅστις καὶ διὰ τοῦτο ἐπεχείρησε νὰ

διορθώσῃ τὸν «Σκαμπαρδόνιον» καὶ νὰ τὸν μεταφέρῃ «εἰς τὰ καθ' ἡμᾶς ἥθη καὶ ἔθιμα». Πρὸ τούτου ἐν τούτοις, αὐτὸς ὁ Σούτσας ἐπαιξε τὸν «Σκαμπαρδόνιον» τοῦ Κούγκουλη ὑπὸ τὸν τίτλον ὁ «Σκαπετουράκης».

Ἡ μεταφορὰ «εἰς τὰ καθ' ἡμᾶς» τοῦ Σκαμπαρδονίου ἐγένετο ἀπὸ... τὸ κείμενον τοῦ Κούγκουλη, ὃν μιμούμενος ὁ Σούτσας ἤρξατο τῶν μεταρρυθμιστικῶν του ἐργασιῶν διὰ τῆς μεταβαπτίσεως τοῦ Σκαμπαρδονίου εἰς Ἀγαθόπουλον Ξηροχωρίτην. Τοιοῦτοτρόπως ὁ ἁμαρτωλὸς δὲ Πουρσονιάκ, περιφερόμενος ἀνὰ τὰ διάφορα τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἀνατολῆς θέατρα, ἥλλαξε καὶ διάφορα ὀνόματα ὡς ληστοφυγόδικος!

Ἀλλ' ὁ Σούτσας δὲν περιορίσθη ὡς ἐδῶ. Μεταρρυθμιστὴς καὶ αὐτὸς ὡς ὁ πρόδρομός του, ἀφῆρεσεν ἀπὸ τῆς «διασκευῆς» τοῦ Κούγκουλη

πάν ὅ,τι ἐθεώρησε περιττὸν καὶ προσέθεσεν ὅσα ἄστυα... δὲν ἐγνώριζεν ὁ Μολιέρος! Ἵνα μὴ ὑπολειφθῇ δὲ καὶ αὐτὸς τοῦ Κούγκουλη, δὲν ἐκάθισεν μὲν τὸν Ἀγαθόπουλον ἐπὶ πώλου ὄνου, τοῦ ἐκάθισεν ὅμως εἰς τὴν ῥάχιν ὀλοκλήρους σκηνᾶς περὶ τὸ τέλος, διὰ τὰς ὁποίας ἀφεύκτως θὰ δώσῃ λόγον, ἐὰν ἐμφανισθῇ ποτὲ εἰς τὸν ἄλλον κόσμον πρὸ τοῦ Μολιέρου!

Ἀμφότεροι οἱ διασκευασταὶ τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὡς φαίνεται, καὶ πολυπαθοῦς δὲ Πουρσονιάκ, ἀφοῦ ἐσαλατοποίησαν ὀλόκληρον τὴν κωμῳδίαν, ἐπέπεσαν λάβροι κατὰ τῆς τελευταίας σκηνῆς, ἣν προσεπάθησαν ὅλαις δυνάμεσι νὰ μεταβάλουν μέχρι καὶ τῶν ἐλαχίστων λεπτομερειῶν αὐτῆς, διὰ νὰ δώσουν ἓνα καλὸ μαθηματάκι εἰς τὸν

Ἡ ὑποδοχὴ τῶν αὐτοκρατόρων τῆς Γερμανίας ἐν Κερκύρᾳ. Ὁ Κάιζερ.—Ἀριστερὰ ὁ κ. Θεοτόκης

ἡλίθιον Μολιέρον περὶ τοῦ πῶς δεῖ λύειν τὰς κωμῳδίας!

Ποῖον εἶναι τὸ πραγματικὸν τέλος τῆς κωμῳδίας τοῦ Μολιέρου, γνωρίζουν ὅσοι ἀνέγνωσαν τὸν Monsieur de Pourceaugnac,

Ἀλλ' εἰς τὸν μακαρίτην Σούτσαν φαίνεται, ὅτι δὲν ἤρρεσεν ἡ τοιαύτη λύσις, οὐδ' ἡ ἄλλη τοῦ Κούγκουλη, ἀνευ δὲ πολλῶν διατυπώσεων καὶ ἐλαφρῶ τῇ συνειδήσει ἀντικατέστησεν αὐτὴν δι' ἑτέρας μὲ τὴν προσθήκην σκηνῶν φορτικῶν ἅμα καὶ παιδαριωδῶν. Ἐφερε τουτέστιν εἰς ἀντιπαράστασιν τὸν Ἀγαθόπουλον μὲ τὸν Κουτεντιάδην, παρεισῆγαγε τὴν ψευδοσύζυγον καὶ ψευδοπενθεράν τοῦ Ἀγαθοπούλου ζητούσας νὰ πληρωθοῦν διὰ τὸ παιγνίδι ποὺ ἐπαιζαν εἰς τὸν Ἀγαθόπουλον καὶ ἐπὶ τέλους ἠνάγκασε τὸν Κουτεντιάδην νὰ δώσῃ τὴν θυγατέρα του εἰς τὸν Ἀγαθόπουλον, ὅστις ἀρνεῖται νὰ τὴν δεχθῇ διότι, ὡς λέγει, «μὲ τὰ φουστάνια ποὺ φορεῖ τώρα, εἶναι γυναῖκα πλέον καὶ δὲν

συμβιβάζεται γάμος μεταξὺ δύο γυναικῶν!». Διὰ νὰ εὐρίσκηται δὲ εἰς καθ' ὀλοκλήριαν ἐμπόλεμον κατάστασιν ἡ λύσις αὕτη μὲ τὴν τοῦ Μολιέρου, προσέθεσε καὶ τὴν ἐξῆς ἀκροτελεύτιον σκηνήν:

ΘΑΝΑΣΗΣ¹. — Ἀφέντη.

ΚΟΥΤΕΝΤΙΑΔΗΣ. — Τ' εἶναι, βρέ;

ΘΑΝΑΣΗΣ. — Ὁ τραπεζίτης σας μοῦ εἶπεν, ὅτι ὁ ἀνεψιός σας ἐκέρδισεν εἰς τὸ Ἐφετεῖον καὶ ἐξεδόθη ἀπόφασις νὰ τοῦ πληρώσετε 300,000 δραχμᾶς· σᾶς κατέσχε λοιπὸν ὅλα τὰ χρήματα καὶ τὰ κτήματά σας, κατὰ συνέπειαν δὲν μπορεῖ νὰ σᾶς δώσῃ τὰ χρήματα ποὺ σᾶς ὑπεσχέθη.

ΚΟΥΤΕΝΤΙΑΔΗΣ. — Ἀχ! βρωμόστομο! Πάντα κακὰς ἀγγελίας θὰ μοῦ φέρῃς.

ΘΑΝΑΣΗΣ. — Τί νὰ σοῦ κάνω ἐγώ! Ἐτσι μοῦ εἶπε καὶ ἔτσι σᾶς λέω.

ΔΗΜΗΤΡΑΚΗΣ. — Κύριε Κουτεντιάδη, ἂν νομίζετε ὅτι σᾶς ἠπάτησα, διαλύομεν τὸ συμβόλαιον.

ΙΟΥΛΙΑ. — Πῶς! Αὕτη εἶναι ἡ πρὸς με ἀγάπη σου, ἄπιστε;

ΔΗΜΗΤΡΑΚΗΣ. — Ἡ πρὸς σέ ἀγάπη μου εἶναι ὡς τὴν ἄμμον τῆς θαλάσσης, ἀλλὰ, ἀγάπη μου, τί βγαίνει μὲ μόνον τὴν ἀγάπην;

ΑΓΑΘΟΠΟΥΛΟΣ (σύρων τὸν Κουτεντιάδην κρυφίως). Νὰ σέ ἰδῶ, ἂν κάμῃς κι' αὐτὴν τὴν παλληκαριά, θὰ σέ εἰπῶ Ζευσεκο-Κουτεντέ.

ΚΟΥΤΕΝΤΙΑΔΗΣ. — Ὅχι, δὲν κάμνω τίποτα (τῷ Δημητράκῃ) εἰσαὶ κατὰ τὸ συμβόλαιον κληρονόμος μου, λοιπὸν κληρονόμησέ με.

ΑΓΑΘΟΠΟΥΛΟΣ. — Ἐ! Νὰ τώρα εἶπες ἓνα λόγο φρόνιμο καὶ γνωστικό. (Τῷ Δημητράκῃ). Νὰ ζή-

¹ Ὁ Θανάσης, ὑπηρέτης τοῦ Κουτεντιάδου κατὰ τὴν διασκευὴν τοῦ Σούτσα, εἶναι ἀνύπαρκτον πρόσωπον ἐν τῇ κωμῳδίᾳ τοῦ Μολιέρου!

Ἡ ὑποδοχὴ τῶν αὐτοκρατόρων τῆς Γερμανίας ἐν Κερκύρᾳ

* Τέλος. Ἴδε «Παναθήναια» 31 Μαρτίου.

σης, παιδί μου, και να γεράσης και να κάμης και μια μεγάλη σακκούλα να βάλης την κληρονομιά που θα πάρης. Ο Αγαθόπουλος φεύγει για το Ξηροχώρι, να πάρη παπούτσι από τον τόπο του. Πολλά είδε κ' έπαθε έδω εις μίαν ημέραν. Θα ξέρω όμως τί σύντροφον πρέπει να εκλέξω. Ήλθα το πρωί έδω άνδρας και φεύγω γυναίκα! (Τῷ Δημητράκη). Πού είσαι, παιδί μου; Αϊ! Καλά τέκνα και μη ξεχνάς την παροιμία: όποιος λάκκον άλλου σκάπτει, μέσα το κορμί του θάπτει!

Υπό την νέαν αυτήν μεταμόρφωσιν και καθ' ολοκληρίαν διαφορετικώς από τον Κύριον δέ Πουρσονιάκ παίζεται ακόμη μέχρι της σήμερον από της ελληνικής σκηνής ο «Αγαθόπουλος», χωρίς να διδῃ οὐδὲ την παραμικράν ιδέαν της κωμωδίας του μεγάλου της Γαλλίας κωμωδιογράφου! Μόλις πρό δλίγων ετών, ο γράφων τὰς γραμμὰς ταύτας έξέδωκε πλήρη και απηλλαγμένην των νεοελληνικῶν προσθηκῶν την κωμωδίαν του Μολιέρου¹, άλλ' οὐδεις ποτε ελληνικὸς θιάσος έδίδασκεν αυτήν από της σκηνής δια τὸν λόγον ὅτι εἶναι, λέγουν, ὅλως διαφορετικὴ εκείνης ἣν μέχρι τοῦδε παίζουν! Και ὅμως αὐτὸ ακριβῶς ἐπρόκειτο να δείχῃ, καθόσον ἂν ἦτο δυνατόν να επανήρχετο εις την ζωὴν ὁ Μολιέρος και παρευρίσκετο μεταξύ των χιλιάδων Ἑλλήνων των χειροκροτούντων ἐπὶ τόσας δεκάδας ετών τὸ δῆθεν ἔργον του, ὠρισμένως, ὅχι μόνον δὲν θὰ τὸ ανεγνώριζεν, αλλά και την χειρίστην θὰ έσχημάτιζε περὶ της νεοελληνικῆς εὐφυΐας ιδέαν!

Κατὰ την περίοδον ταύτην, ὡς ἐλέχθη, ἐδόθησαν και τέσσαρα πρωτότυπα ἔργα, τὸ πρῶτον ἤδη από σκηνής ἐμφανιζόμενα: «Ἡ ἑλευθέρωσις των Ἀθηνῶν» τοῦ Γιαννοπούλου, «ὁ Μάρκος Μπότσαρης» τοῦ Ἀλκαίου, «ὁ Ἀγνωστός» τοῦ Σούτσου και «ἡ Λουκρητία Κολλατίνου» τοῦ Καπέλλα. Και περὶ μὲν των τριῶν τελευταίων ἀλλαχοῦ ἐγένετο λόγος, ἤδη δὲ προκειμένου περὶ τοῦ «Μάρκου Μπότσαρη» προσθετέον και τὸ ἐξῆς: Κατὰ τινὰ των παραστάσεων αὐτοῦ της περιόδου ταύτης, ὁ Μπίλλερ, ὅστις εἶχε φήμην φαρσέρ μᾶλλον ἢ ἡθοιοποιῷ, ἐγένετο ἥρωος τοῦ ἐξῆς ἐπεισοδίου:

Εἰς την δευτέραν τοῦ δράματος πράξιν οἱ Κουτσονικαῖοι μετὰ των άλλων στρατιωτῶν παρακάθηνται εις γεῦμα διαμελίζοντες καλοσημένον ὀβελίαν και ἄδοντες. Ὁ Μπίλλερ, ὅστις ὑπεκρίνετο τότε τὸν γραμματέα τοῦ Μάρκου Μπότσαρη, δὲν εἶχε μέρος κατὰ την δευτέραν

πράξιν, αλλά τὸ ἐπὶ σκηνῆς γεῦμα των συναδέλφων του τὸν ἐγαργάλιζε τόσον, ὥστε, κύπτων ἀπὸ των παρασκηνίων, ἐξήτει με σιγανὴν φωνὴν να τοῦ ρίψουν κανένα μεζέ² πλὴν ἐκεῖνοι διὰ να τὸν πειράξουν ἔκαμναν τὸν κουφό! Ἀφοῦ μάλιστα ἐπανειλημμένως ἐπανελάβε την παράκλησίν του ὁ Μπίλλερ, ἐξέρχεται μεγαλοπρεπῶς ἐπὶ της σκηνῆς, και ἀποτεινόμενος με στόμφον πρὸς τοὺς συνευωχουμένους τοὺς λέγει:

Μὲ ἔστειλεν ὁ ἀρχηγὸς μαζί σας να συμπάγω
Και ὕστερα ὁ τὸ ἱερόν καθήκον να ὑπάγω.

Μεθ' ὃ ἐκάθησε και ἔφαγεν ὀρεκτικώτατα μέχρις τέλους της πράξεως!

Ὅσον ἀφορᾷ την «Ἑλευθέρωσιν των Ἀθηνῶν», τὸ δράμα τοῦτο, ὑπόθεσιν ἔχον την ἐπὶ Καποδιστρίου κατὰ τὸ 1828 ἁπελευθέρωσιν των Ἀθηνῶν ὑπὸ τοῦ Λέκα, ἀπωλέσθη ἐν χειρογράφῳ, μηδέποτε δημοσιευθὲν διὰ τοῦ τύπου. Τοῦ δράματος τούτου, οὐδ' ἔχνος κἂν θὰ διεσώζετο ἄνευ της τεραστίας μνήμης τοῦ τότε ἐνωμοτάρχου και νῦν μοιράρχου κ. Χρυσάφη, ὅστις παρακολουθήσας λόγῳ ὑπηρεσίας τὰς δύο πρώτας παραστάσεις της «Ἑλευθέρωσεως των Ἀθηνῶν», ἀπεμνημόνευσεν ἐξ αὐτῶν σειρὰν στίχων οὓς μετὰ παρέλευσιν πεντήκοντα και πλέον ετών εὖμνηῶς μοι ἀνεκοίνωσεν. Οἱ στίχοι οὗτοι, ἀπευθυνόμενοι πρὸς την σύζυγον τοῦ Λέκα Πηγῆν, ὑπὸ τοῦ ἀκολουθοῦ τοῦ Λέκα Δανιήλ, εἶναι οἱ ἐξῆς:

Πάσχεις ματαίως να στρέψης την ὁργὴν μας.
Ἡ Ἑλλάς πρώτη μᾶς ἦναψε την φλόγα
κ' ὁ Κυβερνήτης κατόπιν ὀρττει ὕλην.
Πηγῆ, δὲν βλέπεις πῶς δλ' ἡ οἰκουμένη
σπασμωδικῶς κινεῖται; Πῶς ἔς τὸν αἰῶνα
ποῦ ζῶμεν ἡμεῖς ἤδη, μορφήν άλλοιαν
ἔλαβε της γῆς ὁ ἄσματος πλανήτης;
Δὲν βλέπεις, δὲν ἀκούεις τόνους βροντῶδεις
και ταραχὰς και κρότους, κύμβαλο νίκης
και πένθη και θανάτου ἐλεγεία;
Ἰδὲ ἡ ὠχρὰ δμάς των τυραννίσκων
μέλανας ἀφροὺς πετᾷ ἀπὸ τὸ στόμα
φρενητιῶσα και σπαίρουσα συνάμα.
Εἰς δὲ τὰ ὄρη ὁ Ἑλλήν στρατιώτης
βροντοφωνεῖ και κράζει εις τοὺς αἰῶνας:
Λαοὶ της οἰκουμένης, συντρίψατε τοὺς θρόνους
των βδελυρῶν τυράννων και τὸν λαμπρὸν μανδῦαν
πολίτου ἑλευθέρου ἐλάτε ἐνδυσθῆτε!
Πηγῆ, δειλιᾷς; Ὡ σὺ γυνὴ τοῦ Λέκα,
ὡς φάντασμα κατόπιν φέρεις τὸν φόβον
της γυναικείας ὠραίας φύσεώς σου!

Δὲν εἶμαι εις θέσιν να γνωρίζω ἂν ὁ χρόνος ἐπέδρασεν ἐπὶ της μνήμης τοῦ κ. Χρυσάφη και ἡλσιώθησαν ὡς ἐκ τούτου κατὰ τι οἱ στίχοι τοῦ μακαρίτου Γιαννοπούλου, αλλά και ἂν ἐπῆλθε μεταβολὴ τις εις αὐτοὺς δὲν νομίζω ὅτι δικαιούται να παραπονεθῇ ἡ μακαρία τοῦ συγγραφέως σκιά, καθόσον οἱ στίχοι του εἶναι τοιοῦτοι, ὥστε να μὴ φοβῶνται οὔτε κέρδος, οὔτε ζημίαν ἐκ της μεταλλαγῆς δύο ἢ τριῶν λέξεων ἢ και φράσεων!

Ἐν τούτοις, τὸ ἀτελέστατον αὐτὸ ἔργον τοῦ Γιαννοπούλου κατενθουσίασεν ἐπὶ τινὰς ἐσπέρας τοὺς Ἀθηναίους, οἵτινες και διὰ πρῶτην φορὰν ἀπὸ της ἀνασυστάσεως της ελληνικῆς σκηνῆς εἶδον κατὰ τὰς παραστάσεις αὐτοῦ σκηνογραφίας ἐπίτηδες κατασκευασθείσας δι' ἑλληνικὸν ἔργον. Μία τούτων παρίστανε τὸ καφενεῖον της «Ὁραίας Ἑλλάδος», μακρὰν δὲ εις τὸ βάθος αὐτῆς την Ἀκρόπολιν. Τὰ κυριώτερα τοῦ ἔργου πρόσωπα ὑπεκρίθησαν κατὰ τι διασωθὲν σημεῖωμα οἱ ἐξῆς: Τὸν στρατηγὸν Λέκαν ὁ Κούγκουλis, ἐμφανισθεὶς ἐπὶ σκηνῆς περιβεβλημένος την ἰδίαν τοῦ ἥρωος στολήν, την σύζυγον τοῦ Λέκα Πηγῆν ἡ Καλλιόπη Χρήστου, φέρουσα ἐπίσης τὰ πραγματικὰ της ἡρωίδος φορέματα, τὸν ἀκολουθοῦν τοῦ στρατηγοῦ Δανιήλ ὁ Σίσσυφος, τὸν Λάζαρον (:) ὁ Ζαήμης και τὸν Ὀμέρ Πασσᾶν ὁ Μπίλλερ.

Ἐκ των παλαιῶν ἔργων ἐπανελήφθησαν πολ-

ΣΗΜ. — Εἰς τὸ τελευταῖον φυλλάδιον, (σελὶς 354, στήλη δευτέρα, ὑποσημείωσις 1, στίχος 15) παρεῖσε φρουσεν οὐσιῶδες τυπογραφικὸν λάθος. Ἀντὶ τοῦ: «Τί εἰμαι βρέ, καμπούρης ἢ κουλὸς κ.τ.λ.» ἀναγνωστέον: «Τί εἰμαι βρέ, καμπούρης ἢ κανένας ὑπουργός» κ.τ.λ.

ΛΕΥΚΕΣ ΝΥΧΤΕΣ*

ΔΕΥΤΕΡΗ ΝΥΧΤΑ

Λοιπόν, να ποῦ ζητε ἀκόμα! εἶπε γελῶντας και σφίγγοντάς μου και τὰ δυὸ χέρια.

— Δυὸ ὥρες τώρα εἰμαι έδω. Ξέρετε τί ἔκανα ὅλον αὐτὸ τὸν καιρό;

— Ναί, ναί, τὸ ξέρω... Μά, ξέρετε και σεῖς, γατί ἦρθα; Δὲν θὰ φλυαρήσωμε σὰν χθές. Τώρα χρειάζεται περισσότερη φρόνηση. Τὰ σκέφθηκα πολὺ αὐτὰ ὅλα.

— Σὲ τί, περισσότερη φρόνηση; Ὅτι θέλετε θὰ κάνω; μὰ δρᾷζομαι πῶς ποτέ μου δὲν ἦμουν τόσο φρόνιμος.

— Καλά. Μά, πρῶτα πρῶτα, σᾶς παρακαλῶ, μὴ μοῦ σφίγγετε τόσο δυνατὰ τὰ χέρια ἔπειτα... ἔπειτα, πολὺ σᾶς συλλογίσθηκα.

— Καί;...

— Νά. Ἐφθασα στὸ συμπέρασμα πῶς, πρὶν ἀκόμα σᾶς γνωρίσω, ἐφέρθηκα μαζί σας σὰν παιδί. Εἶδα λοιπὸν πῶς εἰμαι πολὺ αγαθὴ, και ἐπαίνεσα τὸν ἑαυτὸ μου, ὅπως μᾶς συμβαίνει κάθε φορὰ πὸν κυττάζομε μέσα μας; και, γὰρ να διορθώσω τὸ λάθος μου, θέλω να μάθω ποῖος

λάκis ὁ «Μανιώδης», εἰς δὲν κατεχειροκροτεῖτο πάντοτε ὁ Καπέλλας, «ὁ Ἀριστόδημος» εἰς δὲν ὑπεκρίνετο τὸν μὲν Γόνιππον ὁ Μπίλλερ, την δὲ Κισσύραν ἡ Καλλιόπη Χρήστου και «ὁ Ἐξηνταβελώνης» τοῦ Μολιέρου¹.

Ἀτυχῶς και αἱ παραστάσεις της ἐπιτυχῆς δύναται τις εἰπεῖν, θεατρικῆς ταύτης περιόδου, διεκόπησαν τῷ 1854, οὐχὶ ἐλλείπει θεατῶν ὡς ἐγένετο ἄλλοτε, αλλά δι' ἐλλείψιν θηλυκῶν ἡθοποιῶν, καθόσον ἀμφοτέραι αἱ κυραὶ τοῦ θιάσου ὑπανδρεύθησαν, ἡ μὲν Ἀθηνα Φιλίππακη ταγματάρχην τινά, ἡ δὲ Καλλιόπη Χρήστου τὸν κ. Κοτζίαν.

ΝΙΚ. Ι. ΛΑΣΚΑΡΗΣ

¹ Την πρωτὴν Κυριακὴς τινος, καθ' ἣν ἐπρόκειτο τὸ ἐσπέρας να δοθῇ «ὁ Ἐξηνταβελώνης», ἐθεάθη ὁ Καρτέσιος μελετῶν τὸ μέρος του ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἣς ἦτο ἐπίτροπος!

στίλη δευτέρα, ὑποσημείωσις 1, στίχος 15) παρεῖσε εἰμαι βρέ, καμπούρης ἢ κουλὸς κ.τ.λ.» ἀναγνωστέον:

εἶσθε, και τί εἶσθε. Μὰ ἐπειδὴ δὲν ἦμπορῶ να ρωτήσω κανέναν άλλον ἐκτὸς ἀπὸ σᾶς, θὰ μοῦ πῆτε σεῖς. Ἐσεῖς θὰ μοῦ διηγηθῆτε την ἱστορίαν σας.

— Την ἱστορία μου! Δὲν ἔχω ἱστορία.

— Μοῦ τὸ ὑποσχεθήκατε χθές. Ἐπειτα, πάντα κατὰ θὰ ἔχη κανεὶς να πῇ ἀπ' τῆς ζωῆς του. Ἐξήσατε ἔτσι χωρίς καμιά ἱστορία; Πῶς μπορέσατε;

— Λοιπόν, ναί, ἔτσι ἔξισα, με τὸν ἑαυτὸ μου, μονάχος. Μονάχος, καταμόναχος. Καταλαβαίνετε τί θὰ πῇ μονάχος;

— Πῶς; Ποτέ, κανέναν δὲν εἶδατε;

— Πολλούς, —νά: πάντα μονάχος.

— Λοιπόν, σὲ κανένα δὲν μιλεῖτε.

— Σὲ κανέναν, τέλεια.

— Τί ἄνθρωπος! Πῆτε μου! Ἄ, καταλαβαίνω: θάχετε ἴσως καμιά γιαγιά ὅπως ἐγώ; εἶναι ἀόμματη, και ὡς τώρα τελευταῖα δὲν μ' ἄφινε να περάσω τὸ κατώφλι. Ἐχана ἔτσι ἀπὸ μέρα σὲ μέρα την ὀμιλία μου. Ἐδῶ και δύο χρόνια ἔκανα τρέλλες, και τότε ἔσκέφθηκα να καρφισώσω τὸ φουστάνι μου ἀπάνω στὸ δικό της φουστάνι, και... αὐτὴ εἶναι ἡ ζωὴ μας... Ἐκεῖνη πλέκει κάλτσες, ὡς εἶναι και τυφλή, κ' ἐγὼ τῆς διαβάζω. Ἐμεῖνα ἔτσι καρφισωμένη δύο χρόνια σχεδόν.

— Θεέ μου, τί κρῖμα! Μὰ ἐγώ, ὅχι, δὲν ἔχω γιαγιά.

¹ Θεατρικὴ Βιβλιοθήκη ἐκδομένη ἐπιμελείᾳ Ν. Ι. Λάσκαρη: «Αγαθόπουλος ὁ Ξηροχωρίτης», σελ. 4073-4142, ἐκδ. Γ. Φέξη, 1903. — Ἐν τῇ ἐκδόσει ταύτῃ διετηρήθη ὁ τίτλος: «Αγαθόπουλος ὁ Ξηροχωρίτης» καθόσον ἐπεκράτησε πλέον ἐν τῷ ἐλληνικῷ θεάτρῳ.

* Συνέχεια: «Παναθήναια» 31 Μαρτίου.
«Λευκὲς Νύχτες» ὀνομάζεται εις την Πετρούπολιν ἡ ἐποχὴ τοῦ θέρους, ὅπου ὁ ἥλιος δύει κατὰ τὰς 9 και ἀνατέλλει περὶ την 1ην πρωινήν ὥραν.

— Μὰ τότε, ἂν δὲν ἔχετε γιαγιά, γιατί μένετε στο σπίτι;

— Νὰ λοιπόν. Θέτε νὰ μάθετε ποὺς εἶμαι;

— Ναί, θέλω.

— Ἀληθινὰ ποὺς εἶμαι;

— Ἀληθινά.

— Λοιπόν, εἶμαι ἓνας τύπος.

— Τύπος! τί τύπος; (Καὶ ἄρχισε τέτοιο γέλιο, σὰν νὰ μὴν εἶχε γελάσει ἓναν ὁλόκληρο χρόνον). Μὰ εἶναι πολὺ ἀστεῖο αὐτό! Ἄς καθήσωμε ὅμως νὰ, ἐκεῖ, ἓνας πάγκος. Κανεῖς δὲν περνᾷ κανεῖς δὲν μᾶς ἀκούει. Ἀρχίστε τὴν ἱστορίαν σας, γιατί βλέπω πὼς με γελάσατε ἔχετε ἱστορία! Καὶ πρῶτα πρῶτα, πῆτε μου, τύπος τί σημαίνει;

— Τύπος θὰ πῇ ἄνθρωπος γελοῖος, εἶπα καὶ ἄρχισα κ' ἐγὼ νὰ γελῶ θὰ πῇ χαρακτήρ, νά... ἔρετε ἐπιτέλους τί θὰ πῇ ὄνειροπόλος;

— Ὀνειροπόλος; Μά, ἐγὼ εἶμαι ὄνειροπόλος. Πόσα πράγματα περνοῦσαν ἀπ' τὸ νοῦ μου τίς ἀτέλειωτες αὐτὲς μέρες πὺν ἐξοῦσα στὸ πλάι τῆς γιαγιάς μου! Τί μακρὺνὰ πὺν ταξίδενα! Μιὰ φορὰ φαντάσθηκα πὺς παντρεύομαι ἓναν κινέζον πρίγκιπα! Εἶναι ἔμορφα τέτοια ὄνειρα.

— Ἐξοχα! Ἀφοῦ ἡμπορεῖτε νὰ παντρευθῆτε ἓνα κινέζον πρίγκιπα, θὰ μ' ἐννοήσετε πολὺ καλά... Ἀλήθεια, ἀκόμα οὔτε ξέρω τὸ ὄνομά σας.

— Ἐπιτέλους πὺς τὸ πάθατε;

— Ἄ, δὲν μοῦ ἤρθε στὸ νοῦ. Ἦμουν τόσο εὐχαριστημένος...

— Νάστεγκα, με λένε.

— Μονάχα;

— Μονάχα. Δὲν σᾶς φτάνει;

— Πολύ, πολὺ μάλιστα, Νάστεγκα.

— Λοιπόν;...

— Λοιπόν, Νάστεγκα, ἀκοῦστε τὴ γελοία μου ζωὴ.

Ἐκάθησα δίπλα τῆς, καὶ σοβαρὸς, σχολαστικός, ἄρχισα, σὰν νὰ ἐδιάβαζα μέσα σὲ βιβλίον.

— Εἶναι, Νάστεγκα, σὴν Πετρούπολι—ἴσως νὰ μὴν τὸ ξέρετε—κάτι πολὺ παράξενα μέρη. Ὁ ἥλιος πὺν λάμπει παντοῦ, δὲν τὰ φωτίζει. Φαίνεται σὰν ἓνας δεύτερος ἥλιος, φτειασμένος ἐπίτηδες γιὰ τὰ μέρη αὐτά. Ἐκεῖ, ἀγαπητὴ μου Νάστεγκα, ζοῦν οἱ ἄνθρωποι μιὰ ζωὴ διαφορετικὴ ἀπὸ τὴν ἰδική σας, πὺν δὲν μοιάζει καθόλου με τὴ ζωὴ πὺν βράζει γύρω μας, πὺν μόλις θὰ μπορούσε κανεῖς νὰ τὴν φαντασθῇ σὲ καμιά μακρινὴ χώρα, ἄλλη παρὰ τὴν κανονικὴ ζωὴ τῆς ἐποχῆς μας. Ἡ ζωὴ αὐτὴ εἶναι ἡ ἰδική μου. Νάστεγκα, μιὰ ἀτμοσφαῖρα φανταστικὴ καὶ ἰδεώδης καὶ μαζὶ, ἀλλοίμονον, κατιτὶ χονδρὸ καὶ πεζὸ καὶ κοινόν.

— Θεέ μου, τί πρόλογος! Τί θ' ἀκούσω λοιπόν;

— Θ' ἀκούσετε, Νάστεγκα,—θαρρῶ πὺς ποτὲ δὲ θὰ παύσω νὰ σᾶς λέω Νάστεγκα—πὺς σὴν

γωνιὰν αὐτὴ ζοῦν ἄνθρωποι παράξενοι: ὄνειροπόλοι. Ἐνας ὄνειροπόλος δὲν εἶναι ἄνθρωπος σὰν τοὺς ἄλλους, εἶναι ἓνα ὄν οὐδέτερον· περνᾷ ἡ ζωὴ του μέσα σὲ μιὰν ἀτέλειωτὴ σκιά, σὰν νὰ θέλῃ νὰ κρυφτῇ ἀπὸ τὸ φῶς τῆς ἡμέρας. Χώνεται στὸ κανκί του σὰν τὸν σάλιαγκα ἢ, ἀκόμα καλύτερα, μοιάζει με γελῶνα. Γιατί, νομίζετε, ἀγαπᾷ τόσο πολὺ τοὺς τέσσερις τοίχους του, πὺν τὸ πολὺ πολὺ, θὰ εἶναι βαμμένοι πρασινωποῖ, κιτρινωποῖ ἀπὸ τὸν καπνὸ, καὶ μελαγχολικοῖ; Γιατί ὁ γελοῖος αὐτὸς ἄνθρωπος, κάθε φορὰ πὺν ἔρθῃ στὸ σπίτι του ἓνας ἀπὸ τοὺς λίγους του φίλους, (καὶ στὸ τέλος δὲν τοῦ μένει κανένας) τὸν δέχεται με τόσο στενοχώρια, με πρόσωπο ἀλλαγμένο, σὰν νὰ εἶχε κάμει κάτι κακό, σὰν νὰ τὸν εἶχαν πιάσῃ νὰ κατασκευάζῃ ψεύτικα χαρτονομίσματα ἢ νὰ ἐτοιμάζεται νὰ στείλῃ στίχους σὲ καμιά ἐφημερίδα, γράφοντας ἀνωνύμως ὅτι ὁ ποιητὴς ἔχει πεθάνει καὶ ὅτι ἓνας του φίλος νομίζει χρέος ἑρὸν νὰ δημοσιεύῃ τὰ ἔργα του; Γιατί, Νάστεγκα, ὅσοι πηγαίνουν στὸ σπίτι τοῦ ὄνειροπόλου αὐτοῦ, δὲν κατορθώνουν ν' ἀρχίσουν μιὰν ὁμιλίαν; Γιατί νὰ μὴ γελᾷ οὔτε νὰ κάμνῃ ἓνα ἀστεῖο; Καὶ ὅμως ἄλλου, σὲ ἄλλες περιστάσεις, δέχεται καὶ τὰ γέλια καὶ τὰ ἀστεῖα ὅταν μιλοῦν διὰ γυναῖκες ἢ διὰ τίποτε ἄλλο. Γιατί, ἐπιτέλους, ὁ φίλος του, ἀπὸ τὴν πρώτη του ἐπίσκεψιν—ἀγκαλὰ δὲν θὰ γείνη καὶ δεύτερη—στενοχωριέται τόσο, ἔπειτα ἀπὸ τὰ πρῶτα λόγια, βλέποντας τὸ ἀλλαγμένο πρόσωπο τοῦ νοικοκύρη, πὺν κ' αὐτὸς στὸ τέλος τὰ χάνει ὁλωςδιόλου ὕστερα ἀπὸ χίλιες προσπάθειες νὰ ζωηρέψῃ τὴν κουβένταν, γιὰ νὰ μὴ φανῇ χωριάτης, νὰ μιλήσῃ διὰ γυναῖκες καὶ νὰ μὴ δυσανεστήσῃ τὸν κακομοῖρον αὐτὸν πὺν ἤρθε νὰ τὸν ἐπισκεφθῇ, ἔτσι, κατὰ λάθος; Καὶ γιατί ὁ φίλος του σηκώνεται ξαφνικὰ γιὰ μιὰ βιαστικὴ δουλειὰ πὺν θυμήθηκε αὐτὴ τὴ στιγμή, χαιρετᾷ με κάποια δυσανεσκειαν καὶ μόλις μπορεῖ νὰ τραβήξῃ τὸ χέρι του ἀπὸ τὸ πολὺ σφίξιμο πὺν με αὐτὸ προσπαθεῖ ὁ νοικοκύρης νὰ τοῦ ζητήσῃ συχώρεσιν; Γιατί μόλις φύγῃ, ὁ φίλος του ἀρχίζει νὰ γελᾷ καὶ νὰ ὀρκίζεται πὺς δὲν θὰ ξαναγυρίσῃ σὲ τέτοιο παράξενον, ἀγαθὸν ὅμως ἄνθρωπο, πὺν ἡ φυσιογνωμία του λὲς καὶ μοιάζει με τῆς δυστυχισμένης ἐκείνης γάτας, πὺν γιὰ νὰ φύγῃ τὰ παιδιὰ πὺν τὴν τυραννοῦσαν, ἤρθε καὶ χώθηκε κάτω ἀπὸ τὴν καρέκλαν του καὶ ἤσυχα ἐκεῖ καθαρίζονταν φέρνοντας τὸ μπροστινὸ χέρι μιὰ στὴ γλῶσσα τῆς καὶ μιὰ στὸ πρόσωπό τῆς καὶ ἀκόμα πολὺ ἔπειτα ἐκύτταζε με κάποια κάκια τὴν φύσιν καὶ τὴ ζωὴ...

— Ἀλήθεια, εἶπε ἡ Νάστεγκα, πὺν ἄκουε με στόμα ἀνοιχτὸ τὴ διήγησί σου. Γιατί με ρωτᾶτε αὐτὰ τὰ παράξενα πράματα; Βέβαια θὰ εἶναι παρμένα ἀπ' τὴ δική σας ζωὴ.

— Βέβαια, ἀποκρίθηκα σοβαρά.

— Τότε σᾶς ἀκούω· θέλω νὰ μάθω τὸ τέλος...

— Θέλετε νὰ μάθετε, Νάστεγκα, τί ἀπόγεινε ἡ γατοῦλα πὺν χώθηκε κάτω ἀπὸ τὴν καρέκλαν, δηλ. τί ἀπόγεινα ἐγὼ ὁ ταπεινὸς ἥρωας αὐτῶν τῶν πραγμάτων. Θέλετε νὰ μάθετε γιατί ὅλη μου ἡ μέρα νὰ ταραχθῇ ἀπὸ τὴν ἐπίσκεψιν ἑνὸς φίλου, γιατί νὰ εἶμαι ἔτσι στενοχωρημένος μ' αὐτόν, γιατί τὸν δέχθηκα με τέτοιον τρόπο, πὺς αἰσθάνθηκα τόσο ταπεινώσιν με τὴν ἀφιλοξενίαν μου.

— Ναί, ναί, θέλω νὰ τὰ μάθω. Ἀλήθεια, τὸ διηγείσθε τόσο ἔμορφα. Μά, δὲν θὰ μπορούσατε νὰ τὰ πῆτε πειὸ ἀπλᾷ; Θαρρεῖ κανεῖς πὺς τὰ διαβάζετε μέσα σὲ βιβλίον.

— Ὁχι, ἀποκρίθηκα, αὐστηρὰ καὶ ἐπιβλητικὰ. Ἀγαπητὴ μου Νάστεγκα, τὸ ξέρω πὺς διηγούμαι ἔμορφα, μὰ, δὲν ἡμπορῶ διαφορετικὰ. Μοιάζω, ἀγαπητὴ μου Νάστεγκα, με τὸ πνεῦμα τοῦ τσάρου Σολομώντος πὺν ἐξῆσε χίλια χρόνια μέσα σ' ἓνα ἀσκι σφραγισμένο με ἑπτὰ σφραγίδες. Τώρα, ἀγαπητὴ μου Νάστεγκα, ἀπὸ τὴ στιγμή πὺν ἀνταμωθήκαμε καὶ πάλι, ἔπειτα ἀπὸ τόσο μακρινὸ χωρισμό,—γιατί σᾶς γνωρίζω χρόνια τώρα, Νάστεγκα· εἶναι καιρὸς πὺν ζητοῦσα κάποιον, ἐσᾶς ἀκριβῶς, καὶ ἦτον μοιραῖο νὰ ἴδωθοῦμε—με χίλια μάτια σᾶς κυττάζω, καὶ σὰν ποτάμι ξεχειλίζουν τὰ λόγια· ἀλλοιώτικα θὰ μ' ἔπνιγαν. Σᾶς παρακαλῶ λοιπόν, Νάστεγκα, μὴ με σταματᾶτε· ἀκούσετε ὑποταχτικὰ, εἰδεμὴ νὰ παύσω.

— Ὁχι, ὄχι, ὄχι, ποτέ. Λέγετε· δὲν μιλῶ πειὰ λέξι.

— Ἐξακολουθῶ. Εἶναι, ἀγαπητὴ μου Νάστεγκα, μιὰ ὥρα τῆς ἡμέρας πὺν πολὺ τὴν ἀγαπῶ. Ἡ ὥρα πὺν κάθε ἐργασία τελειώνει, καὶ ὅλοι πηγαίνουν στὸ σπίτι τους νὰ φάγουν καὶ ν' ἀναπαυθοῦν καὶ ὅπου πηγαίνοντας συλλογίζονται πὺς νὰ περάσουν καλύτερα τὴ βραδεῖαν, καὶ τὸν καιρὸ πὺν τοὺς μένει ἐλεύθερος. Τὴν ὥραν ἐκείνην, ὁ ἥρωας μας—ἀφῆστε, Νάστεγκα, νὰ σᾶς διηγούμαι στὸ τρίτο πρόσωπο· εἶναι δύσκολο πολὺ νὰ μιλή κανεῖς γιὰ τὸν ἑαυτό του—, τὴν ὥραν ἐκείνην λοιπόν, ὁ ἥρωας μας, πὺν δὲν εἶναι κανένας χασομέρης, πηγαίνει κ' αὐτὸς μαζί με τοὺς ἄλλους. Ὅμως ἓνα παράξενο συναίσθημα, χαρούμενο, φαίνεται στὸ γλωσσὸ καὶ κουρασμένο του πρόσωπο. Παρατηρεῖ με προσοχὴ τὴ βραδυνὴν αὐτὴν πὺν σβύνεται σιγὰ σιγὰ στὸν οὐρανὸ τῆς Πετρούπολεως. Παρατηρεῖ ὅπου εἶπα, λέω ψέμα· δὲν παρατηρεῖ· κυττάζει στὸ κενὸν σὰν ἄνθρωπος ἀποκαμωμένος ἢ ἀπορροφημένος ἀπὸ ἄλλα πειὸ σοβαρά. Ἐτσι, ἐδῶ κ' ἐκεῖ μονάχα καὶ σχεδὸν ἄθελα, προφθάνει νὰ ρίξῃ καὶ γύρω του μιὰ ματιά. Εἶναι εὐχαριστημένος πὺν ἔχει ξεμπερδέψῃ με τὴν ἐργασίαν του ὡς αὔριο, χαρούμενος σὰν τὸν μαθητὴ πὺν φεύγει ἀπὸ τὸ σχολεῖο καὶ τρέχει στὰ ἀγαπημένα

του παιχνίδια καὶ στὶς τρέλλες του. Κυττάζει τον, Νάστεγκα, καὶ θὰ ἴδῃτε πὺς ἡ χαρὰ ἐπέρασε εὐεργετικὴ ἀπάνω στὰ νεῦρα του τὰ εὐαίσθητα καὶ σὴν ταραγμένη φαντασία του. Σκέπτεται. Νομίζετε ἴσως ὅτι συλλογίζεται τὴν ὥραν τοῦ φαγητοῦ ἢ τὴν τελευταία βραδεῖαν; Τί κυττάζει ἔτσι δά; Αὐτὸν ἄραγε πὺν ἐχαιρέτησε τόσο «καλλιτεχνικὰ» ἐκείνη τὴν κυρία, ὅταν πέρασε κοντὰ του μέσα στὸ ὠραῖο ἀμάξι πὺν εἶχε ζεμένα τόσο ὠραῖα ἄλογα; Ὁχι, Νάστεγκα, δὲν τὸν ἀπασχολοῦν αὐτὰ τὰ μικροπράματα. Ἡ ζωὴ του ἡ ἐσωτερικὴ εἶναι γεμάτη τώρα. Γεμάτη καὶ ὁ ἥλιος πὺν βασιλεύει εἶναι κατιτὶ γι' αὐτόν καὶ γεννᾷ μέσα του χίλια συναισθήματα. Προσέχει σὲ καθετὶ πὺν εἶναι τὸ σὸν δρόμο του ἢ θεὰ Φαντασία—ἐδιαβάσετε τὸν Ζουκόβσκυ, ἀγαπητὴ μου Νάστεγκα;—ἐπλεξε με τὰ θαυματουργὰ τῆς χέρια τὸ χρυσὸ τῆς πέπλο καὶ ἀρχίζει νὰ χύνῃ στολίδια ζωῆς φανταστικῆς. Ἐφερε τὸν ἥρωά μας στὸν ἔβδομο οὐρανὸ «τὸν κρυστάλλινο», μακρὺνὰ πολὺ ἀπὸ τὸ ὠραῖο πεζοδρόμιον τὸ στρωμένο με γρανίτη πὺν πατεῖ ἀπόψε πηγαίνοντας στὸ σπίτι του. Κάνετε πὺς τὸν σταματᾶτε, ρωτῆστε τον ἔξαφνα πὺν βρίσκεται, τί δρόμους ἐπέρασε· τίποτε δὲν θυμάται, οὔτε πὺν πῆγε, οὔτε πὺν βρίσκεται ξέρε, καὶ ἀπὸ τὴν ντροπὴν του θὰ σᾶς πῇ κανένα ψέμα. Γι' αὐτὸ καὶ τινάχτηκε, καὶ μόνο πὺν δὲν ἔβαλε τίς φωνές, ὅταν μιὰ σεβάσμια γρηοῦλα τὸν σταμάτησε νὰ τὸν ρωτήσῃ ἀπὸ πὺν πηγαίνουν στὸ εἶδος μέρος. Σκεπτικὸς ἐξακολουθεῖ τὸ δρόμον του καὶ οὔτε ἀντιλαμβάνεται ὅτι πολλοὶ γυρίζουν καὶ τὸν βλέπουν χαμογελώντας καὶ ὅτι τὰ μικρὰ κοριτσάκια φεύγουν φοβισμένα καὶ πάλι ξαναγυρίζουν νὰ ἴδωσιν τὸ χαμόγελο καὶ τὰ κινήματά του. Γρήγορα ὅμως καὶ ἡ γρηοῦλα καὶ οἱ περαστικοὶ οἱ περίεργοι καὶ τὰ μικρὰ κοριτσάκια πὺν τὸν περιγελοῦν, σβύνονται μέσα στὸ ὄνειρόν του καὶ ὁ παράξενος ἄνθρωπος ἐπιστρέφει στὸ ἀσπλὸν του χωρὶς νὰ τὸ καταλάβῃ, τρώγει χωρὶς νὰ τὸ καταλάβῃ καὶ μόνον τότε ἀνοίγει τὰ μάτια, ὅταν ἡ Ματρίνα, ἡ ὑπὲρ-τρία, σηκώνει τὸ τραπέζι καὶ τοῦ φέρνει τὴν πίτταν του. Ἀρχίζει νὰ νυχτώνῃ καὶ αἰσθάνεται μονάχος καὶ μελαγχολικός. Ὅλο του τὸ βασίλειον γκρεμίζεται χωρὶς θόρυβο καὶ οὔτε ἀφίνει πίσω τον τίποτε... σὰν βασίλειον ἀπὸ ὄνειρον. Ὅμως γρήγορα ἓνα συναίσθημα σκοτεινὸ γεννιέται μέσα του, ἄγνωστο συναίσθημα, ἓνας καινούριος πόθος, καὶ ἄλλα ὄνειρα ἀρχίζουν νὰ τὸν τριγυρίζουν. Καὶ τότε ζωηρεύει καὶ βράζει, ὅπως τὸ νερὸ σὴν κατσαρόλῃ τῆς κερὰ-Ματρίνας. Παίρνει ἓνα βιβλίον, ὅπου τυχῇ, τὸ ἀνοίγει καὶ τὸ ἀφίνει ἔπειτα ἀπὸ λίγα λεπτά. Ἡ φαντασία του εἶναι ταραγμένη· μιὰ νέα εὐτυχία ἀνατέλλει· με ἄλλα λόγια, ἐπῆρε καινούρια δόσι ἀπὸ τὸ λεπτὸ αὐτὸ δηλητήριο πὺν κρύβει μέσα του

τὸ σκληρὸ μεθύσι τῆς ἐλπίδος. Τί σημαίνει ἡ ζωὴ ἢ πραγματικὴ ὅπου καθεστὶ σ' αὐτὴν εἶναι ψυχρὸ, θλιβερό!... Δυστυχισμένοι ἐσεῖς, σκέπτεται ὁ ὄνειροπόλος, οἱ ἄνθρωποι τῆς πραγματικότητος!—Μὴ παραξενεσθε γι' αὐτὴν τοῦ τῆ σκέψι. Ὡ, νὰ ἐβλέπατε τὰ μαγικὰ ὁράματα ποὺ τὸν τριγυρίζουν, τὰ θαυμαστά χρώματα τῆς εἰκόνης τῆς ζωῆς! Καὶ πόσα ἐπεισόδια! Τί ἀτελείωτη σειρὰ εἰκόνων! Μά, τί σκέπτεται; Καθεστὶ. Τὸν ποιητὴ, παραγνωρισμένον στὴν ἀρχὴ καὶ ἔπειτα στεφανωμένον μὲ δάφνινον στεφάνι, τὴν προτίμησι ποὺ ἔχει πρὸς τὸν Ὀρμαν, τὴ νύκτα τοῦ Ἀγίου-Βαρθολομαίου, τὰς ἡρωϊκὰς πράξεις τοῦ Ἰβάν Βασιλιέβιτς ὅταν ἐκυρίευσε τὸ Καζάν, τὸν Ἰωάννην Οὐδς παρουσιαζόμενον στὴ συνδιάσκεψι τῶν καρδινάλιων, τὴν ἐπίκλησι τῶν νεκρῶν εἰς τὸν «Ροβέρτον Διάβολον» — ξέρετε αὐτὸ τὸ κομμάτι ποὺ θυμίζει νεκροταφεῖο—στὴ διάβασι τῆς Βερεζίνας, τὸ διάβασμα ἐνὸς ποιήματος στὸ σπίτι τῆς κοντέσσας Δ., τὸν Δαντόν, τὴν Κλεοπάτρα καὶ τοὺς ἐρωμένους της, τὸ μικρὸ σπιτάκι στὴν Κολόμνα, τὴν ἀγαπημένη ψυχούλα ποὺ μπορούσε νὰ βρισκεται στὸ πλάϊ του, στὸ μικρὸ τοῦ ἄσυλο, κατὰ τὶς ἀτελείωτες χειμωνιάτικες νύχτες, νὰ τὸν ἀκούῃ προσεκτικῶς καὶ γλυκεῖα ὅπως εἶσθε ἐσεῖς, Νάστεγκα... Ὁχι, Νάστεγκα, τί τὴν θέλει τὴν πραγματικὴ ζωὴ ὁ ἀδιόρθωτος αὐτὸς τεμπέλης, τὴν κακομοιρασμένη αὐτὴ ζωὴ ποὺ θὰ τὴν ἐχάριζε ὁλόκληρη γιὰ μιὰν ὥρα τοῦ δικοῦ του φανταστικοῦ κόσμου; Εἶναι ἀλήθεια πὼς ἔχει καὶ ὥρες κακῆς μὰ περιμένοντας νὰ περάσουν δὲν ἐπιθυμεῖ τίποτε, γιὰ τίποτε δὲν τὸν μέλει, εἶναι παντοδύναμος, ἄρχοντας, εἶναι δημιουργὸς τῆς ζωῆς του, ποὺ τὴν πλάττει σὲ κάθε στιγμή ὅπως αὐτὸς θέλει. Εἶναι τόσο εὐκόλο νὰ φτείσῃς ἕναν κόσμον φανταστικό! Καὶ ποῖος ξέρει; Ἴσως νὰ εἶναι καὶ πειδὶ ἀληθινὸς ἀπὸ τὸν ἀληθινὸν κόσμον. Γιατί λοιπόν, πῆτε μου, Νάστεγκα, γιατί λοιπόν τὴ στιγμή αὐτὴ τὰ δάκρυα ἀνεβαίνουν στὰ μάτια τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ, ποὺ δὲν ἔχει καμιὰ λύπη στὴν ψυχὴ του; Γιατί νύχτες ὁλόκληρες νὰ περνοῦν σὰν νὰ ἦταν λίγες ὥρες; Καὶ ὅταν ἡ ρόδινη αὐγὴ ἀρχίζει νὰ χύνεται ἀπάνω στὰ παράθυρα, ὁ ὄνειροπόλος μας κουρασμένος σηκώνεται ἀπὸ τὸ ντιβάνι καὶ πέφτει στὸ κρεβάτι του. Θάλεγε κανεῖς, Νάστεγκα, πὼς εἶναι ἐρωτευμένος! Κυττάξετέ τον μονάχα, καὶ θὰ πεισθῇτε. Μά, μπορείτε νὰ πιστέψετε πὼς ποτὲ δὲν ἐγνώρισε τὴ ζωὴ ποὺ ἀγκάλιαζε μέσα στὴν παραφορὰ τοῦ ὄνειρου του; Τί! Ἐρρέμβαζε λοιπόν στὸ κενόν; Εἶναι δυνατόν νὰ μὴν ἐπῆραν τὸν ἴδιο δρόμον τῆς ζωῆς χέρι-χέρι, γιὰ χροῖα πολλά, μὲ μιὰ ψυχὴ; Καὶ τὴν ἀργινὴ ὥρα τοῦ χωρισμοῦ, δὲν ἔσκυψε ἐκείνη στὸ στήθος του κλαίοντας, ἐνῶ ἡ τρικυμία τῆς χαμένης ἀγάπης των τὴν ἔκαμε νὰ μὴν ἀκούῃ τὴν θύελλα

ποὺ μαινότανε ἔξω; Ὅλα αὐτὰ λοιπὸν ἦταν ὄνειρο; ὁ μελαγχολικὸς κῆπος, ὁ μοναχικὸς, ὁ ἄγριος, τὰ μονοπάτια τὰ καταπράσινα ὅπου ἐπεριπάτησαν τόσες φορές μαζί «ἀτελείωτες ὥρες καὶ τρυφερές;» Καὶ τὸ παράξενο αὐτὸ σπίτι τῶν προγόνων της, ὅπου ἔζησε τόσον καιρὸ μονάχη καὶ μελαγχολικὴ μὲ τὸν ἄνδρα της τὸν αἰώνια σκεπτικό, ἕνα γέρο ψωριάρι ποὺ τὸν φοβόντανε οἱ δύο ἐρωτευμένοι! Τί μαρτύριο γι' αὐτὴν καὶ τί μαρτύριο καὶ γιὰ τοὺς δύο ἐρωτευμένους! Θεέ μου! Ἀργότερα δὲν τὴν εἶδε κάτω ἀπὸ ξένον οὐρανὸ, στοὺς τροπικοὺς, σὲ μιὰ αἰωνίως θαυμαστὴ πόλι, μιὰ λαμπρὴ χορευτικὴ νύχτα, ποὺ ἔπαιζε ἡ μουσικὴ, σ' ἕνα παλάτι — σὰς τ' ὀρκίζομαι, Νάστεγκα, σ' ἕνα παλάτι — στὸν ἐξώστη τὸν στολισμένον μὲ μυρτιές καὶ τριαντάφυλλα, ὅπου, ἀναγνωρίζοντας τον ἐκείνη φανερώθηκε γρήγορα καὶ τοῦ εἶπε σ' αὐτὴ: «Εἶμαι ἐλεύθερη» καὶ ἔπεσε στὴν ἀγκάλῃ του λησιμονώντας ὅλα; Καὶ τὸ σπίτι τὸ σιωπηλό, καὶ ὁ γέρος ὁ δύσκολος καὶ ἡ μελαγχολικὴ κατοικία στὴ χώρα τὴ μακρινή, καὶ ὁ πάγκος ὅπου ἔπεσε ἀπελπισμένος ἔπειτα ἀπὸ τὰ τελευταῖα φιλήματα τοῦ ἀποχωρισμοῦ;... Δὲν εἶναι ἀρκετό, Νάστεγκα, γιὰ νὰ ταραχθῇ κανεῖς καὶ νὰ κοκκινίσῃ σὰν τὸν μαθητὴ ποὺ πιάστηκε νὰ κόβῃ τὰ μῆλα τοῦ γείτονα, ἂν, ἔπειτα ἀπὸ τόσα πράγματα τραγικὰ, ἕνας φίλος ἀπροσδόκητος ἀνοιγε ξαφνικὰ χαρούμενος τὴν πόρτα σας καὶ ἐφώναζε, σὰν νὰ μὴν εἶχε τίποτε συμβῇ: «Ἀγαπητέ μου, ἐπιστρέφω ἀπὸ τὸ Παυλόβσκι» ὁ γέρο κόντες ἀπέθανε! Τί χαρὰ γιὰ τοὺς δύο ἐρωτευμένους...

Ἐσιώπησα. Θυμοῦμαι ποὺ πολὺ ἐπροσπάθησα νὰ γελάσω. Μὲ κατεῖχαν κατὶ ιδέες διαβολικῆς. Αἰσθανόμουν τὰ μάτια μου νὰ διακρύβουν καὶ κατὶ μοῦ ἐπνιγε τὴ φωνή... Περιμένα νὰ ἰδῶ τὴ Νάστεγκα νὰ γελάσῃ πρώτη μὲ τὸ ἀνοιχτὸ καὶ παιδικὸ γέλιο της καὶ ἄρχισα νὰ μετανοιώνω ποὺ προχώρησα τόσο πολὺ καὶ διηγῆθαι ὅτι τόσον καιρὸ ἔκρυβα μέσα στὸ στήθος μου. Γι' αὐτὸ ἤθελα νὰ μπορούσα νὰ γελάσω πρῶτος ἐγώ. Ὅμως ἔμεινε σιωπηλὴ, σφίγγοντας μου ἐλαφρὰ τὰ χέρια καὶ μὲ ρώτησε μὲ σιγανὴ φωνή:

— Ἀλήθεια, πάντα ἔτσι ἐξήσατε;

— Πάντα Νάστεγκα, πάντα, καὶ ἔτσι νομίζω πὼς θὰ ζήσω ὡς τὸ τέλος.

— Ὁχι, δὲν εἶναι δυνατόν, εἶπε συγκινημένη. Μήπως θὰ μπορούσα ἐγὼ νὰ περάσω ὅλη μου τὴ ζωὴ στὸ πλάϊ τῆς γαργιάς μου; Δὲν ἀξίζει νὰ ζῇ κανεῖς ἔτσι.

— Τὸ ξέρω, Νάστεγκα, τὸ ξέρω. Καὶ τὸ ξέρω ἀκόμα περισσότερο ἀπὸ τὴ στιγμή ποὺ σὰς μίλησα· γιατί ὁ θεὸς σὰς ἔστειλε, ἄγγελε ἀγαπημένε, νὰ μοῦ τὸ πῆτε καὶ νὰ μοῦ τὸ ἀποδείξετε. Ὅταν εἶμαι κοντά σας, ὅταν σὰς μιλῶ, μοῦ φαί-

νεται πὼς δὲν ὑπάρχει γιὰ μένα οὔτε μέλλον, οὔτε τίποτε. Τί νὰ ὄνειροπολήσω τώρα ποὺ εἶμαι εὐτυχισμένος κοντά σας, ἀληθινά; Εὐλογημένη νὰ εἰσθε σεῖς ποὺ δὲν με ἀποφύγατε καὶ ποὺ θὰ σὰς χρεωστῶ μιὰ βραδεῖα εὐτυχισμένη.

— Ὁχι, ὄχι, εἶπε ἡ Νάστεγκα. Δὲν εἶναι δυνατόν νὰ χωρισθοῦμε ἔτσι, ἔπειτα ἀπὸ δύο βραδεῖες.

Τὰ μάτια της ἦταν δακρυσμένα.

Ὡ Νάστεγκα, Νάστεγκα! ξέρετε πόσο μακρινὴ θὰ ἦναι ἡ χαρὰ ποὺ μοῦ δώσατε; Ξέρετε πὼς τώρα ἔχω καλύτερην ἰδέα γιὰ τὸν ἑαυτό μου; ἔχω λιγώτερη τύψι τώρα γιὰ τὴν προηγουμένη μου ζωὴ. Τέτοια ζωὴ εἶναι ἀμάχημα. Καὶ μὴ νομίζετε πὼς μεγάλωσα τίποτε ἀπ' αὐτὰ ποὺ σὰς εἶπα. Ὁχι, τίποτε δὲν εἶναι ἐξογκωμένον. Εἶναι στιγμὲς ποὺ μὲ πιάνει τέτοια μελαγχολία... Μοῦ φαίνεται πὼς δὲν ἤμπορῶ πειὰ νὰ ζήσω καὶ καταριέμαι τὸν ἑαυτό μου. Ὑστερα ἀπὸ τὶς γεμάτες ἀπὸ φαντάσματα νύχτες μου, ἔρχονται φοβερὲς στιγμὲς πραγματικότητος. Καὶ γύρω μου ἡ ζωὴ γυρίζει ὁλοένα, ἡ ζωὴ ποὺ δὲν εἶναι κατὰ παραγγελίαν... Καὶ ὅμως καὶ αὐτὴ θὰ σβύσῃ ὅπως τὸ δικό μου τὸ ὄνειρο. Γρήγορα θὰ εἶναι οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ ὅτι θὰ εἶναι τὰ ὁράματά μου. Ὅμως ἐκεῖνοι εἶναι σειρὰ φαντασμάτων, ποὺ ἔρχονται τὸ ἕνα μετὰ τὸ ἄλλο· κανένας ἄνθρωπος δὲν μοιάζει μὲ τὸν ἄλλον, ἐνῶ οἱ φοβισμένοι ρεμβασμοί μου, τὰ ὄνειρά μου τὰ σκλαβωμένα ἀπὸ μιὰ σκιά, εἶναι συνηθισμένα, μονότονα· γεννιῶνται ἀπὸ τὸ πρῶτο σύννεφο ποὺ σκιαζει τὸν ἥλιον· ὁράματα μελαγχολικά, θλιβερά φαντάσματα. Καὶ ἀποκάμνει ἀπὸ τὴν παντοτεινὴ αὐτὴ ἀτένισι, ἀποκάμνει ἡ ἀκούραστη φαντασία. Τὰ ἰδεώδη ἔρχονται τὸ ἕνα μετὰ τὸ ἄλλο· περνοῦν, γκρεμίζονται, καὶ ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχει ἄλλο τίποτε, ἀπάνω σ' αὐτὰ τὰ ἐρείπια χτίζει κανεῖς ἕνα νέο ἰδανικόν.

Καὶ ὅμως ἡ ζωὴ τὸ ζητεῖ αἰώνια τὸ ἰδανικόν αὐτό, καὶ μάταια ψάχνει ὁ ὄνειροπόλος στὴ στάχτη τῶν παλαιῶν ρεμβασμῶν του, ζητώντας μιὰ σπῖθα γιὰ νὰ βγάλῃ μ' αὐτὴν τὴ φλόγα ποὺ θὰ ξαναθερμάνῃ τὴ νεκρωμένη καρδιά του καὶ θὰ τοῦ ἀποδώσῃ τὶς παλῆς του ἀγάπες, τὰ ὥραια του σφάλματα, καθεστὶ ποὺ τοῦ ἔδινε ζωὴ. Θὰ τὸ πιστέψετε πὼς χαίρομαι γιὰ πράγματα ποὺ δὲν ἔγιναν, μὰ ποὺ θὰ μοῦ ἦταν ἀγαπητά;... Καὶ τὸ νὰ χαίρεται κανεῖς γιὰ τέτοια πράγματα, γιατί ἔφυγαν πειὰ τὰ κοντά μου ὄνειρα καὶ δὲν ἤμπορῶ πειὰ νὰ ρεμβάσω, καταλαβαίνετε, ἀγαπημένη μου, πὼς αὐτὸ εἶναι σὰν ν' ἀνοίγῃ κανεῖς τὸν τάφο του. Θὰ τὸ πιστέψετε πὼς κατορθώνω νὰ περιγράψω τὰ χρώματα τοῦ τοπίου ὅπου ἐσκέφθηκα πὼς ἤμπορῶσα νὰ ἤμουν εὐτυχῆς; Καὶ τὰ ξαναβλέπω

αὐτὰ τὰ τοπία, σταματῶ, ξεχνῶ τὸ παρόν, τὸ συνυφαίνω μὲ τὸ παρελθόν, καὶ πλανιέμαι σὰν σκιά χωρὶς πόθον, χωρὶς σκοπόν. Πόσα πράγματα θυμοῦμαι, ἄθελα, πὼς ἐδῶ, πρὶν ἕνα ἔτος, αὐτὴ τὴν ὥρα, σ' αὐτὸ τὸ πεζοδρόμιον, ἐγυρίζα μονάχος, ὅπως σήμερα μελαγχολικὸς. Τότε ὅμως δὲν ρωτοῦσα ἀκόμα τὸν ἑαυτό μου: Ποῦ εἶναι τὰ ὄνειρα; Καὶ νά, σηκώνω τὸ κεφάλι καὶ λέω: Τί γρήγορα ποὺ περνοῦν τὰ χρόνια! Τί ἔκαμες; Ἐξήσες; Κύτταξε πὼς καθεστὶ εἶναι νεκρωμένο! Τὰ χρόνια θὰ περάσουν. Ὅλοένα περισσότερο θὰ σὲ θλίβῃ ἡ μοναξιά σου καὶ θὰ φθάσουν τὰ γηρατεῖα ἀκουμπώντας σ' ἕνα παληόξυλο· ὁ κόσμος τῶν ὀνείρων σου θὰ σβύσῃ... Νοέμβριος... Δεκέμβριος... Τὰ δέντρα θὰ εἶναι χωρὶς φύλλα... Ὡ Νάστεγκα, εἶναι μελαγχολικὸ νὰ γεράσῃ κανεῖς χωρὶς νὰ ζήσῃ, χωρὶς νὰ ἔχῃ οὔτε τὴν ἀνάμνησιν τῆς εὐτυχίας! Γιατί τίποτε δὲν ἔχω ὅπου νὰ μοῦ μείνῃ ἡ ἀνάμνησις ἡ ζωὴ μου εἶναι ἕνα μηδενικόν, ἕνα ὄνειρο...

— Μὴ μὲ κάνετε λοιπὸν νὰ κλαίω, εἶπε ἡ Νάστεγκα, σφογγίζοντας τὰ δάκρυα. Τώρα, ἐτελείωσε ἡ διήγησίς σας; Ἐγὼ εἶμαι μιὰ κόρη ποὺ δὲν ἤξερω πολλὰ γράμματα, μολονότι ἡ γαγιά μου ἐφρόντισε νὰ μὲ σπουδάσῃ. Ὅμως, σὰς βεβαιώνω πὼς σὰς ἐννοῶ. Πῆτε πὼς πάντα θὰ ἦμαι κοντά σας. Εἶχα κ' ἐγώ, ὄχι τίς ἴδιες, ὅμοιες σχεδὸν θλίψεις μὲ τίς δικῆς σας ὅταν ἡ γαγιά μου μὲ εἶχε καρφισμένην στὸ φουστάνι της. Βέβαια δὲν ἤξερω νὰ διηγῶ τόσο ἔμορφα, ὅπως ἐσεῖς. Δὲν ἐσπούδασα ἀρκετά, — εἶναι φανερό πὼς τὰ λόγια μου τὰ γεμάτα πάθος καὶ ὁ τρόπος ποὺ διηγούμην τῆς εἶχαν ἐμπνεύσει σεβασμὸ — εἶμαι ὅμως πολὺ εὐχαριστημένη ποὺ μοῦ ἐμπιστευθήκατε τὴ ζωὴ σας. Τώρα σὰς γνωρίζω, καὶ θὰ μὲ γνωρίσετε καὶ σεῖς. Θὰ σὰς τὰ εἰπῶ κ' ἐγὼ ὅλα. Εἰσθε πολὺ ἔξυπνος ἄνθρωπος καὶ θὰ μὲ συμβουλευέστε.

— Ἀ, Νάστεγκα, ἀποκριθῆκα, δὲν ἤξερω νὰ δίνω συμβουλές. Μοῦ φαίνεται ὅμως πὼς θὰ μπορούσατε καὶ σεῖς, καθὼς κ' ἐγώ, νὰ μοῦ δώσατε πολὺ ἔξυπνες συμβουλές. Λοιπόν, τί θέλετε νὰ σὰς συμβουλεύσω; Τώρα εἶμαι χαρούμενος, εὐτυχισμένος καὶ εὐκόλο θὰ σὰς πῶ ὅτι θελήσετε.

— Τὸ ξέρω, εἶπε γελώντας ἡ Νάστεγκα· μὰ ἡ συμβουλὴ ποὺ θὰ μοῦ δώσατε πρέπει νὰ εἶναι ὄχι μόνον ἔξυπνη μὰ καὶ καρδιακὴ, σὰν ἀπὸ φίλον παλαιόν.

— Σύμφωναι, Νάστεγκα, εἶπα πρόθυμος. Νὰ ξέρετε πὼς καὶ χίλια χρόνια ἂν σὰς ἀγαποῦσα, δὲν θὰ ἦταν τόσο μεγάλη ἡ ἀγάπη μου.

— Τὸ χέρι σας, εἶπε ἡ Νάστεγκα.

— Σὰς τὸ δίνω.

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΟΓΟΙ

Αἱ ἡδοναὶ τῆς νυκτός

Ο κ. ΑΣΟΦΟΣ. — Ἐγὼ πού ὑπῆρξα ξενύχτης ὅλην μου τὴν ζωὴν, χαίρουσιν τὴν ἀνοιξὶν μὲ διπλὴν χαρὰν καὶ εὐχομαι νάγῃ τὸ καλοκαίρι ἀκόμη.

Ο ΜΑΘΗΤΗΣ. — Δὲν ἐννοῶ διατί περιορίζετε τὴν ἀπόλαυσίν σας αὐτὴν εἰς τὴν ἀνοιξιν. Αἱ νύκτες τοῦ καλοκαιρίου μᾶς καλοῦν εἰς τὸ ὑπαιθρον μὲ ὅλα τὰ θέληγρά τους.

Ο κ. ΑΣΟΦ. — Φαίνεται ὅτι ἔχετε ἀκόμη πολὺ ἀτελὴ καὶ περιωρισμένην ἰδέαν τῶν ἡδονῶν τῆς νυκτερινῆς ζωῆς. Θὰ ἤθελα πολὺ νὰ σᾶς κάμω ἓνα μάθημα...

Ο ΜΑΘ. — Τὸ δέχομαι εὐχαρίστως. Εἰσθε ἓνας μεγάλος διδάσκαλος τῆς ἡδονῆς καὶ τὰ μαθήματά σας μοῦ εἶναι πολύτιμα.

Ο κ. ΑΣΟΦ. — Διδάσκαλος τῆς ἡδονῆς! Νὰ ἓνας τίτλος διὰ τὸν ὁποῖον εἰμπορεῖ νὰ εἶναι κανεὶς ὑπερήφανος. Καὶ ὅμως ἡ τέχνη τῆς ἡδονῆς, μία μεγάλη τέχνη καὶ ἐπιστήμη μαζί, δὲν διδάσκεται ἀπὸ καμίας ἐδρας, διότι καθένας νομίζει ὅτι τὴν γνωρίζει, ἐνῶ οἱ περισσότεροι φθάνουν εἰς τὸ γήρας χωρὶς νὰ μαντεύσασιν κἀν τὸ νόμμά της. Εἰς κανένα πανεπιστήμιον δὲν διδάσκεται ἡ ἀνωτέρα θεωρία της καὶ εἰς κανένα σχολεῖον ἢ παρθεναγωγεῖον δὲν μεταδίδονται τὰ πρῶτα στοιχεῖα της εἰς τοὺς ἐφήβους καὶ τὰς νεάνιδας, αἱ ὁποῖαι ἔρχονται νὰ ζήσουν εἰς τὸν κόσμον αὐτόν. Καὶ ἐν τούτοις ἡ ἐπιστήμη τῆς ἡδονῆς καὶ αἱ ἀπαιτήσεις ἐφαρμογαὶ της εἶναι μία τόσο πολὺπλοκος καὶ δύσκολος ἐπιστήμη, ὅσον καὶ ἡ Ἀστρονομία ἢ ἡ Ἱατρική. Ἀλλὰ δὲν πρόκειται νὰ κάμωμεν τώρα εἰσαγωγὴν εἰς τὴν ἡδονολογίαν, τὴν μεγάλην αὐτὴν ἐπιστήμην, τῆς ὁποίας τὴν πρόοδον ἀνεχάτισεν ἡ αἰδῶς καὶ ἡ σεμνοτυφία.

Ο ΜΑΘ. — Ἀς κρατήσωμεν τὴν ὁρεξίν μας δι' ἄλλοτε καὶ αὐτὸ ξαναγυρίσωμεν εἰς τὰς λεπτομερεῖας ποὺ ἐθίζετε. Μοῦ ἐλέγατε εἰδικῶς διὰ τὴν ἡδονὴν τοῦ ξενυκτισματος.

Ο κ. ΑΣΟΦ. — Καὶ εἰδικώτερον διὰ τὰ ὑπαιθρια ἐαρινὰ ξενύχτια, δηλαδὴ δι' ἓνα κλάδον τῆς ἡδονῆς, διὰ τὸν ὁποῖον εἰμποροῦμεν νὰ ὁμιλήσωμεν ἐλευθέρως, καὶ ἐμπρός εἰς τὰ ἀνήλικα κοράσια ἀκόμη, χωρὶς νὰ προσβάλλωμεν τὴν αἰδῶ.

Ο ΜΑΘ. — Ἐπιμένετε βλέπω εἰς τὰ ἐαρινὰ.

Ο κ. ΑΣΟΦ. — Βεβαίως ἐπιμένω. Ἡ νύκτα ἔχει ὅλα τὰ θέληγρά της τὸν χειμῶνα καὶ τὴν ἀνοιξιν. Ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν εἰμποροῦμεν ὅλοι νὰ ξενυκτοῦμεν τὸν χειμῶνα εἰς τὸ ὑπαιθρον, μᾶς ἀπομένει ἡ ἀνοιξιν. Αἱ νύκτες τοῦ καλοκαιριοῦ εἶναι μακάριαι.

Ο ΜΑΘ. — Αὐτὸ ἀκριβὲς δὲν ἐννοῶ.

Ο κ. ΑΣΟΦ. — Θὰ τὸ ἐννοήσετε ἀμέσως. Ἡ ἡδονὴ τοῦ νυκτερινοῦ ὑπαιθρου δὲν ἔγκειται τόσο οὕτως εἰς τὸ ὅτι τὰ ἀστρά λάμπουν εἰς τὸ στερέωμα, οὕτως εἰς τὸ ὅτι ὁ φλογερὸς ἥλιος δὲν πυροπολεῖ τὰς κεφαλὰς μας. Αἱ ἡδοναὶ τῆς νυκτός εἶναι ἀριστοκρατικώτεροι. Οἱ ἐκλεκτοὶ ποὺ πλανῶνται τὰς νύκτας εἰς τὸ ὑπαιθρον εὐρίσκουν ἄλλοι τὴν χαρὰν τῶν. Τὰ αὐτὰ καὶ ἀπατηλὰ χρώματα, τὰ ὁποῖα παίρνουν τὰ πράγματα μὲ τὸ φῶς τοῦ ἡλίου, διὰ νὰ μᾶς ἀπατήσουν, σβύνουν ἐντελῶς. Τὸ προσωπεῖον τῆς φύσεως πέφτει. Καὶ ὅλα τὰ πράγματα μᾶς ὁμιλοῦν μὲ τὴν ψυχὴν τῶν. Τὰ ἄνθη μὲ τὴν εὐωδίαν τῶν, τὰ νερά μὲ τὴν ὑγρότητα τῶν, τὰ βουνὰ μὲ τὸ σχῆμα τῶν, τὰ δένδρα μὲ τὰς μουσικὰς

προσπαθείας τῶν κλάδων τῶν. Ἡ ζωὴ τῆς νύκτας εἶναι μία ζωὴ ψυχική.

Ο ΜΑΘ. — Ἀλλὰ τότε ὅλοι αἱ νύκτες εἶναι ὅμοιαι.

Ο κ. ΑΣΟΦ. — Μὴ βιάζεσθε! Δὲν ἐτελείωσα ἀκόμη. Τὸ σπουδαιότερον εἶναι ὅτι ὅλοι αἱ ἀσχημῖαι τῆς ζωῆς μηδενίζονται τὴν νύκτα. Οἱ ταπεινοὶ ἀγῶνες τῶν ἀνθρώπων κοπάζουν. Ἡ ἐργασία, μὲ τὴν ὁποῖαν ὁ Θεὸς κατηράσθη τὸν πρωτόπλαστον νὰ κερδίῃ τὸν ἄρτον του καὶ τὴν ὁποῖαν ὁ ἄνθρωπος, «ποιούμενος τὴν ἀνάγκην φιλοτιμίαν», ἐδόξασεν ὡς ἀρετὴν, σταματᾷ. Καὶ ὁ παράδεισος τῆς ἀργίας, τὸν ὁποῖον ὠνειρεύθη ὁ Πλάτης διὰ τὸν Ἀδὰμ καὶ τὴν Εὐάν, ἀναξὶ δι' ὀλίγας στιγμὰς. Τὸ ἐμπόριον ἀποσύρεται κατησχυσμένον. Ἡ συναλλαγὴ σιωπᾷ. Αἱ μηχαναὶ σταματοῦν τὸ μονότονον γύρισμά των. Κάθε ἀσχημὸς ἦχος καὶ κάθε χυδαία κίνησις κοπάζει. Καὶ οἱ ἄνθρωποι ποὺ κινεῖνται ὡς νευρώσαστα ὅλην τὴν ἡμέραν μὲ τὰ πρόσωπα κατηφῆ, διότι δὲν τοὺς μένει μία στιγμὴ νὰ κυττάξουν τὸν οὐρανόν, πηγαίνουν νάναυθοι εἰς τὰ κρεβάτια των, τὰ χυδαῖα κρεβάτια, τὰ ὁποῖα ποτὲ δὲν εἶναι στρωμένα μὲ ἄνθη. Εἰς τὸ ὑπαιθρον ἀπομένουν οἱ ἐκλεκτοί, ὅσοι δὲν ἐκουράσθησαν τὴν ἡμέραν καὶ ὅσοι ἔρχονται νὰ ζήσουν εἰς ἓνα κόσμον ἡσυχον, ἀριστοκρατικόν καὶ ὡραῖον. Αὐτοὶ πλανῶνται κάτω ἀπὸ τὰ ἄστρα, ὠνειροπολοῦν, συγκοινωνοῦν μὲ τὰ μυστήρια τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἐπιθυμοῦν τὰς ὡραίας γυναῖκας, τὰς ὁποίας δὲν ἔχουν ἀκόμη ἀποκτήσει. Ἡ κοινωνία τῆς νύκτας εἶναι ἡ κατ' ἐξοχὴν ἀριστοκρατικὴ κοινωνία.

Ο ΜΑΘ. — Ἐάν ἐξαίρεση κανεὶς τοὺς μεθύουσους ποὺ διαλαλοῦν τὸν ἔρωτά των ὑπὸ τὴν σελήνην.

Ο κ. ΑΣΟΦ. — Διατί νὰ τοὺς ἐξαίρεσετε; Ἐνας μεθύσιμος ποὺ τραγουδεῖ τὴν νύκτα τὸν ἔρωτά του ἀνυψώμενος εἰς εὐγένειαν καὶ ἐξιλεῖται δι' ὅλας τὰς ἄλλας ἀσχημῖας τῆς ψυχῆς του. Οἱ ἄνθρωποι ἔπρεπε νὰ τραγουδοῦν καὶ ἔπρεπε νὰ διαλαλοῦν τὸν ἔρωτά τους ἡμέραν καὶ νύκτα, χωρὶς νὰ ἐντρέπονται κανένα. Ἀλλὰ ποῖος τολμᾷ νὰ τραγουδήσῃ ὑπὸ τὸ φῶς τοῦ ἡλίου, τὴν στιγμὴν ποὺ τὸ ηλεκτρικὸν τρᾶμ μεταφέρει τοὺς εἰλωτας τῆς ἐργασίας εἰς τὰ ἔργα των; Δὲν ἀπομένει παρὰ ἡ νύκτα διὰ νὰ λάβῃ κανένας τὸ θάρρος τῶν ὡραιότερων του πράξεων. Ἀπαράλλακτα οἱ ποιηταί, μέσα εἰς τὰς πεζὰς κοινωνίας, ἐγγίθουν κρυφὰ τὰς λύρας των, φοβούμενοι μήπως ἐνοχλήσουν τὸν παχὺν κύριον, ποὺ σπεύδει εἰς τὸ χρηματιστήριον. Σὰς βεβαίονω ὅτι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, ποὺ ζοῦν εἰς τοὺς δρόμους μετὰ τὰ μεσάνυχτα, εἶναι ἐκλεκτοὶ καὶ εἰμπορεῖτε νὰ τοὺς ἐμπιστευέσθε ἀπολύτως.

Ο ΜΑΘ. — Καὶ τοὺς λωποδύτας ἀκόμη;

Ο κ. ΑΣΟΦ. — Καὶ τοὺς λωποδύτας. Αὐτοὶ τοὐλάχιστον ἐκτελοῦν τὰς τραπεζιτικὰς τῶν ἐργασιῶν μὲ ἡρωϊσμόν ἀντιμετωπίζοντα πολλοὺς κινδύνους. Ἐνῶ οἱ λωποδύται τῆς ἡμέρας, οἱ ἐργαζόμενοι ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν νόμων, αὐτοὶ εἶναι οἱ ἀποτρόπαιοι καὶ οἱ διπλάσιως ἐπικίνδυνοι.

Ο ΜΑΘ. — Τὸ παραδέχομαι πρὸς χάριν σας καὶ θὰ προσπαθῶ νὰ μυηθῶ εἰς τὰς ἡδονὰς τῆς νυκτερινῆς ζωῆς. Μὴν ἐπιμένετε ὅμως νὰ μοῦ ἀποκλείσετε τὴν ὡραιότητα τῶν καλοκαιρινῶν νυκτῶν.

Ο κ. ΑΣΟΦ. — Ὅταν γίνετε πλέον ῥαφινὲ εἰς τὴν ἡδονὴν αὐτὴν, θάποκλείσετε μόνος σας τὰς καλοκαιρινὰς νύκτας. Αἱ καλοκαιριναὶ νύκτες δὲν διαφέρουν ἀπὸ τὰς ἡμέρας. Οἱ ἄνθρωποι ποὺ τὰς πλημμυροῦν δὲν εἶναι οἱ ἐκλεκτοὶ ἐρασταὶ τοῦ σκοτεινοῦ καὶ τῆς ἡσυχίας. Εἶναι οἱ φυγάδες τῶν σπιτιῶν, τοὺς ὁποίους κυνηγοῦν

ἡ ξέστη καὶ τὰ ἔντομα. Αὐτοὶ ἔρχονται εἰς τὸ ὑπαιθρον εἴτε διὰ νὰ συνεχίσουν τὴν ἀσχημὴν ζωὴν τῆς ἡμέρας εἴτε διὰ νὰ κοιμηθῶν, χωρὶς κουνουπιέραν, εἰς τὰ καθίσματα τῶν καφετειῶν ἢ τῶν θεατρῶν.

Ο ΜΑΘ. — Ἀφίνω ἐπιτέλους τὴν πόλιν καὶ πηγαίνω εἰς τὴν ἐξοχὴν.

Ο κ. ΑΣΟΦ. — Σὰς βεβαίονω ὅτι οὐτ' ἐκεῖ θὰ εὐρετε τὴν ἡσυχίαν σας. Ἡ πλημμύρα τῆς ἀσχημίας φθάνει ἕως τὰς κορυφὰς τῶν βουνῶν. Ἐγὼ ἐπᾶνω εἰς τὴν κορυφὴν τῆς Πάρνηθος, ὅπου ἐξήγησα νὰ καταφύγω ἓνα καλοκαίρι, συνήντησα δύο ἀνθρώπους οἱ ὁποῖοι, ὑπὸ τὸ φῶς τῆς παγσελήνου, ὠμιλοῦσαν διὰ τὴν ἐκπτώσιν τῶν μετοχῶν τῆς Ἡπειροθεσσαλίας. Τὸν χειμῶνα καὶ τὴν ἀνοιξιν δὲν θὰ συναντήσετε κανένα ἄνθρωπον τοῦ εἶδους αὐτοῦ μετὰ τὰ μεσάνυχτα. Διότι συνήθως οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ εἶναι εὐπαθεῖς πρὸς τὸ ψυχρὸ καὶ τὴν ὑγρασίαν καὶ μολοντὶ φοροῦν χονδρὰ ἐπανωφόρια, φοβοῦνται τὴν νυκτερινὴν δροσὴν.

Ο ΜΑΘ. — Καὶ πῶς θὰ περάσωμεν τὰς καλοκαιρινὰς νύκτας;

Ο κ. ΑΣΟΦ. — Ὑπάρχει ἓνας τρόπος, ὀλίγον ὁμως πολυέσθοδος. Νὰ πάρετε τὴν φίλην σας, νὰ διάλεξετε ἓνα ἀμαξὶν κουφόν, ὁ ὁποῖος νὰ ἔχῃ ταυτοχρόνως καὶ ἓνα δοθῆνα μεγάλον εἰς τὸν τράχηλον, καὶ νὰ πλανηθῇτε εἰς τὰς ἐξοχὰς λεωφόρους. Διὰ κάθε ἐνδεχόμενον εἰμπορεῖτε νὰ πάρετε καὶ ὀλίγον μπαμπάκι μαζί σας διὰ νὰ βουλώνετε τ' αὐτιά σας, ὁσάκις περνᾶτε ἀπὸ τὰ ἀνθρώπινα κέντρα καὶ ἀπὸ κανένα ἐξοχικὸν θέατρον.

Ο ΜΑΘ. — Ἐάν ὅμως δὲν ἔχω οὔτε φίλην οὔτε χρήματα διὰ τὸν ἀμαξῶν;

Ο κ. ΑΣΟΦ. — Τότε νὰ κοιμᾶσθε ἀπὸ τὰς ὁκτώ καὶ νὰ κάμνετε τὸν περιπατὸν σας ὑπὸ τὸν Ἥλιον ἀπὸ τὸ μεσημέρι ἕως τὰς τρεῖς. Αὐτὸ κάμνω καὶ ἐγώ.

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

Διαφωνία

ΠΟΣΟΣΤΕ αἰώνας ζοῦν οἱ ἄνθρωποι ἐπὶ τοῦ πλανήτου καὶ δὲν κατῴρθωσαν ἀκόμη νὰ συμφωνήσουν εἰς πολλὰ ζητήματα. Ἀφίνω ἔκείνα ποὺ σήμερον μᾶς φαίνονται ἀμφισβητήσιμα, ὡς λόγος χάριν: ἡ χειραφεσία τῆς γυναίκας, ὁ σοσιαλισμὸς κλπ. Ἀλλὰ καὶ εἰς θέματα ποὺ νομίζομεν ὅτι ἡ ἀνθρωπότης ἔχει μίαν γνώμην, βλέπομεν ἑαφνικά νὰ συμβαίνει τὸ ἐναντίον. Ἐταξείδουσα πρὸ ἡμερῶν εἰς τὴν Χαλκίδα μὲ συντροφίαν. Ὁ σιδηρόδρομος διασχίζει ἀληθινὰ ὡραίας ἐκτάσεις καὶ ἔχει κανεὶς νὰ θαυμάσῃ πυκνοὺς πευκῶνας, πλατὺν καὶ τὸ μακρυνὸν ὄραμα τῆς θαλάσσης, τὴν ὁποῖαν ὁλονὲν πλησιάζομεν, καὶ τέλος ἐγγίζομεν σύριζα, περιτρέχοντες τὴν ἀκρογιαλίαν τοῦ γραφικοῦ κολπίσκου τῆς Χαλκίδος. Ἐκύτταξα λοιπὸν ἀπὸ τὸ παράθυρον μακαρίως, ὅταν ἄκουσα μία φωνὴ ἐρεθισμένην.

— Τί κάνεις ἐκεῖ; Χάνεις τὸν καιρὸ σου; Ἐλὰ νὰ σοῦ εἰπῶ τὴν ιδέα μου γιὰ τὸ ἐγκλημα τοῦ Τρύφου.

— Μ' ἀρέσει νὰ βλέπω.

— Τὴν φύσιν; ἔξηκολούθησε. Μὰ τὴν ἀλήθειαν περιμένω νὰ ἰδῶ πότε οἱ ἄνθρωποι θὰ παύσουν νὰ χάσκουν ἐμπρός στοῦ ἡλίου θέαμα τῆς φύσεως. Καὶ τί βλέπεις τώρα παρακαλῶ; Δένδρα, βουνὰ, οὐρανὸ καὶ ἀνοήσιες. Μία φορὰ νὰ τὰ ἰδῇ στὴ ζωὴν τοῦ κανεὶς, νομίζω πῶς φθάνει καὶ περισσεύει.

Ἡ παραδοξολογία μὲ ἠνάγκασε νὰ προσέξω.

— Χειρότερη πρόληψις ἀπὸ τὴν φυσιολατρεία δὲν γίνεται. Ποιοὶ ζοῦν πράγματι μὲ τὴν φύσιν; Γιατί ἐσὺ θαρρῶ πῶς δὲν τὴν λατρεύεις ἀληθινὰ. Τὰ ἔφα, καὶ οἱ ἄνθρωποι ποὺ πλησιάζουν περισσότερο σ' αὐτὰ. Δὲν θὰ μ' ἔμελε καθόλου γι' αὐτὴν τὴν πρόληψιν, καὶ θὰ ἀδιαφοροῦσα τελειῶς πρὸς τὰ κουντόδενδρα, ἂν δὲν ἔβλεπα ἓνα σωρὸ κόσμου νὰ χάνουν τὸν καιρὸ τους

ἀδίκῃ σὲ τέτοιες ἐπιπολαιότητες. Λοιπὸν ποῦ λές, ὁ Τρύφος...

— Μ' ἐνδιαφέρει περισσότερον ἐκεῖνο τὸ πεῦκο ἀπὸ τὸν Τρύφον.

— Ἐγὼ τὸ μισῶ τὸ πεῦκο σου. Κάθε δένδρον εἶναι καὶ ἓνας ἐχθρὸς μου.

— Οἱ ἐχθροὶ μᾶς περιστοιχίσαν. Διαρκῶς αὐξάνουν. Ἐλὰ εἰς ἰδίῃς. Ἐννοία σου, δὲν θὰ σὲ πειράξουν καθόλου.

— Ὅχι, δὲν ἔρχομαι.

— Ἐλὰ νὰ ἰδῇς τὸν ἀρχηγὸ τῶν ἐχθρῶν σου. Μιὰ πανύψηλη λεῦκα. Ὁ ἀνεμὸς φυσᾷ καὶ ὁ ἀρχηγὸς σὲ χαιρετᾷ.

Ὁ σύντροφός μου ἐθύμωσε περισσότερον καὶ εἶπε τὰ ἐξ ἀμάξης διὰ τὴν φύσιν. Καὶ ἴσως νὰ μ' ἐπειθε ἂν δὲν εἶχε τὴν ἀτυχίαν νὰ περνοῦμε ἀπὸ τὰ γραφικώτερα μέρη τῆς Ἀττικῆς καὶ τῆς Βοιωτίας.

ΣΑΝΤΣΟΣ

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

Ἀγγέλου Σικελιανοῦ, «Ἀλαφροῖσκιωτος», Ἀθῆναι, τύποις Σακελλαρίου, μέγα 8ον, σελ. 143.

ΜΕΓΑΛΟ βιβλίον, σὲ ὀλλανδικὸ χαρτί, μὲ ὡραία στοιχεῖα, μὲ τοὺς τίτλους 'εἰς τοὺς περὶ τὸν πόλεμον, μὲ πέτσινα κάλυμμα, μὲ χρυσὴς ἐπιγραφές, μὲ πέτσινα δέματα... Ποτὲ συλλογὴ στίχων δὲν ἐτυπώθη εἰς τὴν Ἑλλάδα μὲ τόσο λούσο. Καὶ ὅταν τὸ ἐξωτερικὸν εἶναι τόσο πλούσιο, εὐμορφο, καλαισθητό, χαρακτηριστικόν, μπορεῖ κανεὶς νὰ πῇ ὅτι ἀποτελεῖ καὶ μέρος τῆς οὐσίας. Νομίζεις ὅτι ὁ ποιητὴς, γιὰ νὰ διαλέξῃ αὐτὸ τὸ σχῆμα, αὐτὰ τὰ ὀλίκα, αὐτοὺς τοὺς συνδυασμούς, εἰργάσθη προσεκτικὰ καὶ φιλόστοργα μὲ τὴν ἴδια ψυχὴν, ποὺ λάμπει καὶ μέσα 'εἰς τοὺς στίχους του. Διαλέγει ἓνα χρώμα ὅπως καὶ μιὰ λέξη, ἓνα σχῆμα ὅπως καὶ ἓνα ρυθμό.

Πολὺς θόρυβος ἔγινε γι' αὐτὸ τὸ βιβλίον ἀπὸ τοὺς φίλους τοῦ ποιητοῦ. — ἓνας θόρυβος ποὺ τὸν ἔβλαψε σημαντικὰ. Διότι οἱ νεαροὶ διασώται τῆς πρωτόβγαλτης αὐτῆς βουκολικῆς ποιήσεως ἐκίχρυναν, — οὕτε πολὺ οὕτε λίγο, — πῶς ἐφάνηκε τέλος πάντων ὁ Μεσσίας, ὁ Μεγάλος Ποιητὴς ποὺ πρὸ αἰῶνων περιμένει τὸ ἔθνος! Καὶ φυσικὰ, οἱ περισσότεροι ἀνοῖξαν τὸ βιβλίον μὲ ὑπερβολικὰ μεγάλας ἐλπίδες, καὶ τὸ ἔκλεισαν μὲ ἀπογοήτευσιν... Ὅσοι ὁμως ἔξερουν νὰ δυσπιστοῦν πρὸς τὰ φιλικά ἐγκώμια καὶ εἰμποροῦν νὰ διαβάξουν ἀνεπηρέαστοι, ἀνεγνώρισαν ὅτι ὁ κ. Σικελιανός, ἂν δὲν εἶνε ὁ Μεσσίας, πάντα εἶναι ἓνας ποιητὴς πρωτότυπος, ἰδιοτρόπος, ἀφθονος, πλούσιος, ἀρμονικώτατος, παραστατικώτατος, μεγαλόστομος σὲ πολλὰ, θαυμασιὸς σὲ μερικά, καὶ σὲ ὅλα τοῦ ἀξίος προσοχῆς μεγάλης.

Μᾶς ἀρέσει νὰ ἔχωμεν ἐπᾶνω στοῦ τραπέζι μας αὐτὸ τὸ βιβλίον, καὶ κάθε τόσο νὰ διαβάζωμεν ἀπὸ δύο τρεῖς σελίδας. Εἶνε πραγματικῶς μία σπανία χαρὰ. Συχνὰ, ἐπιμόνα, οἱ μουσικοὶ στίχοι ξαναγυρίζουν στὴ μνήμην μας. Καὶ πότε βλέπομεν ὁλοζώντανη τὴν εἰκόνα ποὺ μᾶς ζωγραφίζουν, καὶ πότε ἀκούμε μόνον τῶν λέξεων τὴν ὑποβλητικὴν μουσικὴν. Εἶναι ἓνας στίχος ἑξαφνα ποὺ λέγει:

Στὴ χλιὰ μεσημεριάτικη γαλήνῃ τοῦ ἐλαίωνα...

Κ' ἓνας ἄλλος παρακάτω:

Ἀν' ἡ κορφή δὲν ἦταν ἡ τετράμηλη
Σφικτὰ ποὺ μὲ εἶχε δέσει καὶ παγώσει.

Ὁ πρῶτος εἶνε καθ' αὐτὸ «ἡ χλιὰ μεσημεριάτικη γαλήνῃ τοῦ ἐλαίωνα» τίποτε παραπάνω, ἀλλὰ καὶ τίποτε ὀλιγώτερο. Μέγα πρᾶγμα! Μία γαλήνη ἀληθινὰ θεῖα! Ὁ δεύτερος ὁμως δὲν λέγει τίποτε. Εἶναι ἀπλῶς μία ὡραία μουσικὴ.

Ἀρετῆρητοι εἶνε οἱ στίχοι 'εἰς αὐτὸ τὸ βιβλίον, ποὺ

θέλουν μόνο με τη μουσική τους. Και 'ετο σύνολον —γιατί σύνολον αποτελεί ο *Αλαφροϊσκιωτος*,— δύσκολα μπορεί κανείς να παρακολουθήσει την κεντρικήν ιδέαν μέσα 'ς ένα λαβύρινθον από εικόνες και σκέψεις, που δεν έχουν κανένα φανερόν ειρμόν. Γι' αυτό εβαν πολλοί πώς το ποίημα είνε ασυνάρτητον. Ναι, ασυνάρτητον. 'Αλλά και η ασυναρτησία εδω καταντ' αρετή. Είνε η ασυναρτησία που έχει ο μεγάλος καταρράκτης, η τρικυμισμένη θάλασσα, η βροχή η ατελείωτη, που περνά σε μία στιγμή από τη σιγαλή ψιγάλα ως τον πολύκροτον όμβρον.

Το βιβλίον του κ. Σικελιανού είνε και γλωσσικός θησαυρός. Τι πλούσιον λεξιλόγιον και τί θαυμάσιον μεταχειρίσματος της γλώσσας του λαού! Τέτοιος ποιητής δεν μπορούσε να μὴ είνε και γλωσσοπλάστης. Τίποτε δεν πλάθει τη γλώσσα τελειότερ' από τους ρυθμούς. Και γιά ρυθμούς ο κ. Σικελιανός είνε γεννημένος. 'Όπως και ο ποιητής της «Μεγάλης Αύρας», ο κ. Σκίτης. Αυτοί οι δύο, κατά τη γνώμη μας, διακρίνονται ανάμεσα 'ς τους νέους. Στέκονται πολύ-πολύ ψηλότερα από τους άλλους.

Δε θέλουμε να πούμε πως η «Ηγησώ» δεν μ'αρροουσίασε πολλά νέα ταλέντα, που μ'αρροουσίασε χαρές και έλπίδες. 'Όμως αυτοί οι δύο έχουν κάτι παραπάνω: 'Εγγίζουσιν από τώρα το Μεγάλο.

ΚΑΠΟΙΟΣ

ΜΟΥΣΙΚΗ

Η «Διδώ»

ΔΕΝ θα γράψω πολλά. Ούτε ο χώρος ούτε ο χρόνος μου τὸ ἐπιτρέπουν. 'Αλλά νομίζω συγχρόνως ὅτι αὐτὸ τοῦτο τὸ γεγονός ὁμιλεῖ ἀφ' ἑαυτοῦ τόσον εὐγλωττῶς ὥστε νὰ περιτείνῃ ἡ μακρολογία. Εἶπα ὁμιλεῖ, ἀλλ' ὁμιλεῖ εἰς τοὺς μεμνημένους οἱ ὁποῖοι τώρα ὅπως καὶ πάντοτε ὑπῆρξαν καὶ θὰ ὑπάρξουν ὀλίγοι. 'Εάν εἰς τὴν πρώτην παραστάσιν τῆς «Διδῶς» οἱ ἀκροαταὶ ἦσαν ὀλίγοι, δὲν σημαίνει. 'Ήσαν αὐτοὶ οἱ ὁποῖοι ἔπρεπε, οἱ κλασικοὶ «ὀλίγοι», οἱ ἐκλεκτοί, οἱ ἀληθινοὶ φιλότεχνοι, οἱ ὁποῖοι ἐξετίμησαν, ἐχειροκρότησαν, ἐνεθάρρουν τὸν διαρρηχτὴ συνθέτην μας κ. Λαυράγκα, τοὺς μακροχρόνιους μύχθους τοῦ ὁποῖου πολὺ ἀφελῶς περιεφρόνησεν ἡ χορεία τῶν λεγομένων ἐπισήμων, ἐλκυσθεῖσα ἀπὸ τὸν μαγνήτην τῆς ἐπιδειξέως εἰς μίαν ἄλλην αἰθουσάν ὅπου κατ' ἐκείνην τὴν ἐσπέραν μία μεγαλόσχημος καὶ ἀβρὰ τραγουδίστρια ἀπεδείχθη κατωτέρα καὶ αὐτοῦ τοῦ μετρίου.

'Όσον ἀφορᾷ τὸ ἔργον, τοῦτο ἔχει ὅλα τὰ στοιχεῖα τῆς σημερινῆς τεχνοτροπίας. 'Η μουσικὴ του εἶναι ζωντανή καὶ εὐρίσκειται ἐν ἀδελφικωτάτῃ συμφωνίᾳ μὲ τὰς ποιητικὰς ἐκφράσεις τοῦ λιμπρέτου τοῦ κ. Δημητρακοπούλου, ὁ ὁποῖος εἶναι ἐπίσης ἀξίως συγχαρητηρίων ὅτι κατ' ὀρθὴν νὰ γράψῃ λιμπρέττο ἐκπληροῦν ὅλας τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ σημερινοῦ μελοδραματικοῦ θεάτρου.

'Ο κ. Λαυράγκας λείπει ἀπὸ τὴν Εὐρώπην ἀπὸ πολλοῦ. 'Αλλά δι' αὐτὸ ἀκριβῶς ἀξίζει κανεὶς νὰ τὸν θαυμάσῃ, ὅτι δηλαδὴ ἀπὸ μακρὰν παρακολουθῶν τὴν ἐξέλιξιν τῆς τέχνης κατορθῶναι νὰ τὴν παρουσιάσῃ κατὰ τὸν ἀριστοτεχνικώτερον τρόπον.

'Η ὀρχήστρα του πολὺ εὐγλωττος καὶ μὲ θαυμασίους συνδυασμούς. 'Αξιοσημεῖωτα μέρη εἶναι τὸ Duetto finale τῆς πρώτης πράξεως, τὸ Quartetto τῆς δευτέρας, ἡ ρομάντζα τῆς Διδῶς «Αἰνεῖα, μὴ φεύγεις», καθὼς καὶ πολλὰ ἄλλα ὠραῖα φράσεις ποικίλλουσιν ἐν εἰδὲ recitativo τὰς διαφόρους μεταπτώσεις. 'Η κυρία Βλαχοπούλου, καὶ οἱ κ. κ. Χατζηλουκάς, Βακαρέλης καὶ Βλαχόπουλος καθὼς καὶ ὅλος ὁ ἄλλος θίασος τοῦ Ἑλληνικοῦ Μελοδραματοῦ ἔκαμε ἀρίστην ἐντύπωσιν.

Ἡ συναυλία τῆς Κυρίας Λουκίας Ἰωάννου

ΤΟ παρελθὸν Σάββατον ἔγινεν εἰς τὸν «Παρνασσόν» ἡ προαγγελθεῖσα συναυλία τῆς ἀρτιστρίως κυρίας Λουκίας Ἰωάννου. 'Αν καὶ τόσον σπανίως ἐμφανίζεται ἡ κ. Λ. Ἰωάννου, ἐν τούτοις οἱ ἤχοι τοῦ ἀπαλωτάτου ὀργάνου τῆς μένοντος τόσον ἐναυλοῖ εἰς τὴν ἀκοήν μας, καὶ εἶναι τοῦτο χαρακτηριστικὸν τῆς βαθείας ἐντυπώσεως τὴν ὁποίαν προξενεῖ τὸ λεπτὸν παιξισμόν τῆς. 'Εκεῖνα τὰ accordi τῆς τὰ ὁποῖα ἀφίουν νὰ φεύγῃ σιγὰ-σιγὰ μία τεχνικωτάτη ἀντήχησις, ἐπίσης καὶ ἡ χρῆσις τῶν χορδῶν κατὰ τὸν χαϊδευτικώτερον τρόπον καὶ ὅχι μὲ τὰ χυδαῖα τραβήγματα, καθὼς καὶ ἡ ἐκφρασίς τῆς ἀποτελοῦν διὰ τὴν κ. Ἰωάννου προσόντα πρώτης τάξεως. Εἰς τὸ Abendsang τοῦ Kitzl - Holy τὰ accordi τῆς οἱ ἀρτισμοὶ τῆς ἀπέπνεον ὅλην τὴν ἡμερὸν ὁρμονίαν τοῦ ἐσπερινοῦ ῥιματος. Εἰς τὸ «Klänge aus der Alhambra» τοῦ Pœnitz ἡ ἄρπα ἐγύρισεν ὀπίσω εἰς τοὺς ἀνατολικούς χρόνους ὡσάν νὰ ἐνθυμῆθῃ κατὰ τὴν ἀπὸ τὴν μακροσημνήν ἀνατολικὴν δόξαν τῆς. Εἰς τὴν Schubert - Fantaisie τοῦ Tineck ἡ κ. Ἰωάννου ἔδειξε ὅλην τὴν τέχνην. 'Η σύνθεσις αὐτὴ δὲν εἶναι διὰ τυχαία δάκτυλα. 'Η δυσκολία ὡς πρὸς τὰ δάκτυλα συνδυαζομένη μὲ τὴν ἀλλεπάλληλον χρῆσιν τῶν rédales τὴν κάμουν δυσκολωτάτην. 'Η κ. Ἰωάννου ἐπαίξεν ἐπίσης καὶ τὴν πρώτην ἑλληνικὴν φαντασίαν δι' ἄρπαν «Μόνη» γραφεῖσαν καὶ ἀφιερωθεῖσαν εἰς αὐτὴν ὑπὸ τοῦ γράφοντος αὐτὰς τὰς γραμμάς, ὁ ὁποῖος τῆς ἀπευθύνει ἕνα μεγάλο «εὐχαριστῶ» ἀλλὰ καὶ ἕνα μεγαλείτερον «εὐγε» διὰ τὴν ἀριστοτεχνικὴν τῆς ἐκτέλεσιν. 'Ομολογῶ... ὡς συνθέτης τῆς ὅτι τὰ διάφορα bisbigliando δὲν εἶναι καὶ τόσον εὐκατόρθωτα, ὡς ἐπίσης καὶ οἱ διάφοροι «ἀρμονικοὶ» φθόγγοι, ἀλλὰ καὶ πρὸ πάντων ἡ ἀπόδοσις καὶ ποιὸν ἑλληνικὸν χρώματος πού τὴν χαρακτηρίζει. 'Η κ. Ἰωάννου τὴν ἠσθάνθη πρῶτα καλὰ καὶ τὴν διεμήνευσε τελείως. 'Εκφράζω δὲ τὴν χαρὰν μου ὅτι ἡ πρώτη ἑλληνικὴ σύνθεσις δι' ἄρπαν εἶχε τὴν εὐτυχίαν νὰ παιχθῇ ἀπὸ τὴν πρώτην καὶ μοναδικὴν μας ἑλληνίδα ἀρτιστρίαν. 'Ο κ. Schultze ἐπαίξε τὴν δυσκολωτάτην Fantaisie Ecossaise τοῦ Bruch καὶ τὴν Nocturne τῶν Chopin - Sarasate μὲ τὴν λεπτὴν τέχνην πού τὴν χαρακτηρίζει, ἀντικατέστησε δὲ εὐγενέστατα προσφερθεὶς καὶ τὴν κ. Φωκὰ ἀσθενήσαν αἰφνιδίως. 'Ο κ. Κέπετης δὲ μοναδικὸς μας ἐρασιτέχνης accompagnateur μ'αρ ἔδειξε καὶ πάλιν ὅτι εἴμπορεῖ νὰ συναγωνισθῇ καὶ μὲ ἐπαγγελματίας καὶ κατὰ παραπάνω.

Θ. Ι. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΔΗΣ

Ἑλληνικαὶ συνθέσεις

ΠΑΡΗΚΟΛΟΥΘΗΣΑ τὴν παρελθούσαν Δευτέραν εἰς τὸ Ὁδεῖον μίαν ἀνεπίσημον συναυλίαν, ἀσυνήθη διὰ τὰς Ἀθήνας καὶ διὰ τὸν κόσμον ὀλόκληρον. Μαθήτριά τῆς τάξεως τοῦ κ. Μ. Βελουδίου ἐξετέλεσαν ὅλας σχεδὸν τὰς συνθέσεις Ἑλλήνων μουσουργῶν, πού εἶνε γραμμέναι διὰ πιάνο. Θυμοῦμαι εἰς τὸ σχολεῖον τὸν δάσκαλόν μου. 'Οσάκις εἶχε πεποίτησιν ὅτι ὀλίγοι ἐγνώριζαν αὐτὸ πού ἐρωτοῦσε, ἐφώναζε:

— 'Όποιος τὸ ἔρει ἂς σηκώσῃ τὸ χέρι. Μερικὰ τολμηρὰ δάκτυλα, ἀλλὰ κινούμενα ἀπὸ πραγματικὴν γνῶσιν καὶ τὰ περισσότερα ἀπὸ τὸ θάρρος τῆς ἀγνοίας, ὑψώνοντο ὑπὲρ τὰς παιδικὰς κεφαλὰς. 'Ο κ. Νάξος καὶ ὁ κ. Βελουδίου φαντάζομαι πὼς εὐρέθησαν εἰς ἀνάλογον θέσιν μὲ τὸν δάσκαλόν μου καὶ εἶπαν:

— 'Όποιος ἔχει σύνθεσι γιά πιάνο, ἂς τὴν φέρῃ. Καὶ ἀπὸ αὐτὰς καθήρτισαν ἕνα πρόγραμμα μὲ δέκα πέντε κομμάτια καὶ πρέπει νὰ ἐπαναλάβω ὅτι ἐκ τῶν συνθετῶν ὀλίγοι ἐκινήθησαν ἀπὸ ξεχείλισμα μουσικῆς ἐμπνεύσεως καὶ πολλοὶ ἀπὸ τὸ θάρρος τῆς ἀγνοίας.

'Ο διευθυντὴς τοῦ Ὁδεῖου καὶ ὁ κ. Βελουδίου δὲν

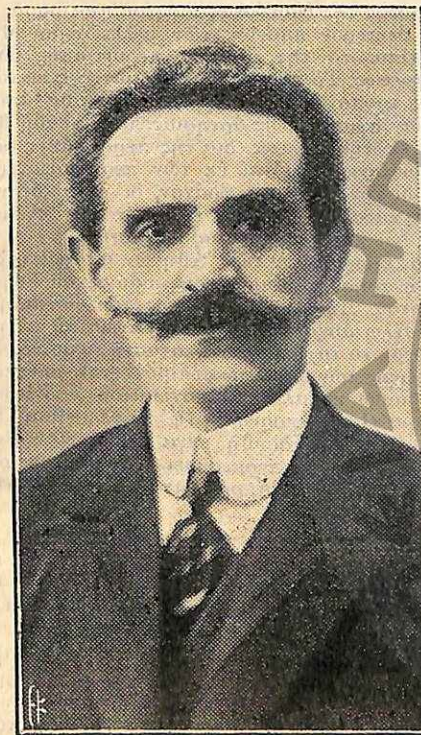
εἶχαν καὶ τὸ δικαίωμα τῆς ἐκλογῆς. Μεταξὺ δέκα πέντε συνθέσεων ἦσαν ὑποχρεωμένοι νὰ διαλέξουν δέκα πέντε. 'Όταν δὲν μπορῇ νὰ γείνῃ ἄλλοιως, ἂς περάσωμεν μὲ τὸ βρισκόμενον. 'Αλλῶς τε ἠκούσθησαν καὶ ἔργα ἱκανὰ νὰ μ'αρ ἀποζημιώσουν διὰ τὴν ματαιοδοξίαν ἀδικαιολογητῶς ἀνυπομόνου νεότητος.

Αἱ Ballades τοῦ Καλομοίρη σοφαὶ εἰς σύνθεσιν καὶ δυναταὶ εἰς ἐμπνευσιν μία Mazurka τῆς κ. Μεσσηνέζη στερουμένη δυστυχῶς ἑλληνικοῦ χρώματος, ἀκούεται εὐχαρίστως. 'Επίσης Les Diablotins, Polka de Salon — πρὸς Θεοῦ γιατί τόσα γαλλικά; — τοῦ κ. Βελουδίου. 'Η πρώτη αὐτῆς συναυλία δὲν θὰ μείνῃ βέβαια καὶ ἡ τελευταία. 'Ο κ. Νάξος εὐχεστέθη νὰ μου ἀνακοινώσῃ τὸ σχέδιον μελλούσης πληρεστέρας, ὅποτε θὰ ἐκτελεσθοῦν καὶ συνθέσεις ὀρχήστρας, τραγούδια — κατὰ πρῶτον λόγον φυσικὰ τὰ δημοτικὰ μας — καὶ ὅτι διήποτε ἄλλο σταχυολογηθῇ ἐν τῷ μεταξύ. Κάποια πνοὴ νασιοναλισμοῦ, ὅχι ὅμως πέραν τῶν ὁρίων τῆς ἐπεικειας, θὰ δώσῃ ἀναμφιβόλως ζωὴν εἰς τοὺς μουσικούς μας κύκλους.

Α. Μ.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΜΟΝΑΔΙΚΟΝ εἰς τὰ ἑλληνικὰ γράμματα, ἕνα περιοδικὸν νὰ ἐορτάσῃ τὴν τριακονταετηρίδα του καὶ νὰ βαδίσῃ ἀκόμη πρὸς τὰ ἐμπρὸς ἀγκυαίτερον καὶ γοργότερα ὁλοένα. Τὸ γεγονός αὐτὸ ἐώρτασε ἐπισήμως τὴν περασμένην ἐβδομάδα εἰς τὴν μεγάλην αἶθουσάν τοῦ «Παρνασσού» ἡ «Διάπλασις τῶν Παιδων», ὅπου ὅλοι σχεδὸν οἱ σημερινοὶ ποιηταὶ καὶ λογογράφοι συνειργάσθησαν. 'Ο κ. Παπαδόπουλος μεθ' ἑλθῇ σιν σιδηρᾶν καὶ μοναδικὴν ἀφοσίωσιν εἰς τὸ ἄχαρ αὐτὸ ἔργον ἐν Ἑλλάδι, ἐχάρισε εἰς τὴν «Διάπλασιν»

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ
Διευθυντὴς τῆς «Διαπλάσεως τῶν Παιδων»

ὅλην του τὴν ζωὴν. Θερμὰ σφίγγομεν τὸ χέρι τοῦ φίλου μας καὶ εὐγενούς ἐργάτου ὁ ὁποῖος ἐχάλκευσε τόσας ιδιοφυΐας διὰ τῆς «Διαπλάσεως».

Τὴν αἶθουσάν τοῦ «Παρνασσού» ἐτίμησαν πλῆθος κόσμου, ἐπίσημοι, λόγιοι, κυρία καὶ μικροσκοπικοὶ συνεργάται τοῦ περιοδικοῦ. Ὁμίλησαν οἱ κ. Δ. Κακλαμάνος, Γ. Τσοκόπουλος, Χ. Ἀννίνος καὶ ἀπήγγειλαν ποιήματα οἱ κ. Α. Προβελέγγιος Ι. Πολέμης καὶ Γ. Σουρῆς.

Ἰδοὺ δύο στροφαὶ ἀπὸ τὸ ποίημα τοῦ κ. Πολέμη:

Ξάφνω μὴ γνώριμη φωνὴ
μ' ἐκάλεσε ἀπὸ πέρα,
φωνὴ γιὰ μένα ἀξέχαστη
φωνὴ σπαρταριστὴ:
«Εἰν' ἡ γιορτὴ μου σήμερα
κ' εἶναι μεγάλη μέρα,
ἔλα, παλὴ μου σύντροφε,
χλωμὲ τραγουδιστῇ».

Κ' ἐστράφηκα καὶ ὁ εἶδα ἐκεῖ,
παλὴά μου φιλενάδα,
πλημμυριστὸ στὰ χέρια σου
λουλούδια νὰ κρατῇς:
λουλούδια ἐγὼ τόσ' ὁμορφα
ποτέ μου δὲν ξανάδα:
ἄνθη τοῦ κήπου ἀμάραντα
κί ἄνθη τῆς ἀρετῆς.

Καὶ ὀλίγοι στίχοι τοῦ κ. Σουρῆ:

Τώρα κ' ἐγὼ πού γέρασα
καὶ τὴν ζωὴν μου πέρασα
μὲ σίχων πακτωλὸν
καὶ λύραις μ' ὑψιλόν,
Τώρα πού ξεμωράθηκα
κ' εἶμαι παπποὺς μ' ἐγγόνια,
πὼς τὰ θυμοῦμαι τὰ μικρὰ
τὰ παιδικὰ μου χρόνια.

ΑΠΟ τὰ «Κάλβεια Μέτρα» τοῦ κ. Σ. Σκίτη σὰς δίδομεν ἕνα ποίημα. Εἶναι γραμμένον εἰς τὸν θάνατον τοῦ πατέρα του. Ἐχει κατὰ τὴν εἰκὸν ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν ψυχὴν.

Παράπονο δὲν ἔρχεται
Νὰ πῇ τὸ ἀλαφροϊσκιωμα
Τοῦ ὠραίου μου πατέρα,
Μήτε στὴ στάμνα τῶν γεγῶν
Δάκρυα νὰ χύσῃ.

'Αγγελικὸς ὡς εἶπες
Πάντοτε καὶ γαλήνιος,
Κάπου μὲς στὴν παράμυθη
Ζωὴ μου, στοὺς ἀπόκρυφους
Τοὺς λογισμούς μου

Ἐρχεται ἀντίκρια. Κάθεται
Σὰν ἄλλοις. Χαμόγελο
Σὰ φῶς τοῦ περιζῶνει
Τὸ χεῖλος. Ἡ φωνὴ του
Σὰν ἄγια κοήνη.

«Ἦθθα γιατί δὲν πρόχαμα,
Μοῦ λέει, θαρρῶ προφές,
Τῶν Ἀετῶν τὴν Ἱστορία
Νὰ τελειώσω, στοὺς στίχους σου
Γιὰ νὰ τὴν ψάλλῃς!»

Η «Ἀθηνᾶ Ὑγεία» μᾶς ἔδωκε ἐφέτος ὑπόδειγμα ἀναιμάκτου Πάσχα, μὲ τὸ δεῖπνον ποὺ προσέφερε εἰς τὸν κ. Δρακούλιν. Οἱ δαιτυμόνες, μεμνημένοι καὶ μὴ, δὲν ἔφυγαν δυσανεστήμενοι ἀπὸ τὴν νέαν δαίταν. Εἶναι ἄλλως τε διαδεδομένη τῶρα ἀρετὴ ἡ ἀκροφωγία, κατὰ τὸν τελευταῖον ὅρον, εἰς ὅλας τὰς τάξεις. Εἰς τὴν πρόπουν τοῦ προέδρου κ. Φιλαρέτου ἀπήντησεν ὁ κ. Δρακούλης μὲ τὴν ἡρεμὴν καὶ πειστικὴν ὁμιλίαν τοῦ ἀναπτύσσων τὰς ἀρχὰς τῶν ἀκροφωγῶν.

Ὅλιγα ὥραϊα λόγια εἶπε ἡ συνεργάτις τῶν «Παναθηναίων» κ. Αὔρα Θεοδοροπούλου:

«Ὁ πασσαλινὸς ἑορτασμός μας ἀπόψε, μοῦ φαίνεται ὡσάν ἑορτασμός ἄλλης ἀναστάσεως ἐσωτερικῆς εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ καθενὸς μας. Ἡ χαρμύσινος αὐτὴ πανδαισία τὴν ὁποίαν δὲν παρεσκεύασε καμία κραυγὴ ὀδύνης, εἶνε μία εὐγενικὴ διαμαρτυρία ἐναντίον ἐθίμου τοῦ ὁποῖον συγκρούεται μὲ τὴν αἰσθητικὴν καὶ τὴν ἠθικὴν ἀντίληψιν μας. Ἀς μὴ νομίσῃ ὅμως κανεὶς ὅτι πρόκειται νὰ κηρύξωμεν τὸν πόλεμον ἐναντίον τῶν ἐθνικῶν μας ἐθίμων, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὑπάρχουν τόσα θαυμαστά καὶ ὥραϊα, τὰ ὁποῖα ἐνόνουν εἰς ὁλόχρυσον ἀλυσίδα τὴν φυλὴν μας διὰ μέσου τῶν ἀγῶνων. Ποῖος ἀπὸ μᾶς, κρατῶν τὴν ἀναμμένην τοῦ λαμπάδα, σταλαγματιὰν φωτὸς εἰς τὸ φωτεινὸν ποτάμι τῆς πομπῆς τῶν Ἐπιταφίων, δὲν ἐφαντάσθη ὅτι κάποτε εἰς κάποιον περασμένον αἰῶνα ἐκρατοῦσεν ὁ ἴδιος ἀναμμένην δάδα εἰς τὴν πομπὴν τοῦ Ἰάχχου εἰς τὰ Ἐλευσίνα; Ποῖος θὰ θελήσῃ ποτὲ νὰ καταπνίξῃ ὥραϊας παρομοίας ἐκδηλώσεις τῆς φυλῆς μας;

«Ὅταν ὅμως ἡ πρόοδος, ἡ ἐξέλιξις, ἡ αἰωνία μεταβολὴ τῶν πραγμάτων γεννοῦν μέσα μας συναισθήματα ποὺ συγκρούονται τελείως μὲ ἐπικρατούσας συνηθείας, εἶνε μία μεγάλη νίκη διὰ τὸν καθένα μας διὰν σπάζωμεν τὰς σιδηρὰς αὐτὰς ἀλύσεις αἱ ὁποῖαι ἐμποδίζουν τὴν ἐλευθέραν καὶ ὥραϊαν ἀνθισιν τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ψυχῆς. Καὶ χαιρετῶ ὅλας τὰς ἐλευθέρας ψυχὰς ποὺ ἐδείξαν ἀτόψε δι' εἰνε ἀνώτεροι ἀπὸ αἰματηρὰς προλήψεις ὅσον καὶ ἂν εἶνε σφιχτοδεμένοι μὲ ἔθιμα ἐθνικά».

ΠΡΟΣΕΚΛΗΘΗ εἰς τὰς Ἀθήνας ὑπὸ τοῦ Δήμου τῆς πρωτεύουσας ὁ Γερμανὸς ἀρχιτέκτων κ. Ὁφμαν νὰ μελετήσῃ τὰ τοῦ ἐξωραϊσμοῦ τῶν Ἀθηνῶν. Θὰ συννοήσωμεν ἐδῶ μίαν συνέντευξιν τοῦ δημοσιευθεῖσαν εἰς τὸ «Ἐμπρός». Τὸ θέμα ἐνδιαφέρει ὅλους, καὶ τοὺς Ἀθηναίους καὶ τοὺς ἐπισκέπτας μας.

«Ἐλπίζω, εἶπε ὁ κ. Ὁφμαν, ὅτι τὸ ζήτημα τῆς ὑδρεύσεως δὲν θὰ βραδύνῃ νὰ λυθῇ. Πρέπει ὅμως ἐκ παραλλήλου νὰ ληφθῇ μέριμνα περὶ τῶν ὁδῶν. Αὐτὴ ἡ ἀποτυφλωτικὴ κόνις ἀσχημίζει τὴν πόλιν καὶ ματαιοὶ τὴν ἐντύπωσιν ἐξ οἰοῦν ὅτι καλλωπιστικὸν ἔργον. Τὸ σύστημα τῆς ἀσφαλτοστρώσεως ὅπερ ἠκολούθησατε εἶναι ἀναμφισβήτητως τὸ προσφύτερον, διὰ τὰς ἀνωφερικὰς ὁδοὺς δέον νὰ προτιμηθῇ ἡ πλακόστρωσις, λαμβανομένου μάλιστα ὅτι ὅσιν οἱ ἵπποι εἰς τὰ μεσημβρινὰ μέρη δὲν δύνανται νὰ σύρῳσιν ἐπὶ ὀλισθηροῦ ἐδάφους μεγάλα βάρη.

«Τὰ σημεία ἐπὶ τῶν ὁποίων πρωτίστως ἔχω νὰ ἐργασθῶ εἶναι τρία. Τὸ τῶν νέων συνοικιῶν τῆς πόλεως, τὸ τῆς περιφερικῆς ὁδοῦ τῆς Ἀκροπόλεως καὶ τὸ τοῦ Λυκαβητοῦ. Τὸ ἐσωτερικὸν μέρος τῆς πόλεως ἔχει ἤδη σχηματισθῇ. Εὐθύναι τῶν ὁδῶν καὶ νέαι ἀρτηρίαι καὶ λεωφόροι εἶναι ζητήματα κολοσιαίων δαπανῶν, παρέχοντα καὶ πλείστας ἄλλας δυσχερείας. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον θεωρῶ ἀνέφικτον τὸ μελετῶμενον σχέδιον εὐρείας λεωφόρου ἀρχομένης ἐμπροσθεν τοῦ Πανεπιστημίου καὶ καταληγούσης εἰς τοὺς πρόποδας τῆς Ἀκροπόλεως. Ὡς πρὸς τὸ μέρος τοῦτο τῆς πόλεως κυρίως δέον νὰ ληφθῇ πρόνοια περὶ τῶν πλατειῶν. Ἡ δεινροφύτευσις τῶν πλατειῶν πολὺ θὰ συντελέσῃ εἰς τὸν ἐξωραϊσμόν. Σκόπιμον ἐπίσης θὰ ᾖ τὸ νὰ ἐλαμβά-

νετο πρόνοια περὶ τοῦ μεγέθους τῶν ἀνεγειρομένων οἰκοδομῶν, ὅπερ δέον νὰ ᾖ ἀνάλογον πρὸς τὸ εὖρος τῆς ὁδοῦ καὶ ὄχι οὐσιωδῶς διάφορον τῆς μᾶς οἰκοδομῆς πρὸς τὴν παρακειμένην.

«Ἡ τοποθέτησις τῶν ηλεκτρικῶν συρμάτων παρὰ τὰς πλατείας καὶ τὰς ὁδοὺς χάριν τῶν τροχιοδρόμων ἔβλαψε βεβαίως τὴν αἰσθητικὴν, ἀλλ' εἶναι ἀναγκαῖον κακὸν ὅπερ πανταχοῦ ἠνέχθησαν χάριν τῆς συγκοινωνίας.

«Ἐκεῖ ὅπου ἡ πρόνοια τοῦ ἐξωραϊσμοῦ πολὺ δύναται νὰ συντελέσῃ εἶναι αἱ ἐν τῇ σχηματίζεσθαι νέαι συνοικίαι, αἵτινες πανταχόθεν περιβάλλουσι τὴν πόλιν, ἐπὶ τοῦ σχεδίου δ' αὐτῶν ἰδιαζόντως θὰ ἐπιστήσῃ τὴν προσοχήν μου. Πρέπει νὰ συναρμολογηθῶσι καταλλήλως πρὸς ἀλλήλας ἀφ' ἑνὸς εἰς τὸ ἀρχαιότερον μέρος τῆς πόλεως, ἀφ' ἑτέρου συνωδευμένοι μὲ εὐνότερας λεωφόρους, διότι ὡς πανταχοῦ συνέβη εἰς τὰς πέραν τῶν κέντρων ἡσύχους ταύτας συνοικίας ἐπιφυλάσσεται εὐρὺ μέλλον μὲ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν μέσων τῆς συγκοινωνίας. Ἡ πέραν τῆς Ἀκροπόλεως πρὸς τὸ Φάληρον παρὰ τὴν λεωφόρον Συγγροῦ συνοικία δέον ἰδίως νὰ καταστῇ μία τῶν ὥραιότερων τῆς πόλεως ἐπεκτεινομένη πρὸς τὴν μαγευτικὴν παραλίαν τὴν πρὸς τὴν ὁποίαν κατευθύνουν θεωρῶ ἀτύχημα ὅτι δὲν ἔλαβεν ἡ πόλις.

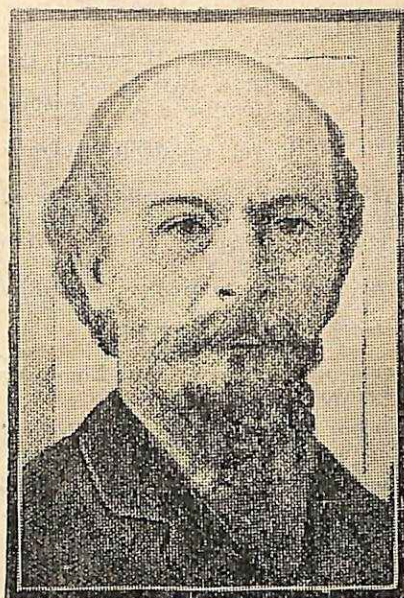
«Ἡ μεγάλη ἐπέκτασις τοῦ σχεδίου δὲν θεωρῶ ὅτι ἔβλαψε καθ' ἑαυτὴν τὴν πόλιν, διότι καὶ ἡμεῖς ἐν Βερολίῳ ἔχομεν εὐρύτερον σχέδιον. Δὲν ἐπιτρέπεται ὅμως ἐκεῖ εἰς οὐδέναν νὰ οἰκοδομηθῇ ἄλλως καὶ μόνον διότι οἰκοδομεῖ ἐντὸς τοῦ σχεδίου. Πρέπει πρῶτον ὁ δῆμος νὰ σχηματίσῃ τὴν ὁδὸν μετ' ἀκριβῆ χωροστάθμησιν, νὰ κατασκευάσῃ τὰς ὑπονόμους, νὰ τοποθετήσῃ τοὺς σωλῆνας ὑδρεύσεως καὶ φωτισμοῦ καὶ ἔπειτα ἀπὸ ὅλα ταῦτα θὰ ἐπιτραπῇ ἡ ἐναρξὶς οἰκοδομῶν. Ἐν Ἀθήναις ὅμως οὐδὲν τούτων ἐτηρήθη. Πρέπει ν' ἀπαγορευθῶσι νέαι οἰκοδομαὶ εἰς ὁδοὺς ἃς ὁ δῆμος δὲν κατεσκεύασεν εἰσέτι λαμβάνων πρόνοιαν μέχρι αὐτῆς τῆς ὑδρεύσεως καὶ τοῦ φωτισμοῦ.

«Τὸ δεύτερον σημεῖον τῶν μελετῶν μου θὰ εἶναι, ὅπως εἶπα, τὸ τῆς μεγάλης περιφερικῆς ὁδοῦ τῆς Ἀκροπόλεως. Τὸ λεπτὸν τοῦ ζητήματος ἐγκτεται ἰδίως εἰς τὸν τρόπον καθ' ὃν ἡ ὁδὸς αὕτη θὰ ἀποτελέσῃ συνέχειαν ὑφισταμένης ἀρτηρίας, πῶς δηλαδὴ θὰ ἐξέλθωμεν ἐκ τῆς πόλεως διὰ τῆς περιφερικῆς ὁδοῦ. Ἡ νέα λεωφόρος θὰ εἶναι ἐκ τῶν περικοιμωτέρων, θὰ διαθῇ δὲ τὸν ἀθάνατον βράχον, δι' ὃ καὶ δέον εὐστόχως νὰ καταστῇ προσιτὴ ἐκ τινος τῶν κέντρων τῆς πόλεως διὰ καταλλήλου διαρρυθμίσεως.

«Πρὸς ἐξωραϊσμόν τῶν Ἀθηνῶν ἀπαραίτητος ἀποβαίνει ἡ χρησιμοποίησις τοῦ ρομαντικοῦ λόφου τοῦ Λυκαβητοῦ. Ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἐπίσης ἰδιαίτερος θέλω ἀσχοληθῇ, διότι ἡ μαγευτικὴ αὕτη τοποθεσία δέον τὸ ταχύτερον νὰ καταστῇ προσιτὴ. Ἡ δεινροφύτευσις τῶν ὑπωρειῶν ἐπιβάλλεται, σκέπτομαι δὲ νὰ σχεδιάσω κατάλληλον κολλισειδὴ ὁδὸν φέρουσιν δι' ἄλλους εἰς τὴν κορυφὴν ἐφ' ἧς δὲν εἶμαι τῆς γνώμης ὅτι δέον νὰ ἰδρυθῇ μέγα τι μνημεῖον ἢ οἰκοδόμημα. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ Λυκαβητὸς συναγωνιζόμενος πρὸς τὴν Ἀκρόπολιν θὰ ἀπέβαλλε τὴν γραφικότητά του.

«Ὁ Λυκαβητὸς εἶναι κωνοειδὴς ἀποκλείων, ἐξ ἐλλείψεως ἱκανοῦ ἐπιπέδου χώρου, οἰανδήποτε εὐρύτερον βάσεων οἰκοδομήν. Μικρὸς ναῖσκος ἢ ἄλλο τι ἐλαχίστων διαστάσεων μνημεῖον δέον νὰ ἐπιστέφῃ τὴν κορυφὴν τοῦ Λυκαβητοῦ.

«Ἐν τέλει τῆς συνευτέξεώς του, ἐπανέλαβε καὶ πρὸς ἡμᾶς ὁ κ. Ὁφμαν ὅτι δὲν εἶναι τῆς γνώμης ὅπως ὁ ἀνδριὰς Κωνσταντίνου τοῦ Παλαιολόγου ἰδρυθῇ ἐπὶ ὑψώματος. Τούναντίον ἡ ἀνέγερσις του δέον νὰ εἶναι ὅσον τὸ δυνατόν ἀπλή. Νόμος ἀρχιτεκτονικὸς αἰώνιος, εἶπεν, εἶναι ὅτι, ὅσον μέγα εἶναι μνημεῖον τι τόσοον καὶ ἀπλούστερον πρέπει νὰ σχεδιάζεται. Τὸ παράδειγμα

Ὁ ἀποθανὼν ἄγγλος ποιητὴς Σούνμπέρν

τῶν πυραμίδων καταδεικνύει ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ ἀρχαῖοι λαοὶ κατείδον τὴν ἀλήθειαν αὐτήν. Ὁ ἀνδριὰς τοῦ Παλαιολόγου πρέπει νὰ ἰδρυθῇ ἐπὶ ἀπλουστάτου βάθρου εἰς τινὰ τῶν πλατειῶν τῆς πόλεως».

ΑΠΕΘΑΝΕ ὁ ἄγγλος ποιητὴς Σούνμπέρν, ἑβδομήντα δύο ἐτῶν. Τὴν προσοχήν τοῦ κοινῶ κατῶρθωσε νὰ ἐπισύρῃ, μόλις τριάντα ἐτῶν, μὲ μίαν του συλλογὴν ποιημάτων, ἀφού πολλάκις ἔως τότε εἶχε προσπαθῇ εἰς νὰ κατακτήσῃ τὴν δόξαν διὰ τοῦ θεάτρου. Ἀργότερα τὸ 1874 ἐπὶ ἀνὰ τὴν εἰς τὸ θέατρον μὲ τὴν τραγωδίαν Bothwell ἡ ὁποία καὶ ἐπέτυχε. Τὰ περισσότερα ἔργα τοῦ Σούνμπέρν ἐμπνέονται ἀπὸ ζωηρὸν αἶσθημα ἐλευθερίας.

Ἡ πραγματεία τὴν ὁποίαν ἔγραψεν ὁ Γάλλος Ἀκαδημαϊκὸς Μωρίς Μασὸν περὶ τοῦ Alfred de Vigny ἔχει τὸ μέγιστον προτέρημα ὅτι μὴ δίδει αὐτὴν τὴν σκέψιν τοῦ ποιητοῦ διὰ τῶν πολυαριθμῶν σημειώσεων, ἀποσπασμάτων τῶν ἔργων του καὶ τῶν ἐπιστολῶν του. Αἱ ἐπιστολαὶ τοῦ Βινιὺ ἐπεξηγοῦν θαυμάσια τὸ ἔργον του, διότι μᾶς ἀποκαλύπτουν τὸν ἀνθρωπὸν καὶ μᾶς δεικνύουν πόσον ἐπάλασεν ἐναντίον τῆς εἰμαρμένης.

Ἡ ποίησις τοῦ Βινιὺ, λέγει ὁ Γκουρμόν, εἶναι γεμάτη ἀπὸ ἀντίδρασιν ἐναντίον τοῦ περιβάλλοντος καὶ τῆς ἐποχῆς. Ἐγραψε τοὺς στίχους του διὰ νὰ καθορίσῃ ἐν ἑαυτῷ τὰς ἰδίας ἀβεβαιότητας καὶ τοιουτοτρόπως ἔγινεν ὅτι, ἢ ἤθελε νὰ εἶναι. Ἐν τούτοις ὑπάρχει καὶ ἕνας ἄλλος Βινιὺ ἐντελὴς ἀγνωστος, ὁ ἀπόκρυφος ἑαυτὸς του, ὁ Βινιὺ ὁ δραματιστὴς ὅστις τὰς ἐσωτερικωτέρας σκέψεις του δὲν ἐπεθύμει νὰ τὰς μεταδώσῃ εἰς κανένα, τὰς ἐκράτει δι' ἑαυτόν, τὰς ἔβλεπεν εἰς τὸν καθρέπτην τῆς φαντασίας του, καὶ ἔπειτα ἔκλεινε τὰ μάτια του καὶ ἐπιποθοῦσε.

Ὁ Μωρίς Μασὸν διῆρσε τὴν πραγματείαν του αὐτὴν εἰς τρία μέρη. Τὴν ζωὴν, τὰς ιδέας καὶ τὴν τέχνην τοῦ Βινιὺ. Ἀλλ' ἡ τέχνη τοῦ ποιητοῦ συνίσταται, ὅπως ὁ ἴδιος τὴν ἐξαπατητικῶς εἰς ἕνα του γράμμα πρὸς τὴν Δαδ Μωνουάρ τὴν 24ην Μαρτίου 1851, εἰς τὸ

νὰ εὔρῃ «τὴν πλέον καθαρὰν ἑκφρασίαν τοῦ αἰσθηματός του, τοῦ χαρακτήρος του, τῆς ζωῆς του, ἐπὶ τέλους ὁλοκλήρου τῆς ὑπάρξεώς του».

Ο ΛΙΓΟΣ ΤΙΧ Α

Ἡ Κέρκυρα φιλοξενεῖ καὶ ἐφέτος τὸ αὐτοκρατορικὸν ζεύγος τῆς Γερμανίας. Ὁ ἑλληνικὸς λαὸς μ' ἐνθουσιασμόν ὑπεδέχθη τοὺς αὐτοκράτορας.

Τὴν 30 Μαρτίου ἡ «Ἐταιρεία Περιοδικοῦ Τύπου Ἀθηνῶν» ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ τῆς Ἑθνικῆς Ἑορτῆς κατέθεσε στέφανον ἐκ δάφνης εἰς τοὺς τάφους τοῦ Κοραῆ, Κολοκοτρώνη, Κανάρη καὶ Ὀδυσσεὺς Ἀνδρουτσόπου. Προσεφώνησαν οἱ κ. κ. Δ. Καλογερόπουλος, Α. Σπηλιωτόπουλος καὶ Σ. Τσαλούχος.

Ὁ κ. Γρηγόριος Ξενόπουλος ἔγραψε νέον δράμα «Ραχλῆ». Ἡ ὑπόθεσις εἰς τὴν Ζάκυνθον κατὰ τὴν ἐποχὴν ποὺ ὁ λαὸς τῆς νήσου ἐξηγέρθη κατὰ τῶν Ἑβραίων καὶ τοὺς ἀπέκλεισε εἰς τὸ Γέτο.

Τὸ «Ἐμπρός» τῆς 31 Μαρτίου δημοσιεύει ἄγνωστον ἐπιστολὴν τοῦ Βύρωνος πρὸς τὸν στρατηγὸν Ἀνδρέαν Λόντον.

Ὁραῖον στόλισμα ἡ ἐπιστολὴ διὰ φύλλον πανηγυρικὸν τῆς ἐπετείου τοῦ 21, ὅχι ὅμως καὶ ἄγνωστος. Τὸ βιβλίον Byron's Life, Letters and Journal, σελίς 620 ὅπου εἶναι τυπωμένη, ἔχει ἐκδοθῇ τὸ 1860.

Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἐτίμησε μὲ τὸν Σταυρὸν τοῦ Σωτήρος τὸν ζωγράφον κ. Παῦλον Μαθιόπουλον. Πρὸς τὸν φίλον καλλιτέχνην θερμὰ συγχαρητήρια.

Τὴν 3 Μαΐου συνέρχεται ἐν Ἀθήναις τὸ βον Πανελληνίων Ἱατρικὸν Συνέδριον εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν τῶν τελετῶν τοῦ Ἑθνικοῦ Πανεπιστημίου. Ἐπιτροπὴ τοῦ συνεδρίου: Μακκᾶς πρόεδρος, Ε. Καλλιωνίδης καὶ Ἀπ. Παλῶφ ἀντιπρόεδροι, Κ. Μελισσηνὸς γεν. γραμματεὺς, Ἐμμ. Βαλέττας ταμίας.

Ἡ Ἐπιστήμη ἐορτάζει προσεχῶς τὴν ἑκατονταετηρίδα τῆς γεννήσεως τοῦ μεγάλου ἀγγλοῦ φυσιοδίφου Καρόλου Λάβριν.

Τὸν ἐρχόμενον Μάιον διοργανοῦνται ἑορταὶ πρὸς τιμὴν τοῦ προφηγγιανοῦ ποιητοῦ Φρειδερίκου Μιστράλ. Ὁ «Παρνασσὸς» προλαμβάνων τοὺς συμπατριώτας τοῦ ποιητοῦ θὰ ἐορτάσῃ τὸ γεγονός ἐντὸς τοῦ Ἀπριλίου, διότι τὸν Μάιον, λέγει, θὰ ἔχουν λήξῃ αἱ ἐναύσιοι ἐργασίαι του. Εἰς τὴν τιμητικὴν προεσπερίδα θὰ ὁμιλήσουν καὶ δι' ἀπαγγέλλουν οἱ κ. κ. Δ. Κακλαμάνος, Κωστὴς Παλαμᾶς, καὶ Ι. Πολέμης. Ἡ δοχίστρια τοῦ Ὁδείου θὰ ἐκτελέσῃ τεμύχια τῆς «Μισρέγ» τοῦ Μασσενὲ τὴν ὁποίαν ὁ μουσουργὸς συνέθεσε ἐμπνευσθεὶς ἀπὸ τὸ ὁμώνυμον ποίημα τοῦ Μιστράλ.

Μετὰ τὴν ἀνορθογραφίαν τῶν γυαλιῶν τῆς φυσιογνωμίας τοῦ ἀγαπητοῦ συνεργάτου μας κ. Σπύρου Θεοδοροπούλου, τὴν δημοσιευόμενον ἀνεπιφυλάκτως, διότι εἶναι ὥραϊα ἡ τεχνολογία τῆς καὶ χαρακτηριστικῆς. Ἀν ἔσφυγε λίγο τὸ χέρι τοῦ καλλιτέχνη, δὲν ἀξίζει καὶ νὰ τὸν χρεμάσωμε.

Τὸ νέον δράμα τοῦ Δ' Ἀννούτσου «Φαίδρα» ἀπέτυχε, μολοντὶ τὸ πλῆθος ἐκάλεσε τὸν ποιητὴν ἐπὶ τῆς σκηνῆς.

Εἰς τὸ ἐφετερινὸν Σαλὸν τοῦ Παρισιοῦ ἔγειναν δεκτὰ ἑλληνικὰ ἔργα: Σύμπλεγμα γλυπτικὸν τοῦ κ. Δημητριάδη, μία εἰκὼν τοῦ κ. Γκέσκο καὶ δύο τοῦ κ. Μηλιάδη. Οἱ κ. Γκέσκος καὶ Μηλιάδης πρῶτην φορὰν ἐκθέτουν εἰς τὸ Σαλόν.

ΠΡΟΤΟΜΗ ΤΟΥ ΣΟΛΩΜΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Τῇ πρωτοβουλίᾳ τῶν «Παναθηναίων»
— ἀδεία τοῦ Ὑπουργείου —

Ἐκ προηγουμένων εἰσφορῶν . . . Δρ. 2448.55

Τὸ ἀπαιτούμενον ὀλίγον ποσὸν εἶναι 3,500 περίπου. Ὑπολείπονται περὶ τὰς 1,100. Καὶ τὸ ὑπενθυμίζομεν εἰς ὅλους. Ὅλοι ἔζησαν καὶ ζοῦν μὲ τοὺς στίχους τοῦ ὕμνου τῆς ἐλευθερίας.

Αἱ εἰσφοραὶ στέλλονται εἰς τὰ γραφεῖα τῶν «Παναθηναίων», ὁδὸς Ἀριστοτέλους 35.

Ὁ κ. Μιλτιάδης Εὐθυμιάδης, ἐν Ἀμμοχώστῳ τῆς Κύπρου, ἀνέλαβε τὴν γενικὴν ἀντιπροσωπείαν τῶν Παναθηναίων εἰς ὅλην τὴν νῆσον. Ὅλοι οἱ ἐν Κύπρῳ συνδρομηταὶ μας παρακαλοῦνται ν' ἀποστέλλωσι πρὸς αὐτὸν τὸ τίμημα τῆς ἐγγραφῆς των.

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΣ ΜΑΣ

ΚΑΘΕ συνδρομητὴς τῶν «Παναθηναίων» ὁ ὁποῖος ἐγγράφει ΕΝΑ νέον συνδρομητὴν ἐτήσιον καὶ συν- ἀποστέλλει τὸ τίμημα τῆς ἐγγραφῆς, λαμβάνει ὡς δῶρον ΟΚΤΩ δραχμῶν βιβλία ἐκ τοῦ κατωτέρω καταλόγου.

Διατιμῶμεν χάριν εὐκολίας τὰ βιβλία τῆς Α' Σειρᾶς πρὸς Δρ.—Φρ. 1 ἕκαστον καὶ τῆς Β' Σειρᾶς πρὸς 3. Τὰ βιβλία θ' ἀποστέλλονται *ἐλεύθερα ταχυδρομικῶν τελῶν*.

Ἄλλ' ἐκτὸς τῶν βιβλίων τοῦ καταλόγου μας, ἀναλαμβάνομεν ν' ἀποστείλωμεν ὅ,τι δῆποτε βιβλίον μᾶς ζητηθῇ μὴ υπερβαῖνον τὰς Δρ.—Φρ. 8 διὰ κάθε νέαν ἐγγραφὴν.

Κάθε συνδρομητὴς μας ἔχει βεβαίως ἓνα στενὸν φίλον ἢ συγγενὴ φιλαναγνώστην, διατεθειμένον νὰ ὑποστηρίξῃ τὸ ἔργον ἑνὸς περιοδικοῦ. Αὐτὸν τὸν φίλον ἢ συγγενὴ ἂς θελήσῃ νὰ τὸν ἐγγράψῃ εἰς τὰ «Παναθηναία». Ὅ,τι ζητοῦμεν ἀπὸ τοὺς συνδρομητὰς μας εἶναι ἐλάχιστον διὰ κάθε ἓναν χωριστά. ΜΕΡΙΣΤΗ ὅμως θὰ ἦναι ἡ ἐκ τοῦ συνόλου ἐνίσχυσις τῶν «Παναθηναίων» καὶ ἡ ἐξ αὐτῆς πρόοδος καὶ βελτίωσις τοῦ περιοδικοῦ.

Σειρὰ Α'. — Πρὸς Δρ. 1 ἕκαστον

Χ. Ἀννίνος:	Ἐδὼ κ' ἐκεῖ.
Δ. Βικέλας:	Λουκῆς Λάρας, διήγημα.
Ι. Δελαμπρέτ, μετάφρ.	
Χ. Ἀννίνου:	Θεῖος καὶ ἐφημέριος.
Ν. Ἐπισκοπόπουλος:	Ἑρμῆς νυχῆς, δράμα.
Δ. Γρ. Καμπούρογλου:	Mémoires du Prince N. Ypsilanti.
Κ.Μ. Κωνσταντόπουλος:	Ἱστορία τῆς βυζαντ. τέχνης.
Α. Κόναν Δούλ, μετάφρ.	
Χ. Ἀννίνου:	Τὸ παράδοξον ἔγλημα.
Α. Κόναν Δούλ, μετάφρ.	
Χ. Ἀννίνου:	Τὸ σῆμα τῶν τεσσάρων.
Α. Κλάρη, μετάφρ. Α.	
Παπαδιαμάντη:	Ἡ εὐρεσις τῆς γυναικὸς τοῦ Λώτ.
Κώστας Λαδόπουλος:	Χαμένη εὐτυχία, δράμα.
Σπ. Λοβέρδος:	Ἡ Ἁγία Πόλις.
Μ. Μαλακάσης:	Ἡ Κυρά τοῦ Πύργου, δράμα.

ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ:

Τεῦχος 202, σελ. 276, στήλῃ Β', γραμμὴ 18 κάτωθεν γράφει: *der Wahrheitsgehalt* ἀντὶ *die*....

Τεῦχος 203, σελ. 325, στ. Α'. γρ. 2 ἄνωθεν: *ὕλικῶν* ἀντὶ *ὀλικῶν*.

Σελὶς 326, στ. Β', γρ. 4 κάτωθεν: *αὐτοτελεῖς* ἀντὶ *ὑποτελεῖς*.

Σελὶς 328, στ. Α', γρ. 13 κάτωθεν: *παγκοσμίου* ἀντὶ *παγκοσμίου*.

Σελὶς 329, στ. Β', γρ. 7 ἄνωθεν: *ἐλιστικά* ἀντὶ *ὀριστικά*.

Σελὶς 329, στ. Β', γρ. 11 ἄνωθεν: *Strauss* ἀντὶ *Staus*.

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Ἐκκλησία καὶ θέατρον, Δημ. Σίμου Μπαλάνου. Ἀθῆναι τυπογρ. ἐφημ. «Ἀθῆναι».

Χρονολογία τῆς ἀρχαίας ἱστορίας, Γεωργίου Σωτηριάδου. Σύλλογος Ὁφελίμων Βιβλίων. Ἀθῆναι λεπτ. 40.

The Twenty-second book of the Iliad with critical notes, by Alex. Pallis. London, David Nutt 57-59 Long acre.

Γ. Μαυρογιάννης:	Βυζαντ. τέχνη καὶ καλλιτέχναι.
Σπύρος Μελάς:	Ὁ Γυῖος τοῦ Ἰσκιου, δράμα.
Κίμων Μιχαηλίδης:	Σάν Ζωή καὶ σάν Παραμύθι.
Παῦλος Νιρβάνας:	Γλωσσικὴ αὐτοβιογραφία.
	Ἀρχιτέκτων Μάρθας, δράμα.
	Τέχνη καὶ Φρενοπάθεια.
	Παγὰ Λαλέουσα, ποιήματα.
	Τὸ Χελιδόνι, δράμα.
	Σαλώμη, δράμα.

Ὅσκαρ Οὐάιλδ:

Α. Ὀπβαρδ, μετάφρ.

Χ. Ἀννίνου:

Σπυρίδων Παγανέλης:

Κωστής Παλαμᾶς:

Ι. Πολυλάς:

Γ. Στρατήγης:

Μπρέτ Χάρτ, μετάφρ.

Α. Παπαδιαμάντη:

Λεόντωμα «Παναθηναίων»: 20 καλλιτεχν. εἰκόνες εἰς τὸ

σχῆμα τῶν «Παναθηναίων».

Σπαρτιατικὸν Ἡμερολ.: Ἔτος 1906.

1907.

Σειρὰ Β'. — Πρὸς Δρ. 3 ἕκαστον

Γρηγόριος Ξενόπουλος: Μαργαρίτα Στέφα.

Διηγήματα Σειρὰ Α'.

Β'.

Γ'.

Νίκου Ἀ. Βέη:

Δημῶδη Ἀσματα Φυγαλίας

μεθ' ὑπομνημάτων.

Τόμοι τῶν «Παναθηναίων»: χαρτόδετοι 1ος, 2ος, 4ος, 6ος, 7ος, 8ος, 9ος, 11ος.

Μυθιστορήματα καὶ Διηγήματα—Ἐκδ. «Παναθηναίων».

Σειρὰ Γ'.

«Ὁ Ρωμῆος τοῦ Σουρεῖ» — μία ἐτησίᾳ ἐγγραφή φρ. 8 ἀντὶ 10.

«Διάπλασις τῶν Παίδων» — μία ἐτησίᾳ ἐγγραφή φρ. 8 ἀντὶ 10.

«Τὸ Ἐμπόριον» — μία ἐτησίᾳ ἐγγραφή φρ. 5.

«Δελτίον Ἐμπορ. καὶ Βιομηχανικῆς Ἀκαδημίας» μία ἐτησίᾳ ἐγγραφή φρ. 2 ἀντὶ 3.